

Riksdagens snabbprotokoll 2025/26:36

Onsdagen den 19 november

Kl. 09.00–13.06
16.00–16.08

Det justerade protokollet utkommer inom tre veckor eller vid den tidpunkt som talmannen bestämmer. Talare som vill göra anmärkningar mot snabbprotokollet ska anmäla detta senast kl. 12.00 den tredje vardagen efter sammanträdet.

§ 1 Anmälan om fördröjda svar på interpellationer

Följande skrivelser hade kommit in:

Interpellation 2025/26:137

Till riksdagen

Interpellation 2025/26:137 Återkrav mot arbets-
skadade

av Jessica Rodén (S)

Interpellationen kommer att besvaras fredagen den
12 december 2025.

Skälet till dröjsmålet är sedan tidigare inbokade en-
gagemang.

Stockholm den 17 november 2025

Socialdepartementet

Anna Tenje (M)

Enligt uppdrag

David Oredsson

Expeditionschef

Interpellation 2025/26:152

Till riksdagen

Interpellation 2025/26:152 Studieförbundens eko-
nomiska situation och konsekvenserna för kulturens
infrastruktur

av Catarina Deremar (C)

Interpellationen kommer att besvaras måndagen
den 1 december 2025.

Skälet till dröjsmålet är tidigare inbokat engage-
mang.

Stockholm den 18 november 2025

Utbildningsdepartementet

Lotta Edholm

Interpellation 2025/26:156

Till riksdagen

Interpellation 2025/26:156 En haverikommission
för äldreomsorgen

av Nadja Awad (V)

Interpellationen kommer att besvaras fredagen den
12 december 2025.

Skälet till dröjsmålet är sedan tidigare inbokade en-
gagemang.

Stockholm den 17 november 2025

Socialdepartementet

Anna Tenje (M)

Enligt uppdrag

David Oredsson

Expeditionschef

Interpellation 2025/26:160

Till riksdagen

Interpellation 2025/26:160 Regeringens arbete för
att motverka diskriminering

av Sofia Amløh (S)

Interpellationen kommer att besvaras fredagen den
5 december 2025.

Skälet till dröjsmålet är redan inbokade engage-
mang.

Stockholm den 18 november 2025

Arbetsmarknadsdepartementet

Nina Larsson (L)

Enligt uppdrag

Johanna Johnsson

Rättschef

Interpellation 2025/26:162

Till riksdagen

Interpellation 2025/26:162 Det sjunde jämställd-
hetspolitiska delmålet

av Sofia Amløh (S)

Interpellationen kommer att besvaras fredagen den
5 december 2025.

Skälet till dröjsmålet är redan inbokade engage-
mang.

Stockholm den 18 november 2025

Arbetsmarknadsdepartementet

Nina Larsson (L)

Enligt uppdrag

Johanna Johnsson

Rättschef

§ 2 Ärenden för hänvisning till utskott

Följande dokument hänvisades till utskott:
Propositioner
2025/26:48 och 49 till justitieutskottet
2025/26:50 till socialutskottet
2025/26:54 och 57 till miljö- och jordbruksutskottet

Skrivelser
2025/26:44 till justitieutskottet
2025/26:58 till socialförsäkringsutskottet

EU-dokument
COM(2025) 685 till skatteutskottet
Åttaveckorsfristen för att avge ett motiverat yttrande
skulle gå ut *den 4 februari 2026*.

§ 3 Förbättrade förutsättningar för Sverige i Nato – en kompletterande sekretessbestämmelse för Natoinformation

Konstitutionsutskottets betänkande 2025/26:KU9
Förbättrade förutsättningar för Sverige i Nato – en
kompletterande sekretessbestämmelse för Natoinformation (prop. 2025/26:18)
föredrogs.

Talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades under § 16.)

§ 4 Kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om politisk reklam

Konstitutionsutskottets betänkande 2025/26:KU13
Kompletterande bestämmelser till EU:s förordning
om politisk reklam (prop. 2025/26:4)
föredrogs.

Anf. 1 SUSANNE NORDSTRÖM (M):

Herr talman! I dag debatterar vi kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om politisk reklam. Jag yrkar bifall till förslaget i betänkandet.

Herr talman! Det här handlar om någonting väldigt grundläggande: att människor ska kunna lita på den politiska information som de möter. I dag får vi våra budskap via sociala medier, annonser och digitala plattformar. Alldeles för ofta är det svårt att veta vem det är som står bakom budskapen.

EU:s nya regler för politisk reklam har ett tydligt mål, och det är öppenhet. Väljare ska inte behöva gissa vem som betalar, vem som driver kampanjen eller varför just de får en viss annons vid ett visst tillfälle. Allt det här ska vara synligt.

Vad är det då som ligger bakom att just jag eller du får se en viss politisk annons på sociala medier? Det finns flera skäl till det. Ofta handlar det om målgruppsinriktning. Annonsören har valt vissa kriterier som plattformen sedan matchar mot datan om mig eller om dig. Grundläggande uppgifter som ålder, bostad och kön används ofta för att rikta politiska budskap. Det kan handla om allt från att nå förstagångsväljare till att nå personer i en viss kommun.

Plattformar som Facebook och Instagram bygger profiler baserat på vad man gillar, vad man klickar på, vad man följer och vad man engagerar sig i. Engagerar man sig ofta i samhällsfrågor som till exempel försvar eller miljö kan man hamna i en målgrupp som olika aktörer vill nå. Har man sett eller klickat på politiskt innehåll tidigare tolkar algoritmen det som att det är någonting som man är mottaglig för.

Därför ska nu politiska annonser märkas tydligt, herr talman. Sponsorn ska framgå, den ansvariga aktören ska framgå och det ska tydligt framgå hur annonsen riktas. Detta är grundläggande för att stärka tilliten i vårt demokratiska samtal.

Herr talman! En av de viktigaste förändringarna handlar om hur personuppgifter används. Ingen ska få politisk reklam riktad till sig utan att själv ha sagt ja – punkt. Känsliga personuppgifter och information om minderåriga får inte användas alls. Vi sätter stopp för profilering av människor utifrån deras mest privata förhållanden. Förordningen ställer också krav på att plattformar och aktörer tar ansvar internt med rutiner, register och riskbedömningar. Det ska inte gå att gömma sig bakom tekniken.

Regeringens förslag är att införa en svensk komplettering som gör att EU-reglerna fungerar i praktiken här i Sverige. Det ska vara klara regler och tydligt ansvar utan dubbelreglering.

Det handlar om fyra saker.

För det första handlar det om tydlig tillsyn. Imy, Integritetsskyddsmyndigheten, får ta hand om de frågor som rör annonsinriktning och leverans, och Mediemyndigheten tar hand om resten.

För det andra ska myndigheterna kunna begära ut information, göra inspektioner, besluta om förelägganden och viten och ta ut sanktionsavgifter när så behövs.

För det tredje: Den som bryter mot reglerna om märkning, transparens eller informationskrav ska få betala, men ingen ska straffas två gånger för samma sak. Alla ska få möjlighet att yttra sig.

För det fjärde ska det finnas en rättsprocess som är tydlig och rättssäker. Förvaltningsrätten i Stockholm får huvudansvaret, och beslut kan överklagas. Men det krävs prövningstillstånd i högre instanser.

Herr talman! Låt mig vara tydlig. Våra grundlagar om tryck- och yttrandefrihet står fast och behöver inte kompletteras. De gäller alltid. Det här är ett viktigt steg för att skydda vår demokrati mot dolda kampanjer och otydliga avsändare. Det handlar om att stärka människors möjlighet att fatta informerade beslut och om att skapa ett öppnare och ärligare politiskt samtal. Om vi

verkligen vill värna demokratin måste vi se till att lagar för transparens inte blir verktyg för tystnad.

Anf. 2 MARTIN WESTMONT (SD):

Herr talman! Jag yrkar bifall endast till reservation nummer 1, men vi står självklart bakom alla våra reservationer.

I dag diskuterar vi en proposition som vid första anblick kanske framstår som en teknisk komplettering till en EU-förordning. Men, herr talman, i själva verket rör det sig om något betydligt mer grundläggande: villkoren för demokratin fria samtal.

Sverigedemokraternas ståndpunkt är tydlig. Vi motsätter oss propositionen i dess helhet, för vi menar att regeringen har gått längre än vad som krävs enligt EU:s förordning. Detta är inte ett fall av nödvändig lag Anpassning. Detta är ett exempel på överimplementering. Man riskerar att strypa den politiska friheten i vårt land på områden som bör styras av svensk rätt och svensk grundlag.

Sverigedemokraternas utgångspunkt är tydlig, nämligen att EU inte ska styra eller reglera svensk opinionsbildning. Men självklart finns det undantag från den regeln, till exempel om det handlar om att stävja terrorism eller annan extremism som hotar svensk säkerhet.

I propositionen föreslås regler som innebär att politisk kommunikation kan bli föremål för ingripanden även om den är helt laglig enligt vår svenska grundlag. Förslaget öppnar upp för sanktionsavgifter och viten utan föregående varning eller uppmaning till rättelse. Sverigedemokraterna anser att detta slår mot vår grundlagsfästa rätt att bedriva politisk opinionsbildning. Vi föreslår därför en graderad sanktionssteg i stället: först varning, sedan rättelse och slutligen sanktionsavgift om så behövs.

Herr talman! Det känns som att det inte är första gången som vi diskuterar en förordning där EU flyttar fram sina positioner. Trots det, herr talman, är det enbart Sverigedemokraterna som reagerar. Åter är det Sverigedemokraterna som står ensamma och säger nej till den utveckling vi ser.

Vi ser redan hur dessa beslut påverkar verkligheten. Regelverket har blivit så komplicerat och kraven så svåra att uppfylla att till och med världens största teknikjättar, vars plattformar tidigare spelade en roll i det demokratiska samtalet, har valt att helt upphöra med politisk reklam i EU-länder. Vi ser aktörer hellre avstå än riskera att göra fel. Det är en rättssäkerhet som håller tillbaka den fria opinionsbildningen. Detta är inte bara ett problem för partier och annonsörer. Det riskerar att skapa ett demokratiskt underskott i en tid när det är viktigare än någonsin att stå upp för vår yttrandefrihet.

Herr talman! Vi ska underlätta opinionsbildning och inte försvåra det demokratiska samtalet, vilket tyvärr denna proposition i sin nuvarande utformning just gör. När etablerade kommunikationskanaler stängs ned tystnar också många av de röster som är beroende av digital räckvidd för att nå ut.

Det kan handla om:

- små partier
- ideella organisationer
- lokala kampanjer
- politiska kandidater med begränsade resurser.

De som redan har medieutrymme gynnas, medan mindre aktörer osynliggörs. Effekten blir att det politiska samtalet förskjuts från öppna, mätbara plattformar eller att det tystnar helt och flyttas till slutna rum, vilket kan bidra till att vissa individer radikaliserar.

Herr talman! Det förslag vi debatterar i dag öppnar även för att svenska regler automatiskt ska anpassas till framtida EU-beslut utan att en ny prövning sker i Sveriges riksdag. Detta strider mot vår konstitutionella ordning där det är just riksdagen som stiftar lag. I stället förespråkar Sverigedemokraterna att varje förändring provas öppet och demokratiskt i Sveriges riksdag.

Det finns tillfällen då ansvar inte bara handlar om att följa regelverk utan om att ifrågasätta dem när de hotar det mest grundläggande i vårt samhälle. Detta är ett sådant tillfälle, herr talman.

Det viktigaste vi kan göra för Sverige är att säga nej till byråkratisk klåfingrighet från EU och i den mån det är möjligt endast genomföra en minimiimplementering i de fall där Sverige är bundet av påskrivna avtal.

Det vi kan se är att regeringens förslag till synes går längre än vad förordningen kräver. Vi föreslår därför att propositionen avslås och att regeringen återkommer med ett nytt förslag där en minimiimplementering av förordningen presenteras för riksdagen.

Herr talman! Vi i Sverigedemokraterna är tydliga i vårt ställningstagande. Låt oss värna en konstruktiv debatt där alla röster ges möjligheter att komma till tals. Demokratin behöver inte fler regler. Den behöver ett öppet politiskt samtal som är lättillgängligt för medborgarna, för det är just det som är en av grundstenarna i vår demokrati, herr talman.

Anf. 3 FREDRIK LINDSTÅL (C):

Herr talman! Vi är här för att tala om EU:s förordning om politisk reklam. Jag vill börja med att å Centerpartiets vägnar yrka bifall till utskottets förslag i betänkandet.

Den typ av reklam vi pratar om är, som tidigare företrädare har sagt, politiska budskap som skapas, publiceras eller sprids mot ersättning. De politiska budskap som skapas och sprids organiskt utan ersättning omfattas alltså inte av de nya reglerna.

Budskapet i politisk reklam måste vara kopplat till en politisk aktör eller vara utformat för att påverka resultatet av till exempel ett val, en folkomröstning eller ett röstbeteende, och det gäller också lagstiftnings- eller regleringsprocesser.

Herr talman! Den som vill påverka genom politisk reklam måste nu träda fram i ljuset. Jag hoppas verkligen att vi kan hjälpa väljarna att bedöma vem som står bakom reklamen. Vem är avsändare, vad är

avsändarens agenda och vad vill reklamen få mig som mottagare att göra? Den som försöker bygga sitt stöd på att pumpa in pengar i anonyma trollfabriker kommer att få det svårt.

Vi bedömer att förslaget som utskottet har presenterat är väl avvägt. Det belyser tydligt hur vi ur ett konstitutionellt perspektiv bör resonera för att införa de nationella regleringar som varje medlemsstat i EU åläggs att göra.

Vi delar bilden att normhierarki ska råda, det vill säga att grundlagen har företräde framför vanlig lag, och att ingen ändring kommer att behöva göras i varken tryckfrihetsförordningen eller yttrandefrihetsgrundlagen. Det fria ordet kvarstår och är intakt.

I utskottets övervägande har också tagits stor hänsyn till frågor om den personliga integriteten, vilket förstås är mycket angeläget och inte minst uppskattat. Men den myndighet som kommer att ansvara för frågan, Mediemyndigheten, kommer att få en diger uppgift i sin myndighetsutövning.

En viktig fråga som lämnas till medlemsstaterna är att reglera tillsynen av att lagen efterföljs, och sedan inte minst vad som händer om man inte gör det. Vilka sanktioner ska gälla? Hur kan ett vitesföreläggande se ut? De nya reglernas verkan kommer att behöva ses över och formas över tid för att ha någon effekt.

Vi i Centerpartiet välkomnar att väljaren sätts i fokus. De nya reglerna kommer att leda till att politiska partier och kandidater behöver information för att säkerställa vem som säger vad och att budskapet är och förblir autentiskt. Samtidigt skrapar vi bara på ytan av AI-genererad falsk reklam. Lika mycket arbete kommer sannolikt att läggas på vilka budskap som inte är autentiska.

Reklambyråer, mediehus och plattformar som producerar eller publicerar politisk reklam kommer också att åläggas ett ansvar, eftersom man just ansvarar för att samla in, bevara och tillgängliggöra relevant information om reklamen samt märka den på ett visst sätt.

Aktörer som tillhandahåller politiska reklamtjänster i EU, till exempel reklambyråer, som inte är etablerade i EU kommer nu att ha en skyldighet att utse en rättslig företrädare som ska registreras i varje medlemsstat där tjänsten erbjuds.

I en global värld där sociala plattformar existerar kommer detta att bli en av Mediemyndighetens största utmaningar. Vi ser framemot att följa det kommande arbetet.

Herr talman! För att avsluta där jag började välkomnar vi i Centerpartiet att väljaren nu sätts i fokus. Vi kommer att yrka bifall till utskottets förslag till beslut.

(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 16.)

§ 5 Anpassningar av ränteavdragsreglerna till EU-rätten

Skatteutskottets betänkande 2025/26:SkU8
Anpassningar av ränteavdragsreglerna till EU-rätten
(prop. 2025/26:20)
föredrogs.

Anf. 4 MATHIAS TEGNÉR (S):

Herr talman! Skatteutskottets betänkande nummer 8, *Anpassningar av ränteavdragsreglerna till EU-rätten*, kan uppfattas som tekniskt och svårt. Jag inser att inte alla medborgare i vårt land till vardags går och funderar på ränteavdragsbegränsningsreglerna för aktiebolag. Men i grunden, gott folk, är det en viktig fråga för de flesta av oss, eftersom den faktiskt handlar om rättvisa, om att rätt ska vara rätt och om vår förmåga att stoppa skatteflykt och aggressiv skatteplanering.

Bakgrunden är att vi sedan 2019 har riktade ränteavdragsbegränsningsregler i inkomstskattelagen. Huvudregeln är enkel: räntor i näringsverksamhet ska som utgångspunkt vara avdragsgilla. Men för koncerner, företag i intressegemenskaper, där det finns ett väsentligt inflytande eller en gemensam ledning finns det särskilda begränsningsregler.

Syftet med detta är tydligt. Vi och lagstiftningen vill motverka att koncerninterna lån används för att flytta vinster från Sverige till andra länder och att man därmed urholkar den svenska skattebasen.

Problemet med de regler som vi debatterar i dag är att de har bedömts stå i strid med EU-rätten. I den så kallade Lexeldomen slår EU-domstolen fast att den tidigare utformningen av undantagsregeln inte duger. Frågan som vi talar om här i dag handlar alltså om hur vi både kan följa EU-rätten och samtidigt kan stoppa avancerad skatteplanering och skattefusk.

Herr talman! Vi socialdemokrater har varit kritiska till att regeringen gjort alldeles för lite för att täppa till luckor i den svenska skattelagstiftningen.

Några av de exempel som vi har tagit upp under mandatperioden är exitskatt, källskatt eller kupongskatt, regler för kapitalförsäkringar och resurser för att byta Skatteverkets gamla datasystem. Detta är några exempel på regeringens tillkortakommanden när det gäller kampen mot skatteflykt och skattefusk.

Som vi har framfört tidigare räcker det inte att som regeringen säga att man vill bekämpa skatteflykt och skattefusk om man i praktiken inte gör särskilt mycket. Man måste naturligtvis också agera.

För Sverige och för vår konkurrenskraft behövs både ett bra företagsklimat och effektiva regler. Men vi behöver också ett ordentligt arbete mot skattefusk. Vi socialdemokrater menar att det är viktigt, riktigt och nödvändigt att arbeta med alla dessa frågor. Vi behöver ha både konkurrenskraftiga regler och ett bra företagsklimat, och samtidigt behöver vi ha bra och effektiva regler för att stoppa skattefusk.

I just detta fall ska dock regeringen ha beröm, för det här förslaget täpper till luckor, rätar upp våra

regelverk och säkerställer att Sverige följer EU-rätten och samtidigt har effektiva verktyg mot skatteflykt.

Vi socialdemokrater menar att det förslag som regeringen har lagt fram – som inte helt följer det utredningsförslag om ny lagstiftning som lades fram för något år sedan – är bra. Det är bra eftersom det drar nytta av att EU-domstolens praxis har ändrats efter det som kallas för Lexeldomen. Förslaget drar helt enkelt bättre nytta av senare domar i EU-domstolen, såsom den dom som brukar kallas för X BV-domen.

Kärnan i förslaget är att ränteutgifter till ett företag i samma koncern som utgångspunkt ska vara avdragsgilla, precis som det ska vara. Men det gäller inte om skuldförhållandet ingår i det som kallas för ett konstlat upplägg.

Då blir såklart frågan: Vad är ett konstlat upplägg? I det här fallet, i lagstiftningen, handlar det just om upplägg där syftet är att koncernen ska få en väsentlig skatteförmån. Det handlar alltså inte om vanliga, affärsmissigt motiverade, interna lån. Det handlar i stället om strukturer där skulden i praktiken saknar reell affärsfunktion och där lånet finns där bara för att skapa ränteavdrag i ett land och ränteintäkter i ett annat, ofta lågbeskattat land. Det kan också handla om att det mellanliggande bolaget enbart fungerar som genomströmningsenhet utan substans.

Med de nya reglerna blir det tydligt. Om upplägget i huvudsak är till för att skapa en skatteförmån är det inte tillåtet, och då ska man också kunna förvägras avdraget även om räntan i sig är marknadsmässig. Det här är förhoppningsvis ett träffsäkert verktyg mot avancerad skatteplanering.

Här är det viktigt att politiken är tydlig med att lagstiftningen finns just för att konstlade upplägg med interna lån inte ska leda till att räntan är avdragsgill. Både riksdag och regering måste vara beredda att följa upp att detta fungerar i praktiken.

Herr talman! I betänkandet finns en motion från Centerpartiet, som har framfört oro över ökad administrativ börda. Vi socialdemokrater tycker att det är en principiellt viktig fråga; vi måste alltid säkra att företagens administrativa bördor inte blir för stora.

Men i detta sammanhang behöver vi också vara tydliga med att regler som ska fånga upp konstlade upplägg inte kan göras mekaniska. Det innebär per definition att det blir administrativt klurigt för vissa företag att följa reglerna. Om man inte gör på det sättet leder det i stället till en orättvis skattekonkurrens, som också är ett stort problem för företag.

Därför måste den här typen av regler bygga på mer övergripande rekvisit, just för att kunna fånga nya typer av skatteupplägg som vi inte känner till i dag. Men återigen: Alternativet till att göra på det här sättet är värre, för då öppnar vi upp för nya kryphål. Det vore betydligt dyrare både för staten och för alla seriösa företag som vill konkurrera på lika villkor.

Herr talman! Den som vill minska administrationen för företag hade kunnat bifalla förslaget att höja gränslöppet för förenklingsregeln från till exempel 5 miljoner till 25 miljoner svenska kronor. Detta är en

fråga som har diskuterats, men mig veterligen är det inga partier här i Sveriges riksdag som har ställt sig bakom detta i budgetprocessen. Det är förståeligt, för det hade inneburit en kostnad på ungefär 1 ½ miljard att införa den typen av högre gränslöpp. Men det hade faktiskt underlättat för mindre företag på riktigt.

Sammanfattningsvis, herr talman, menar vi socialdemokrater att regeringen behöver öka takten när det gäller skattefusk. Men just i det här fallet – i det här betänkandet – delar vi regeringens uppfattning att det inte är möjligt att ytterligare precisera begreppet konstlade upplägg i lagtexten utan att samtidigt urholka effektiviteten i lagstiftningen.

Vi socialdemokrater menar att betänkandet handlar om att stå upp för att den svenska skattebasen i en internationell miljö inte urholkas genom avancerad skatteplanering och skattefusk samtidigt som vi respekterar EU-rätten. Detta förslag från regeringen klarar faktiskt att hantera båda sakerna samtidigt.

Vi socialdemokrater vill ha ett skattesystem där den som gör rätt för sig ska känna trygghet och där den som försöker utnyttja kryphål möts av tydliga och effektiva regler. Därför ställer vi oss bakom propositionen, yrkar bifall till utskottets förslag i betänkandet och avstyrker motionen.

(Applåder)

Anf. 5 ANDERS ÅDAHL (C):

Herr talman! Utsläppen ska ned, och jobben ska bli fler. Vi har en ny partiledare i Centerpartiet, men kursen ligger fast.

Ska jobben bli fler måste företagens villkor stärkas. Centerpartiet står främst i ledet för att försvara företagen och utveckla deras möjligheter att bedriva sin verksamhet.

Nyligen presenterade vi en rapport med 101 förslag till regelförenklningar. Att röja upp i djungeln av regler är prioriterat. Vi har stor vaksamhet kring ny lagstiftning så att vi inte ytterligare krånglar till det för företagen. Varje gång vi tar del av regeringens förslag läser vi dem med detta för ögonen: Hur blir det här i praktiken för våra svenska företag? Vi granskar, och vi kommer med nya förslag för att stärka utvecklingen för våra svenska företag.

Skälet till detta är enkelt för Centerpartiet men inte uppenbart för alla. Det är det svenska företagandet som bygger vårt välstånd. Det är med ett sunt och välfungerande näringsliv som vi i förlängningen kan finansiera och utveckla vår vård, vår skola och vår äldreomsorg. Det är företagen som har byggt svenskt välstånd, och så kommer det att fortsätta vara. Den svenska moderna staten med en inkluderande och välutbyggd välfärd skulle kollapsa utan ett rikt företagande. Regelkrångeldjungeln bromsar vår välfärdsutveckling.

Herr talman! När vi i Centerpartiet tar del av regeringens proposition om att anpassa ränteavdragsreglerna till EU-rätten är det mycket vi håller med om. Vi är helt för syftet med den lagändring som föreslås. Det är bra att säkerställa linjering med EU-rätten och bra

att motverka otillbörlig skatteplanering. Vi vill se en balans mellan konkurrenskraft och statens skatteintäkter på så vis att företag får använda interna och legitima lån men att staten skyddar skattebasen mot aggressiv skatteplanering.

När vi granskar förslagen med företagens glasögon reser de emellertid ett par frågetecken: I hur hög grad kommer de nya reglerna att öka den administrativa bördan för små och medelstora företag, och vad betyder egentligen det oklara begreppet ”konstlade upplägg” rent juridiskt?

Låt oss inte addera mer djungel till företagens regelvärld. Att införa en lagstiftning, som regeringen föreslår, där ett bärande juridiskt fundament är ett odefinierat begrepp som ”konstlade upplägg” är att be om trassel för företagen. Vi ser framför oss domstolsprövningar som tämligen godtyckligt får avdöma tvister. Det är hämmande för företagandet och onödigt när vi nu ska stifta en ny lag.

Vidare behöver vi i EU stärka vår globala konkurrenskraft och därmed värna den fria rörligheten av kapital inom EU. Det är oklart om denna lagändring beaktar det fullt ut. Det finns även här en risk att den föreslagna lagstiftningen hämmar utvecklingen, i detta fall genom att begränsa internationella investeringar.

Herr talman! Företag behöver tydliga och förutsägbara spelregler. Detta förslag om lagändring måste leva upp till just det, så att vi inte riskerar att missgynna svenskt företagande. Regeringens förslag riskerar att leda till en betydande ökning av den administrativa belastningen särskilt för små och medelstora företag. För att kunna visa att ett internt lån inte utgör ett så kallat konstlat upplägg kommer företag att behöva upprätta omfattande dokumentation.

Herr talman! Jag yrkar bifall till Centerpartiets reservation, som handlar om att de nya reglerna om ränteavdrag inte får leda till en oproportionerlig administrativ börda för företagen.
(Applåder)

Anf. 6 ERIK HELLSBORN (SD):

God morgon, herr talman! I dag behandlar vi SkU8 *Anpassningar av ränteavdragsreglerna till EU-rätten.*

Utgångspunkten i svensk inkomstskattelag är enkel: Räntor i näringsverksamhet ska som huvudregel vara avdragsgilla. För företag inom samma intressegemenskap – alltså koncerner och närstående bolag – finns dock riktade ränteavdragsbegränsningsregler, just för att motverka skatteplanering genom interna lån.

I dag bygger reglerna bland annat på två centrala delar: dels undantagsregeln i 24 kap. 18 § att avdrag kan vägras om skuldförhållandet i stort sett uteslutande uppkommit för att ge intressegemenskapen en väsentlig skatteförmån, dels förvärvsregeln i 24 kap. 19 § att det för interna lån som finansierar ett koncerninternt förvärv av delägarätter krävs att förvärvet är väsentligen affärsmässigt motiverat.

Dessa regler har prövats mot EU-rätten. EU-domstolen har i det så kallade Lexelmålet slagit fast att den

tidigare utformningen av undantagsregeln i vissa gränsoverskridande situationer innebar en otillåten inskränkning av etableringsfriheten. Högsta förvaltningsdomstolen har också funnit att även nuvarande regler kan stå i strid med EU-rätten i vissa fall. Reglerna föreslås därför justeras för att bli förenliga med EU-rätten, utan att vi för den sakens skull ger upp kampen mot skatteflykt.

Kärnan i förslaget är att ränteutgifter till ett företag inom samma intressegemenskap inom EES som huvudregel ska vara avdragsgilla. Avdrag får dock inte göras om skuldförhållandet ingår i ett konstlat upplägg vars syfte är att intressegemenskapen ska få en väsentlig skatteförmån. En ny bestämmelse införs därför, som tydligt speglar EU-domstolens praxis när det gäller konstlade upplägg. Förvärvsregeln behålls, men dess tillämpning snävas in så att den blir förenlig med etableringsfriheten.

Herr talman! Varför bör då riksdagen rösta för detta? Det finns tre huvudskäl till att riksdagen bör bifalla propositionen.

Det första är rättssäkerhet och EU-förenlighet. Som lagstiftare har vi ett ansvar att se till att svensk skattelagstiftning är förenlig med EU-rätten. I dag vet vi, genom både EU-domstolen och Högsta förvaltningsdomstolen, att nuvarande regler i vissa situationer inte uppfyller kraven på etableringsfrihet och likabehandling. Att då inte agera vore att acceptera fortsatt osäkerhet för både företag och Skatteverket.

Med förslaget tydliggörs rättsläget: Seriösa koncerninterna lån inom EES kan räknas med avdragsrätt, men konstlade, skattemässigt drivna upplägg stoppas. Det gynnar förutsägbarhet, stabilitet och rättssäkerhet.

Det andra är fortsatt kraftfullt skydd mot skatteflykt. Att vi anpassar reglerna till EU-rätten innebär inte att vi ger upp kampen mot aggressiv skatteplanering. Genom att införa en uttrycklig bestämmelse om konstlade upplägg anknyter vi till den linje som EU-domstolen slagit fast: Normala affärsmässiga lån ska inte träffas, och rent konstlade arrangemang där huvudsyftet är skatteförmåner ska kunna nekas avdrag fullt ut.

Detta är en rimlig och träffsäker balans. Vi värnar en sund skattebas utan att straffa vanliga affärstransaktioner.

Det tredje är likvärdiga villkor för svenska företag. Svenska företag verkar på en integrerad europeisk marknad. Om våra regler avviker från EU-rättens krav skapar det osäkerhet, tvister och risk för att investerare väljer andra länder. Tydliga, EU-förenliga ränteregler stärker Sveriges attraktionskraft som investeringsland och skapar mer förutsägbara spelregler för internationella koncerner.

Herr talman! Med det här betänkandet tar vi ansvar för att anpassa svensk lag till EU-rätten, skapa klarhet och förutsägbarhet för företagen och samtidigt slå vakt om skattesystemets legitimitet genom att fortsatt motverka konstlade skatteupplägg. Riksdagen bör således ställa sig bakom förslaget.
(Applåder)

Anf. 7 CRISTER CARLSSON (M):

Herr talman! Jag vill börja med att yrka bifall till utskottets förslag till beslut i skatteutskottets betänkande SkU8 *Anpassningar av ränteavdragsreglerna till EU-rätten* och avslag på motionen.

Ett bra företagsklimat skapas genom en kombination av attityder, regler och kunskaper som möter företagaren i vardagen, både på lokal och på nationell nivå. Det kan handla om att skapa en miljö där företag kan växa, anställa och bidra till exempelvis välfärden.

Viktiga faktorer är förslagsvis bra regelverk och en byråkrati som är enkel, tydlig och förutsägbar och minskar den administrativa bördan för företagare. Konkurrenskraftiga skatter och incitament för investeringar uppmuntrar företagande och tillväxt. Tillgång till relevant utbildad arbetskraft, det vill säga kompetensförsörjning, är avgörande för företagens utveckling. Väl utbyggd digital och fysisk infrastruktur såsom vägar, tåg och flygplatser underlättar transporter och kommunikation. En stabil och rättssäker miljö ger trygghet för investeringar och affärsverksamhet.

Vad gäller rättssäker miljö anpassar dagens förslag svensk lag till EU-rätten. Den nuvarande lagstiftningen har visat sig stå i konflikt med etableringsfriheten enligt EU-rätten, särskilt efter vägledande domar från både EU-domstolen och Högsta förvaltningsdomstolen.

Herr talman! Baserat på en dom i EU-domstolen har det slagits fast att de svenska riktade ränteavdragsbegränsningsreglerna – ett väldigt långt och krångligt ord – utgör en begränsning av EU:s etableringsfrihet. Begränsningen består i att bolag som betalar ränta till koncernbolag i andra EU-länder behandlas sämre än om motsvarande koncernbolag varit svenska.

Förslaget gynnar rättssäkerhet och likabehandling. Genom lagändringen undviker Sverige framtida överträdelseärenden och säkerställer likabehandling mellan svenska och utländska företag inom EES.

Förslaget ska också motverka skatteplanering. Syftet med de riktade reglerna är att hindra koncerninterna upplägg där räntebetalningar används för att komma undan den svenska beskattningen.

Avdrag förbjuds bara vid konstlade upplägg. Företag som har legitima affärsmässiga skäl påverkas alltså inte negativt. Bara upplägg som saknar verkligt innehåll och har som skäl att mygla träffas av den nya begränsningen.

Om en tvist skulle uppstå ligger bevisbördan på Skatteverket. Myndigheten måste då visa att upplägget är konstlat. Det krävs inte att företag i onödan ska lägga stora resurser på att bevisa sin oskuld. Om problem trots allt skulle uppstå, herr talman, är regeringen tydligt ålagd att agera och justera. Utskottet anser också, med tanke på vad som framgår i motionen, precis som regeringen, att det inte går att specificera den föreslagna bestämmelsen konstlat upplägg ytterligare.

Sammanfattningsvis är företagets framgångar och tillväxt direkt kopplade till samhällets förmåga att finansiera och upprätthålla en hög nivå av välfärd. Utan ett fungerande näringsliv skulle skatteintäkterna

minska och resurserna för välfärdstjänsterna inte räcka till. Lagändringen föreslås träda i kraft den 1 januari 2026.

(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut fattades under § 16.)

§ 6 Riksrevisionens rapport om lärosätenas arbete mot avhopp på bristyrkesutbildningar

Utbildningsutskottets betänkande 2025/26:UbU3
Riksrevisionens rapport om lärosätenas arbete mot avhopp på bristyrkesutbildningar (skr. 2024/25:196)
föredrogs.

Talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.

(Beslut fattades under § 16.)

§ 7 Skärpta krav i kommunal vuxenutbildning i svenska för invandrare (sfi)

Utbildningsutskottets betänkande 2025/26:UbU4
Skärpta krav i kommunal vuxenutbildning i svenska för invandrare (sfi) (prop. 2025/26:10)
föredrogs.

Anf. 8 FREDRIK MALM (L):

Herr talman! Den integrationspolitik som Sverige har levt med i decennier har varit alldeles för krävlös. Resultatet ser vi nu i det utanförskap som bitit sig fast i stora delar av landet. Vi vet siffrorna, nämligen att över 700 000 bor i 180 utanförskapsområden i vårt land. Arbetslöshet, bidragsberoende och otrygghet är vardag för alldeles för många. Bakom varje sådan siffra finns en människa vars frihet begränsas. Det finns en vuxen som inte kan gå på utvecklingssamtal i sitt barns skola och göra sig förstådd, en förälder som inte kan konkurrera på arbetsmarknaden eller ett barn som växer upp med färre möjligheter än andra.

Det finns i Sverige en utbredd språkfattigdom. I förskolan förekommer det alltför ofta att anställda inte kan svenska. I den senaste Pisaundersökningen framgår det att var tredje högstadieelev inte kan läsa på en grundläggande nivå. En tredjedel av den utrikes födda befolkningen saknar tillräckliga läsfärdigheter för att tillgodogöra sig samhällsinformation, medan siffran bland inrikes födda är 4 procent.

Det har framträtt en språklig klyfta, herr talman, som stänger människor ute från den svenska gemenskapen och som riskerar att gå i arv. Det här är inte värdigt ett land som vill hålla ihop. Det här är inte värdigt ett land som säger sig värna bildning, kunskap och individens frihet.

Därför lägger vi nu om politiken. Regeringen med Liberalerna i spetsen lägger om integrationspolitiken i

grunden, inte genom symbolpolitik och högljudda ord utan genom rejäla systemgrepp: språkrav för medborgarskap och för personal i förskolan, aktivitetsplikt för försörjningsstöd, ett bidragstak som stärker drivkraften att snabbt lära sig svenska och skaffa en egen försörjning.

Om Sverige hade lyssnat på Liberalerna redan 2002 när vi föreslog språkrav för medborgarskap hade språkklyftan i Sverige varit mindre i dag. Men det är aldrig för sent att göra det rätta. Regeringen satsar nu på intensivträning i svenska i grundskolan, på tiotusentals yrkesutbildningsplatser och på språkträning i välfärdens verksamheter. Vi tar steg mot språkförskola för de barn som behöver det mest. Framför allt genomför vi nu det största reformpaketet för skolan på årtionden med nya läroplaner, nytt betygssystem, satsningar på elevers studiero, miljarder till riktiga läromedel, en elevhälsogaranti och ett tydligt uppdrag att höja läraryrkets status. Staten tar ett steg fram och återreglerar grunderna i det svenska skolväsendet.

Vi gör detta, herr talman, eftersom vi vill se ett Sverige där vi bildar oss, där vi betar oss, där vi bryr oss, där kunskap är den fortsatta källan till vårt välstånd och där alla har lika möjligheter att förverkliga sin potential.

Att reformera undervisningen i svenska för invandrare är en central del i detta, herr talman. Sfi är, och ska vara, en av nycklarna in i Sverige, men i dag fungerar det inte tillräckligt bra. Nära hälften av deltagarna avbryter sina studier. Vissa gör det för att de har fått jobb, vilket är positivt såklart, men alltför många slutar utan vare sig arbete eller tillräckliga språkkunskaper. Det är inte värdigt vare sig individen eller samhället.

Den proposition som riksdagen ska ta ställning till i dag gör något åt detta. Den slår fast att sfi som huvudregel ska vara tidsbegränsat till tre år med möjlighet till förlängning vid särskilda skäl. Det blir slut på år av upprepade avbrott och återinträden som ger sämre resultat och kostar stora resurser. Även om det är bra att propositionen föreslår ökade krav på deltagarna i sfi handlar det om mycket mer. Det handlar om att ge människor en verklig chans, att kommunerna ska ta ansvar för att nå ut till alla som har rätt till sfi och redovisa sitt arbete i individuella handlingsplaner. Det ska bli lättare att studera i en annan kommun om det behövs för att få ihop vardagen. Bedömningen av varje persons bakgrund och förutsättningar ska vara vägledande för undervisningen så att både de som lär sig fort och de som behöver mer stöd kan utvecklas.

Skolverket håller just nu, på uppdrag av regeringen, på att ta fram nya kurser i sfi som syftar till att förbättra individanpassningen. Det är just det individuella stödet som all god utbildning bygger på. Det är så fler kan lyckas, och det är så fler kan ta sig vidare ut på arbetsmarknaden.

Det är denna frihet, herr talman, som vi liberaler slåss för – en liberal värdegemenskap där fler får möjligheten att bilda sig och där vi bryr oss. Vi kommer inte med hjälp av en enda propositionen – det förstår alla – att utrota den språkfattigdom som har vuxit fram

i Sverige under lång tid, men vi tar i dag ett av många små och avgörande steg. Vi visar att det spelar roll att kunna svenska, och vi visar att Sverige är ett land där det lönar sig att anstränga sig och där samhället i sin tur ger verktygen för att lyckas med detta.

(Applåder)

Anf. 9 CAROLINE HELMERSSON
OLSSON (S):

Herr talman! Språket är helt avgörande om du ska etablera dig i ett nytt land och ta del av samhällsgemenskapen och bli en del av arbetslivet. Det är genom språket människor kan bidra och försörja sig samt bli aktiva och medvetna samhällsmedborgare. Därför är debatten i dag om sfi viktig.

Det måste finnas en tydlig förväntan på alla som kommer till Sverige att också lära sig svenska. Det ska vara både en rättighet och en skyldighet. Gör din plikt, kräv din rätt – en socialdemokratisk ingång.

Låt mig börja med att vara tydlig: Vi motsätter oss inte skärpta krav eller tidsgränser, men de måste kombineras med åtgärder som höjer kvaliteten i utbildningen och stärker elevernas lärande. Det är undervisningens kvalitet som avgör hur lång tid utbildningen faktiskt tar. Därför behövs också åtgärder som stoppar vinstjakten – även inom sfi.

Tyvärr ser vi få förslag på kvalitetshöjande åtgärder i den här propositionen. Det är visserligen positivt att kommunerna ska redovisa hur de informerar, motiverar och söker upp elever, men frågan är om det blir någon reell effekt på kompetensen när det systematiska kvalitetsarbetet har sådana stora brister i dag. Där hade vi socialdemokrater gärna sett att regeringen tagit fasta på Klivautredningens förslag, som handlar om ett kommunalt språkansvar, en så kallad KSA-funktion. Vi menar också att kommunerna borde åläggas att söka upp elever som hoppar av.

Som kvalitetshöjande åtgärder redovisar regeringen i princip endast att Skolverket har fått i uppdrag att se över kurserna. Några konkreta förslag kring kurser, delkurser och verksamhetspoäng har jag inte sett, men jag tror att de kommer i april. Det jag har sett är ett förslag om yrkesutbildningar på grundläggande nivå, SeQF nivå 2. Det är en nivå som inte existerar i dag. Detta arbete har tyvärr präglats av bristande samverkan med yrkeskunniga branscher och nationella programråd. Det är långt ifrån tydligt att arbetslivet efterfrågar sådan yrkeskompetens. Det är inte förvånande att både Svenskt Näringsliv och LO avstyrker det förslag som Skolverket har kommit med.

Om regeringen har fler kvalitetshöjande åtgärder inom detta område motser jag dem med tacksamhet i den här debatten.

Herr talman! Kvaliteten inom sfi måste höjas, och genomströmningen måste förbättras. Det var därför vi tillsatte Klivautredningen – för att stärka kvaliteten och likvärdigheten. Regeringens proposition om skärpta krav i sfi har ett helt annat perspektiv.

Vi säger inte nej till tidsgränserna. Men jag frågar mig: Varför? Vad är motiveringen? Jag hittar det inte i

propositionen. Varför tre år? Varför valde man detta framför utredningens förslag, som är genomarbetat? Förslaget var fyra år, med förlängning. Varför lutar sig regeringen mot egna bedömningar och överväganden i stället för att faktiskt ta till sig remissinstansernas och forskningens underlag? Stockholms universitet, som är landets främsta forskarmiljö när det gäller svenska som andraspråk, kommenteras inte ens i propositionen.

Regeringen hävdar dessutom i inledningen att en majoritet av remissinstanserna har tillstyrkt förslaget. Den slutsatsen grundar man på bland annat fem kommuner, en högskola och Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen samt på att Försäkringskassan inte har något att invända – de hade inga synpunkter, helt enkelt. Detta är milt sagt en ganska kreativ tolkning av ordet majoritet.

Läser man samtliga remissvar inser man att det finns mycket mer att ta hänsyn till än regeringens önskan att driva igenom sin linje. Svenskt Näringsliv och Skolinspektionen landar i ungefär samma slutsats som vi: Oavsett tidsgräns måste det finnas kvalitet – kvaliteten måste stärkas. VIS, Vuxenutbildning i samverkan, som representerar samtliga kommuner och en del utbildningsföretag, har liknande synpunkter. SKR frågar vad som händer när tidsgränsen går ut. Arbetsförmedlingen menar att det inte är klarlagt hur en treårsperiod ska leda till ökad genomströmning eller färre avhopp. IFAU noterar att många elever kan riskera att inte nå målen inom tre år och att regeringens motivering är otillräcklig. SPSM ställer samma fråga: Varför tre år? Varför inte fyra? Skolverket och Diskrimineringsombudsmannen avstyrker förslaget. LO, TCO, Sveriges Lärare, Sveriges Vägledarförening, Folkbildningsrådet och Myndigheten för delaktighet förespråkar utredningens förslag. Det gör vi också.

Herr talman! Förslaget om tre år är för snävt och dåligt underbyggt. Konsekvensanalysen brister när det gäller elever med funktionsnedsättning och elever med kort eller ingen formell utbildning. Och det finns ingen jämställdhetsanalys.

Vi vet att kombinationen av sfi och yrkesutbildning fungerar bra och leder till arbete. Den möjligheten måste utvecklas, inte försvagas av rigida tidsgränser som riskerar att skapa inlåsnings effekter.

För att stärka genomströmningen krävs också mer undervisningstid och fler behöriga lärare. Språkinläring tar tid och sker bäst i klassrum med utbildade lärare. I dag är andelen behöriga lärare för låg, särskilt hos privata aktörer. Många kommuner har lagt ut stora delar av sin sfi-utbildning på entreprenad, vilket ökar risken för att vinster går före kvalitet. Vinstjakten i det svenska utbildningssystemet drabbar även vuxenutbildningen. Vi socialdemokrater vill att sfi ska bedrivas utan vinstintresse.

Klivautredningen innehöll flera viktiga förslag för att stärka likvärdigheten, förslag som regeringen och Sverigedemokraterna nu ignorerar. Propositionen borde ha innehållit reglering av distansundervisningen. Närundervisning borde vara huvudregeln. Den borde också ha innehållit skärpta behörighetskrav för lärare

och åtgärder för att stärka kommunernas beställarkompetens vid upphandling.

Vi stärkte Skolinspektionens uppdrag 2022 så att tillsyn sker löpande på skolnivå, oavsett utförare. Det arbetet måste fortsätta. Staten behöver höja ribban för kvalitet och öka granskningen av sfi-anordnare. Den här propositionen skärper kraven på eleverna, inte på systemet.

Jag vill yrka bifall till reservation 1.
(Applåder)

Anf. 10 OLIVER ROSENGREN (M) replik:

Herr talman! Caroline Helmersson Olsson frågar: Varför just tre år? Varför inte utredningens förslag om fyra? Hon menar att det saknas en jämställdhetsanalys.

Socialdemokraterna lät under en mycket lång tid integrationspolitiken vara kravlös. Det har lett till att hundratusentals kvinnor, inte minst i utanförskapsområden, som har kommit till Sverige och inte talar svenska har övergivits i ett utanförskap där de inte har kommit in i det svenska samhället och inte lärt sig det svenska språket. Jämställdhetsanalysen är förhållandevis tydlig. Vi menar att det måste vara slut med det. Vi menar att det nu är tid för kvinnorna som har lämnats åt sitt öde i utanförskapsområdena att komma in i sfi-undervisning, lära sig svenska, få sin plats i samhället och bli sedda av det svenska samhället. Och med detta kommer de här förväntningarna.

Herr talman! Frågan som borde riktas till Socialdemokraterna är: Om man nu är för de här tidsgränserna, varför gjorde man då ingenting med de här förslagen när de låg på regeringens bord när Socialdemokraterna styrde Sverige? Det är rimligen den fråga som Socialdemokraterna behöver svara på, herr talman. Varför lät man kvinnorna i utanförskap, som har kommit till Sverige men inte har fått möjlighet att lära sig svenska, lämnas åt sitt öde i utanförskapsområdena i stället för att införa de tydligare kraven och förväntningarna och de tidsgränser som man nu menar att man välkomnar? Varför skulle det ta flera år, apropå frågan om hur många år saker egentligen får ta?

Anf. 11 CAROLINE HELMERSSON
OLSSON (S) replik:

Herr talman! Tack för frågan, ledamoten!

Jag leder utbildningsutskottets utvärderingsgrupp. Jag utvärderar gärna dessa saker inom ramen för den. I dag skulle jag vilja använda de här minuterna till att prata om vad som faktiskt ligger på bordet.

Klivautredningen tillsattes 2018, tror jag. Ett delbetänkande kom 2019, med en del åtgärder. Vi har infört utbildningsplikt och gjort en massa saker. Men sedan hände tyvärr något olyckligt 2022, så vi hann inte riktigt med slutbetänkandet. Det är det slutbetänkandet som den här propositionen vilar på.

I mitt anförande har jag framfört att jag tycker att den här regeringen har missat en hel del kvalitetshöjande åtgärder. Jag frågar: Varför tidsgränserna? Det inte går att läsa sig till i propositionen. Varför tar man inte till sig ett gediget underlag som finns om

tidsgränserna? Det är forskningsbaserat. Parterna har varit med. Flera experter har varit med och tagit fram just det förslaget. Men nu säger man tre år, och jag får inte fram någon orsak. Det skulle jag vilja höra om i den här debatten.

Anf. 12 OLIVER ROSENGREN (M) replik:

Herr talman! Jag uppfattar att det inte finns något svar på frågan om varför Socialdemokraterna valde att låta kvinnor i utanförskapsområden fortsätta vara lämnade åt sitt öde utan tillräckliga möjligheter och krav och förväntningar på att lära sig svenska. Det är såklart problematiskt.

Vi har en lite annan inställning, minst sagt. Det förslag som nu ligger på bordet kommer ju att innebära skärpta krav på att man ska lära sig svenska, eftersom vi vet att detta kommer att vara avgörande för möjligheten att etablera sig på arbetsmarknaden och för möjligheten att komma in i samhället.

Det är inte bara avseende de tre åren som detta förslag skiljer sig från utredningens förslag, som ju var fyra år, utan också när det gäller frågan om förlängning och hur den ska vara reglerad. Vår bedömning är att på detta sätt fler snabbare kommer att kunna komma in i samhället, lära sig svenska och stå på sina egna ben och växa av egen kraft.

Herr talman! Vår övertygelse är att vi inte får upprepa Socialdemokraternas allvarliga misstag och ta efter deras bakåtlutade inställning till att reformera Sverige. De har inte tagit tag i de allvarliga problemen med segregation och utanförskap. Vi ser kvinnor som kommer till Sverige utan att lära sig svenska. Här hamnar de i svår utsatthet och i utanförskap för att de inte själva kan ta till sig vad som förväntas av dem i Sverige och hur Sverige fungerar. De hamnar i situationer där barn behöver agera tolk åt sina egna föräldrar för att föräldrarna inte har lärt sig svenska.

Det måste vara slut med den politiken. Därför gör vi nu upp med detta. Därför har vi nu en proposition på bordet som kommer att möjliggöra högre krav på att lära sig svenska. Sverige är ingen kravlös gemenskap. Kommer man till Sverige ska man lära sig svenska. Vår bedömning är att det ska kunna ske på tre år i normalfallet.

Frågan är: Varför är Socialdemokraterna även i den här frågan saktfärdiga med förväntningarna? Det är inte nog med att man är saktfärdig med sin egen reformering. Man är dessutom saktfärdig i sina förväntningar på dem som kommer till Sverige.

Anf. 13 CAROLINE HELMERSSON
OLSSON (S) replik:

Herr talman! Tack, Oliver Rosengren, för den historiska återblicken! Jag undrar om jag ska behöva vänta på ledamotens anförande för att få höra vad det är för bedömning ni gör. Återigen kom ordet ”bedömning”. Det är ju en bedömning som ligger till grund för propositionen. Förslaget bygger inte på ett gediget kunskapsunderlag. Många tunga remissinstanser och

forskare ifrågasätter propositionen, för den är undermåligt uppbyggd.

Det är klart att vi har gjort en del saker i historien. Jag tänker inte redogöra för detta en gång till. Vi har lagt om vår politik. Vi ska ha krav. Vi ska se till att folk lär sig svenska. Det ska finnas språkkrav i förskolan och i äldreomsorgen. Men vi ska också tillsätta resurser och kvalitet. Vi ska ge möjligheter.

Krav utan kvalitet är retorik. Kvalitet med krav är på riktigt.
(Applåder)

Anf. 14 PATRICK RESLOW (SD) replik:

Herr talman! Jag noterar att Oliver Rosengren och jag reagerade på nästan samma sak.

Här hörde vi ett helt anförande som handlade om krav, och sedan kom ledamoten fram till Klivautredningen. I replikskiftet nyss sa Caroline Helmersson Olsson att Socialdemokraterna inte hann med på grund av slutbetänkandet. Men slutbetänkandet kom väl i december 2020? Det var ju en bra bit kvar till valet 2022. Varför hände då ingenting mellan december 2020 och valet 2022?

Dessutom hann man ju med andra saker. Man lade fram andra förslag från Klivautredningen. Varför tog man inte upp detta med tidsgränsen då? Varför lade man inte fram ett förslag om fyra års tidsgräns, om man nu tyckte att det var så viktigt? Varför kom inte ett enda förslag om att sätta en tidsgräns för sfi?

Helt klart är att en bortre tidsgräns också kommer att innebära ökade krav på innehållet i utbildningen. Det finns ingen annan möjlighet. Säger vi att det ska klaras av på max tre år, med en möjlighet till viss förlängning i de fall det är särskilt berättigat, kommer det också att innebära att man skärper kursutbudet och innehållet i utbildningen och ökar genomströmningen på rätt sätt.

Jag förstår inte varför Socialdemokraterna ständigt behöver hjälp av borgerliga partier eller av sverigedemokrater för att genomföra adekvat politik. Varför klarar man inte av att göra det själv? Om det nu var så viktigt att ha en tidsgräns, varför lade man inte fram ett förslag om fyra års tidsgräns 2022?

Anf. 15 CAROLINE HELMERSSON
OLSSON (S) replik:

Herr talman! Ledamoten Reslows anförande får mig nästan att bli sugen på att ändra mig. Jag hade ju tänkt sluta i riksdagen, men det skulle vara väldigt intressant att vara med nästa mandatperiod och ställa samma fråga då: Varför hann ni inte med sådant som stod i Tidöavtalet? Men det kommer jag inte att göra. Det får någon annan göra.

Det är ni, ledamoten Reslow, som bär huvudansvaret för den sfi-politik som ligger på bordet i dag. Det är detta jag talade om i mitt anförande. Det är detta jag vill ha svar på. Huvudansvaret ligger faktiskt på ledamoten Reslow. Det fick jag klart för mig förra veckan, när vi hade en diskussion i utbildningsutskottet. Det är ni som styr. Det är ni som driver politiken, och då är ni

skyldiga att också redogöra för den och förklara den. Jag slutar där.

Anf. 16 PATRICK RESLOW (SD) replik:

Herr talman! Jag förstår att Caroline Helmersson Olsson slutar där, för det finns inte mycket mer att tillägga. Socialdemokraterna klarar inte av att lägga fram förslag som är viktiga – förslag som de själva tycker är viktiga. De kan inte eller vill inte. Därför lade Socialdemokraterna inte fram något förslag om en tidsgräns när de väl hade chansen och hade majoritet. De var inte intresserade av att själva lägga fram ett krav på tidsgräns, men när andra partier driver kravet är de gärna med på taget. Då är det viktigt, och då vill de gärna kritisera.

Men märk väl att kravlösheten inom socialdemokratin lever kvar. Det hör vi ju mellan raderna. Tre år är alldeles för lång tid, och det tas ingen hänsyn till att man kan få eventuell förlängning.

Det ställdes också en fråga om hur man gör bedömningen när det gäller treårsgränsen. Jag ska svara på den frågan, Caroline Helmersson Olsson: Det handlar om politisk vilja. Det handlar om att faktiskt ställa krav och se till att vi får förändringar och att detta också driver utvecklingen framåt, så att vi får ökade krav på kursernas innehåll och så vidare.

Det handlar om politisk vilja, det som en gång i tiden var Socialdemokraternas paradgren: Politisk vilja skulle stöpa samhället. Den viljan saknas med all kraft och tydlighet hos Socialdemokraterna i dag. Det är tur att vissa partier ännu har den kvar.

Anf. 17 CAROLINE HELMERSSON
OLSSON (S) replik:

Herr talman! Där kom den stora skillnaden mellan Patrik Reslow och mig. Jag vill också att de här eleverna ska få rätt förutsättningar att klara det svenska språket och komma in i samhället. Men då måste man vidta andra åtgärder än att bara ställa krav. Det handlar om kvalitet, undervisning och behöriga lärare. Jag vill också luta mig mot tunga remissinstanser och forskning. Vi måste ta till vara kunskaper.

Vi bedömer, vi anser, vi uppskattar och vi vill, säger Patrick Reslow. Jag vill också, men på ett annat sätt och med forskning och beprövad erfarenhet som grund.
(Applåder)

Anf. 18 PATRICK RESLOW (SD):

Herr talman! Låt mig först och främst yrka bifall till utskottets förslag.

Grundläggande kunskaper i svenska språket är helt avgörande för den som kommer från ett annat land och vill arbeta, betala skatt och bli en del av det svenska samhället. Det är också en förutsättning för att man fullt ut ska kunna ta del av den svenska kulturen, svenska normer och svenska värderingar. Att leva i Sverige utan att ha grundläggande kunskaper i svenska språket är inte bara en svaghet när det handlar om förståelse att ta sig fram utan också ett bevis på att

lagstiftningen inte har ställt tillräckligt skarpa krav på människor som vill bo här när det gäller att just lära sig svenska språket.

Dessa problem är också starkt förknippade med den massinvandringspolitik som fördes under flera år. Det är konsekvenserna av den vi ser ute på sfi-undervisningen i dag.

Sverigedemokraterna har i många andra sammanhang tryckt på att det är nödvändigt att ställa ökade krav. Det gäller striktare regler för uppehållstillstånd. Det gäller striktare regler för flyktingmottagande. Det gäller striktare regler för medborgarskap. Men det handlar även om ökade krav på kunskaper i svenska språket, som till exempel krav på betyget C i svenska för att man ska kunna antas till läraryrket.

Det är allvarligt, menar vi, när människor som har bott i Sverige i flera år – ja, kanske till och med i decennier – fortfarande är i behov av tolk när de besöker vårdcentralen, sjukhuset eller andra myndigheter. Så får det under inga omständigheter vara, men så fungerar det i Sverige i dag. Det visar vilken slapphänt inställning tidigare politiska styren har haft i fråga om krav på att man ska lära sig grundläggande svenska. Inte minst gäller detta Socialdemokraterna.

Vår ambition är att fortsätta det här reformarbetet i syfte att säkerställa att språket blir en av de faktorer som förenar oss i det svenska samhället och som förenar våra normer och värderingar i samhället.

När vi i våras i denna kammare debatterade vuxenutbildningen i allmänhet framförde jag att just sfi var vuxenutbildningens stora sorgebarn. Det finns inga krav eller förväntningar över huvud taget. Det går bra att börja studera, göra uppehåll, komma tillbaka, göra uppehåll igen eller helt lämna studierna utan att det har inneburit någon som helst framfart i förvärvandet av kunskaper i svenska språket.

Det har inte heller funnits någon borte gräns för när rätten till sfi upphör. Man kan bara köra på – fyra år, fem år, sju år, tjugosex år. Den är för alltid gällande. Du kan dessutom alltid börja om från början – fullständigt kravlöst. Arbetsförmedlingen kan dessutom hänvisa människor till sfi så att aktivitetsstödet kan betalas ut för den som är mest intresserad av just detta. Och kommunerna, som bär ansvaret för att genomföra sfi, brister i kontroll och uppföljning av kunskaperna.

Under 2022 avbröt 46 procent av eleverna sin sfi-kurs – 46 procent. Var det för att de hade uppnått kurskraven och nu hade grundläggande kunskaper i svenska? Nej. Var det för att de fick jobb? Ja, en del fick det. Men att få jobb utan att kunna den grundläggande svenskan innebär inte att möjligheten att etablera sig i samhället stärks. Det kan vara precis tvärtom, till exempel om jobbet är i familjerestaurangen eller i vänskapskretsens familjeföretag. I de fallen kan avhoppet förvärpa utanförskapet snarare än att stärka möjligheterna att bli en del av det svenska samhället.

Det kommunala ansvaret för utbildningen innebär dessutom begränsningar för den som ska läsa sfi men som kanske har för avsikt att varva det med jobb i en annan kommun. Rätten till sfi gäller bara i

hemkommunen, till skillnad från all annan vuxenutbildning. Det innebär att en nyanländ som vill jobba samtidigt som han eller hon ska läsa sfi inte får tillräckliga incitament för att fortsätta studierna. Det kan vara så att man måste avbryta dem.

Sverigedemokraterna och regeringspartierna föreslår nu en bortre tidsgräns för sfi på maximalt tre år, med viss möjlighet till förlängning utifrån en individuell bedömning med maximalt ytterligare tre år, dock med sex månader i taget. Det är alltså en tydlig målsättning att tre år är gränsen, men i vissa individuella fall kan det finnas möjlighet att förlänga tiden om så behövs. Målet ska alltså vara att man ska gå ut med tillräckliga kunskaper i svenska. Ibland kan det ta två år. Det kan ta tre år. Det kan ta tre och ett halvt år. Det viktiga är att man sätter en bortre gräns. Man ska inte, som i dag, kunna gå i sfi hur länge som helst. Det krävet måste ställas.

Kraven på utbildningen måste öka markant – även studietakten. Därför har vi landat i att tre år är en rimlig tid. Det är rätt att ställa krav. Därför har vi avvikit från Klivautredningens förslag om fyra år. Vi tyckte att det var för generöst. Vi ska ställa högre krav än så på de deltagande elevernas ansträngningar att avsluta sina studier med godkända resultat.

Från Sverigedemokraternas sida hade vi såklart gärna sett att tidsgränsen hade kortats ytterligare, inte minst när det gäller möjligheten till förlängning. Men vi är väldigt nöjda med den konstruktion som förslaget har fått genom att en förlängning måste begäras innan tidsperioden har löpt ut. När tidsperioden väl har löpt ut är rätten och möjligheten till förlängning borta. Därmed sätter vi punkt för möjligheten att dra sfi-utbildningen i långbänk – det som vi tidigare hörde att Socialdemokraterna tyckte var bra men som man aldrig måktade med.

Utöver införandet av tidsgräns skärper vi regelverket för kommunerna. Bland annat ska kommunerna upprätta en handlingsplan för de insatser som görs för att nå personer som har rätt till sfi. Vidare införs ett interkommunalt ersättningssystem för att se till att det finns möjlighet att läsa sfi i en annan kommun. Dessutom ska en individuell studieplan, baserad på en kartläggning av elevens kunskaper, upprättas. En sådan bedömning ska göras skyndsamt, och den har som syfte att se till att eleven placeras på rätt utbildningsnivå. Det ska – det här tycker vi också är en viktig reglering – framgå av den individuella studieplanen när eleven för första gången togs emot till sfi. Därmed begränsas risken för att tidsgränserna inte respekteras.

En av mina kära kollegor sa tidigare att om vi hade lyssnat på Liberalerna 2002 hade vi inte haft några språkklyftor. Det var bra förslag; det tycker vi. Men hade man lyssnat på Sverigedemokraterna före massinvandringen hade många av de problem vi i dag ser i sfi över huvud taget inte existerat.

Anf. 19 TONY HADDOU (V):

Herr talman! Mottagandet av människor på flykt ska från asylprocessen till etableringen i samhället

präglas av att den enskilda människans rättigheter står i centrum. Språket är en central del i detta och lägger grunden för självständighet, delaktighet och frihet. Men det krävs också att vi har ett starkt samhälle i övrigt, i form av en kraftfull politik för en generell välfärd och trygghet, för att vi ska kunna ta vara på människor, erfarenheter och resurser. Vi vet att exempelvis bostadsbrist och arbetslöshet drabbar dem som är nyanlända i Sverige extra hårt.

När det kommer till sfi, som vi debatterar i dag, föreslår regeringen en rad skärpningar. Det finns såklart brister som behöver åtgärdas. Det handlar framför allt om att kvaliteten måste öka och om att vi ska få förbättringar. Vi vet nämligen att med bättre språkkunskaper skapas bättre möjligheter att etablera sig i samhället och på arbetsmarknaden.

Man behöver börja med sfi så tidigt som möjligt. Det behöver också vara möjligt att kombinera detta med yrkesutbildning, arbete och så vidare. Men det regeringen presenterar, bland annat att man ska införa en kort tidsgräns på tre år, löser inte de brister och problem som finns. Man säger att man vill att människor ska lära sig språket, men man försvårar för dem. Det är helt ologiskt.

En fyraårsgräns med flexibilitet, som diskuterats, är absolut att föredra framför en treårsgräns. Det regeringen gör nu, förutom att man gör det svårare, är att man skapar en större skillnad mellan dem som är studievana och dem som inte är det. Det kommer att drabba personer som är mindre studievana eller som inte har studiebakgrund över huvud taget.

I grunden ser jag inte heller hur regeringens förslag skulle göra att fler klarar sfi. Något sådant har inte heller presenterats. Man hinner kanske inte slutföra studierna under en treårsperiod. Detta riskerar att öka klyftorna genom att de som har goda förutsättningar att lära sig svenska gynnas och de som har sämre förutsättningar missgynnas. Det är en helt onödig och ojämlik klyfta. Konsekvenserna är att man riskerar att förlora rätten till utbildning och att man riskerar sin etablering och så vidare.

Vi hade hellre sett att det lagts ett större fokus på kvalitet. Det handlar då om att öka resurserna och se till att vi får fler behöriga lärare, bättre arbetsvillkor, högre lärartäthet och mindre undervisningsgrupper. Men det handlar också om att anpassa utbildningen till människors vardag och livssituation, så att de får bättre förutsättningar och fler möjligheter att lära sig språket.

Sedan kan vi självklart inte ha privatiserad utbildning med vinstjakt; det leder endast till sämre kvalitet. Det är just detta man behöver fokusera på. I takt med att marknadsexperimenten i välfärden har gjort en frammarsch och den demokratiska styrningen har förvandlats till marknadsstyrning har samhället förändrats. Elever har blivit kunder, skolor har blivit marknader och utbildningen har blivit en vara i det svenska marknadsexperimentet.

Så kan det inte fortsätta. Jag är övertygad om att vi måste ta tillbaka kontrollen för att öka kvaliteten och ordna så att resurserna finns kvar i verksamheterna.

Sfi-undervisningen är underfinansierad i många kommuner. Den är marknadsutsatt, och verksamheter läggs på entreprenad. Detta har öppnat upp för vinstintresse i stället för kvalitet, och det är bara att beklaga att detta inte åtgärdas.

Det är därför vi behöver ta tillbaka kontrollen men också se till att vi investerar i lärande och etablering. Det är den viktigaste och effektivaste integrationsmotorn vi har. Människor lyckas bättre när de får bättre förutsättningar. Det är hur vi investerar i samhället, etableringen och deltagarna som avgör hur väl vi lyckas.

Jag yrkar bifall till reservation 2 i betänkandet.

Anf. 20 OLIVER ROSENGREN (M) replik:

Herr talman! Jag har en förhållandevis kort fråga till ledamoten Haddou.

Om man bortser från hur det kan skilja sig i fråga om stöd och insatser av olika slag kring en person som läser sfi, tror Vänsterpartiet och Tony Haddou att en persons egen insats kan förändra utfallet? Kan en person som läser sfi anstränga sig mer eller mindre och mot bakgrund av den ansträngningen exempelvis lära sig svenska snabbare eller långsammare?

Anf. 21 TONY HADDOU (V) replik:

Herr talman! Jag har sällan träffat någon som kommit till Sverige och som inte anstränger sig. Jag har svårt att dela den bilden. Människor som går i sfi anstränger sig i dag. Det finns en drivkraft hos människor. Individer gör sitt bästa. Den bilden tror jag delas av väldigt många.

Problemet med frågeställningen ligger just i hur moderaten inledde sin fråga, nämligen med att bortse från en hel del saker. Men det är just de sakerna som spelar roll. Det handlar om vad man har för bakgrund, om man har skolutbildning från hemlandet, om man är studievän eller inte. Det finns en rad saker som spelar roll, men det är självklart att människor anstränger sig.

Att lära sig svenska på tre år är väldigt, väldigt svårt, och det riskerar att få människor att mista etableringen och därmed mista chansen att bättre komma in i samhället, på arbetsmarknaden, på bostadsmarknaden och så vidare. Det är det som är problemet, och det är det som vi har kritiserat här under debatten.

Vad är det som visar att det skulle lyckas bättre för att man drar ner det till tre år? Det har ni inte visat några belägg för över huvud taget.

Anf. 22 OLIVER ROSENGREN (M) replik:

Herr talman! Jag uppfattar att det spelar roll om man anstränger sig, men att ansträngning skulle handla om att man anstränger sig eller inte. Jag skulle snarare betrakta det som att man kan anstränga sig mer eller mindre.

Då kommer vi till den andra frågan: Kan utformningen av regler påverka hur en människa beter sig, exempelvis att en person anstränger sig mer eller mindre? På vilket sätt påverkar det i så fall Vänsterpartiets ställningstagande i den här frågan?

Anf. 23 TONY HADDOU (V) replik:

Herr talman! Det finns en logik i frågan som ställs, men då borde det finnas något i det betänkande som vi debatterar och ska rösta om i dag som klargör den logiken. Det finns ju inget som säger att man lär sig språket för att det sätts en treårsgräns, men det har ingen av er gett svar på under den här debatten.

Jag tycker att det är förfärligt. I det förra replikskiftet pratade man i stället om integration och skyllde på Socialdemokraterna långt tillbaka i tiden. Man har inte visat på någonting över huvud taget som säger att man lär sig språket bättre för att man drar ned det till tre år. Det har ingen ledamot från regeringen eller dess samarbetsparti gjort. Det tycker jag är väldigt dåligt. Därtill finns en rad andra obesvarade frågor. Hur skulle det här exempelvis leda till bättre genomströmning genom sfi? Det har inte klarlagts över huvud taget.

Det är det som är problemet i den debatt vi har i dag. Moderaterna är som besatta av drivkrafter och att ställa krav. Vi ska ha bidragstak, språkkrav och så vidare. Men det finns exakt ingenting vare sig i forskning, erfarenheter eller i den kunskap som finns som visar att det blir bättre för individerna eller för samhället. Det enda Moderaterna har att erbjuda är ökade klyftor mellan dem som har möjlighet att lära sig språket snabbt och dem som inte har det.

Det är dock inget nytt att Moderaterna ökar klyftorna. Det sitter lite i deras dna. Vi får ökade klyftor med Moderaterna – på arbetsmarknaden, på bostadsmarknaden i skolan, i hela samhällsekonomi. Det är bara att beklaga.

Anf. 24 OLIVER ROSENGREN (M):

Herr talman! Vi ska nu debattera betänkandet om krav inom sfi, tidsgränser och hur vi ska utveckla möjligheterna för människor som kommer till Sverige att lära sig svenska.

Jag skulle vilja börja i min hemstad Växjö. Ahmed från Araby och Simon från Söder har kanske inte alltid samma lunchlåda på verkstaden där de jobbar, men de har hittat ett riktigt bra sätt att byta däck. När de sliter där löser de många problem åt sina kunder, åt varandra och också för Sverige. På jobbet lär man sig förstå hur samhället fungerar. Man lär sig svenska, man får möjlighet att betala sin hyra, köpa sin mat och försörja sin familj.

Arbete löser inte alla problem, men det är nog ingenting som blir sämre när Sverige jobbar.

Att lära sig svenska är avgörande för att fler ska få möjligheten till en arbetsgemenskap. Alla människor har inte en bra klasskompis eller en trygg familj, men alla här i landet ska kunna få en riktigt fin arbetskamrat.

Herr talman! Våra förslag handlar om att göra upp med utanförskap och att öppna arbetsmarknaden för människor som i dag hamnar utanför. Vi vet att det finns kvinnor som har övergetts, gömts och glömts i utanförskap utan möjlighet att ta sig in, utan möjlighet att tillgodogöra sig sina egna rättigheter och utan möjligheten att bli sitt bästa jag. De har övergetts i

utanförskap, utan möjlighet att lära sig svenska, utan de förväntningar som har byggt landet genom alla tider.

Det här landet har byggts av att människor anstränger sig men också av att vi hjälps åt att ställa krav och förväntningar på varandra. Man skulle kunna tänka sig att färre slutförde gymnasieskolan på tre fyra år om den inte hade någon borte tidsgräns. Hur är det möjligt att vi har kunnat ha språkundervisning i det här landet utan borte tidsgräns? Det här är en helt rimlig uppgörelse med en ordning som inte fungerar.

46 procent slutför inte kurserna. 37 procent av dem som påbörjade kurser 2018 var inte klara fem år senare.

Herr talman! Sfi i Sverige lider av allvarliga problem. Det handlar om att vi har oseriösa privata utförare som måste styras upp och regleras på ett bättre sätt och som måste göra sin del för att sfi-undervisningen ska fungera bättre. Det handlar om att vi behöver göra det Moderaterna tog beslut om på partistämman för några veckor sedan, nämligen hindra personer från att vara föräldralediga från etableringen. I Dagens Arena kan man i dag läsa att ett av de stora problemen med sfi-undervisningen är att den gång på gång avbryts för att människor är föräldralediga mitt under den tid de ska ta sig in i Sverige. I Sverige ska man först skaffa ett jobb, sedan skaffa barn.

Vi behöver se till att reglerna förbättras. Vi behöver se till att kraven på att man utbildar sig och lär sig svenska skärps. Detta är en viktig del i reformarbetet. Vi föreslår tre års gräns för sfi, herr talman, i normalfallet. Vi föreslår förlängning med ytterligare tre år. Vi föreslår obligatorisk kunskapsbedömning och krav på individuell studieplan. Dessa reformer kommer sammantaget att göra att fler människor kan lyfta sig ur utanförskap och att vi bryter upp den segregation som har drabbat så många människor under så lång tid och orsakat kriminalitet, fattigdom och problem med osämja och splittring.

Nu gäller det att komma till rätta med problemen. Det kommer inte att göras med *en* reform, men det kommer att göras steg för steg, med en beslutsam regering och ett beslutsamt politiskt samarbete där vi bestämmer oss för att Sverige måste bli det bästa det kan bli. Det innebär att alla människor som är här måste få möjligheten att bli det bästa de kan bli. Men den som är övergiven i ett utanförskapsområde eller glömd utanför en arbetsgemenskap kommer aldrig att ha den chansen.

Vi kommer aldrig att vila, herr talman, förrän vi har sett till att alla människor i det här landet får lära sig svenska och att samhället har ställt de rimliga krav och förväntningar vi har på alla människor att man ska göra sig till en del av vår gemenskap, att man ska göra sig till en del av lösningen på våra problem och att man ska försörja sig själv, ta sig in i samhället och ta hand om sin familj och sin omgivning.

Det här är den rimliga reformen att göra för att få ordning på våra problem. Därför vill jag yrka bifall till det förslag som kommer från utskottet.

(Applåder)

Anf. 25 CAMILLA HANSÉN (MP):

Herr talman! Att lära sig ett nytt språk är nyckeln till integration, arbete och delaktighet i demokratin. Miljöpartiet anser att kvaliteten på sfi behöver öka och att genomströmningen behöver förbättras i sfi-systemet för att fler som är nya i Sverige eller har levt här väldigt länge men ännu inte kan svenska snabbare ska få tillräckliga språkkunskaper för att hitta sin plats och hitta hem i Sverige, i samhället och på arbetsmarknaden.

Miljöpartiet ser att sfi med högre kvalitet som påbörjas tidigare och är enklare att kombinera med arbete är en viktig väg framåt. Kraven på kvalitet och flexibilitet på sfi-utbildningarna måste öka. Regeringens proposition innehåller några förbättringar, till exempel flexibilitet att bo i en kommun och arbeta och/eller plugga i en annan, men jag vill fokusera på begränsningen av rätten till sfi till tre år. Det redogörs inte för några belägg för varför det skulle vara bra. Det är en alltför snäv och dåligt underbyggd tidsram som riskerar att bli kontraproduktiv. Förslaget avviker från utredarens förslag om en fyraårsgräns utan att det presenteras en övertygande motivering för denna skärpning.

Miljöpartiet kan acceptera förslaget med en tidsgräns på fyra år, men det måste finnas generösa och rättssäkra möjligheter till förlängning för den som behöver det. Vi kan inte acceptera regeringens förslag om ännu skarpare tidsgränser än det finns underlag för och som dessutom saknar stöd i forskning och beprövad erfarenhet.

Att lära sig ett språk är som sagt nyckeln till integration, arbete och delaktighet i demokratin. Att neka människor denna möjlighet genom att sätta en alltför skarp och kort tidsgräns är att aktivt skapa utanförskap. Det är en kortsiktig och inhuman politik som Sverige inte ska bedriva.

Regeringens förslag riskerar att skapa ett A- och ett B-lag där de med god studievana och gynnsamma förutsättningar klarar den kortare tidsgränsen, men de som behöver mest stöd lämnas efter. Detta riskerar att särskilt drabba personer med kort eller ingen utbildningsbakgrund. Det påpekas bland annat av Botkyrka kommun och SPSM. De påpekar att elever på studieväg 1, som ofta saknar grundläggande läs- och skrivfärdigheter, behöver betydligt längre tid än tre år. Att stänga dörren för dem är att ge upp om dem som mest behöver tillräckligt med tid att tillgodogöra sig en högkvalitativ utbildning.

Det handlar om kvinnor. Flera remissinstanser, såsom Diskrimineringsombudsmannen och Jämställdhetsmyndigheten, lyfter fram att kvinnor oftare är föräldralediga under längre perioder. En strikt tidsgräns kommer att oproportionerligt missgynna kvinnor och deras möjlighet till etablering. Det riskerar även att missgynna personer som kombinerar studier med arbete. För att man inte ska skapa inlåsningseffekter där individer väljer bort arbete för att inte förlora rätten till sfi måste systemet vara flexibelt. Många, inklusive

Svenskt Näringsliv, påpekar vikten av att kunna kombinera arbete och studier, vilket ofta förlänger studietiden.

Förslaget riskerar också att drabba personer med funktionsnedsättningar eller ohälsa. Det påpekas bland annat av Hörselskadades Riksförbund och SPSM, som menar att förslaget inte tar tillräcklig hänsyn till de behov personer med funktionsnedsättningar eller perioder av sjukdom har av en anpassad studietakt.

Vad vill då Miljöpartiet se? Det handlar om fokus på kvalitet, flexibilitet och resurser. Vi vill investera i kvalitet, individanpassning och större möjligheter att kombinera sfi och jobb. Vi vill inte ha alltför strikta tidsgränser. Vi vill se en utbildning som bygger på varje individs potential och som ger reella förutsättningar för livslångt lärande.

En lång rad remissinstanser, däribland fackförbund, myndigheter och kommuner, har varnat för att en treårsgräns är för kort. Det riskerar att leda till att ett stort antal elever inte hinner slutföra sin utbildning. Det skapar i förlängningen utanförskap i stället för integration.

I stället för att sätta en tidsgräns blir det nu ännu viktigare att prioritera åtgärder som att säkra resurser för högre kvalitet och att stärka individanpassning och flexibilitet. Det gäller till exempel möjligheten att kombinera arbete med studier. Det handlar även om obligatoriska kartläggningar med reella stödinsatser och att asylsökande ska ha rätt till sfi från dag ett. Att vänta med språkinläring är slöseri med mänsklig potential och samhällets resurser.

Jag lånar min röst till sfi-lärare från Örebro som publicerade en debattartikel i Svenska Dagbladet den 23 april förra året:

”Många av våra elever är kvinnor och några är män. De kommer från olika länder, men gemensamt för merparten är att de är mycket studiemotiverade. De vill lära sig. De är nyfikna, hungriga och tacksamma. Alla lärare är ’bästa lärare’! De kommer tidigt varje dag för att inte missa lektionstid. Vi möter mycket värme och glädje i klassrum och korridorer. Många studerar själva på fritiden genom att leta upp filmklipp på Youtube där de kan lära sig ännu mer svenska. De skriver ord som de snappat upp på våra lektioner. Många uttrycker hur mycket de uppskattar sina 15 lektionstimmar i veckan. Då får de möjlighet att föra samtal på svenska med dem som behärskar språket.”

Vidare: ”Att gå från analfabet till läsande vuxen är en komplex process. Längs vägen ska du lära dig hantera och styra en penna, tolka bilder och symboler, förstå att en bokstav symboliserar ett eller flera ljud, som tillsammans med andra blir till ord som i sin tur kan sättas ihop till meningar. Du ska också bygga upp ett ordförråd så att du kan uttrycka dig i tal och skrift. Många av våra elever talar modersmål som ligger långt ifrån det svenska språket, vilket spär på utmaningen ytterligare. Trots det ser vi ständigt framsteg hos våra elever.”

Och slutligen: ”Vi tror på våra elever och vet att de kan lyckas – med hjälp av en klok och rimlig plan. Men

tre år är långt ifrån tillräckligt för att som analfabet göra denna enorma resa. Vi vet att det inte fungerar på så kort tid.”

Som jag inledde med att säga är att lära sig ett nytt språk nyckeln till integration, arbete och delaktighet. Att neka människor denna möjlighet genom att sätta en alltför skarp och kort tidsgräns är att aktivt skapa utanförskap. Det är en kortsiktig och inhuman politik som Sverige inte ska bedriva.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservation 1, som handlar om att tidsgränsen för sfi ska vara fyra år i enlighet med utredningens förslag i stället för regeringens ogrundade förslag om skarpare tidsgräns. (Applåder)

Anf. 26 MATHIAS BENGTTSSON (KD):

Herr talman! Svensk integrationspolitik har under lång tid haft brister. Arbetslösheten bland utrikesfödda är fortfarande flera gånger högre än bland inrikesfödda. Samtidigt söker arbetsgivare med ljus att lyfta efter personal. På arbetsmarknaden finns uppemot 150 000 lediga jobb.

När företagen tillfrågas om vad som står i vägen för rekrytering anger nästan en fjärdedel bristande kunskaper i det svenska språket. Det visar hur viktigt språket är för arbete. Men språket är också avgörande för att komma in i samhällsgemenskapen. I ett samhälle där många inte talar samma språk kommer tilliten, tryggheten och känslan av samhörighet att minska.

Svenska språket är en av våra starkaste gemensamma nämnare, och det fungerar som en bro mellan människor som annars riskerar att leva parallella liv. När människor inte kan samtala med varandra, förstå varandras behov och uttrycka sina tankar och känslor blir det mycket svårare att bygga relationer och samarbeta i vardagen. Barnen på skolgården, grannarna i bostadsområdet och kollegorna på arbetsplatsen behöver helt enkelt ett gemensamt språk för att känna sig delaktiga och sedda. Genom språket får vi också tillgång till de oskrivna reglerna, nyanserna och vardagskoderna som gör det lättare att förstå och bli en del av ett samhälle.

Bristande språkkunskaper kan däremot leda till isolering, missförstånd och en känsla av utanförskap, vilket kan påverka hela familjer, lokalsamhällen och bostadsområden. Det är därför helt avgörande att fler människor får möjlighet att lära sig svenska på ett sätt som är strukturerat, motiverande och anpassat efter deras situation. Språket blir då inte bara ett verktyg för arbete och studier utan också en grund för förtroende, trygghet och gemenskap i vårt samhälle. Den som behärskar svenska får större frihet att forma sitt eget liv, fatta sina egna beslut och stå på egna ben.

I Sverige, herr talman, erbjuds nyanlända att få del av språket och lära sig svenska via svenska för invandrare, sfi. Det är en verksamhet som har oerhört stor betydelse, men den har länge haft en hel del problem. Alltför många som börjar på sfi avbryter sina studier innan de når kunskaper som behövs för att klara arbetslivet och vardagen på svenska. År 2022 avbröt nästan

hälften av eleverna sin kurs, och ganska få återvände senare och återupptog den. Detta är skadligt både för den enskilde och för samhället eftersom människor som inte behärskar språket riskerar att hamna utanför.

Problemet är ganska typiskt för hur den svenska integrationspolitiken har sett ut under de senaste decennierna. Eftersom vi inte har ställt tydliga krav har människor inte integrerats. Intentionen må ha varit god; man har velat ge människor trygghet, rättigheter och tid att etablera sig i Sverige utan att känna någon press, men de låga förväntningarna har i stället lett till utanförskap.

Genom att kraven på språkinläring och etablering har varit för låga har människor inte fått de verktyg som behövs för att komma in i gemenskapen. Resultatet har blivit ett utanförskap där människor varken fullt ut delar våra värderingar eller deltar i arbetslivet, i utbildningen eller i det sociala livet. Känslan av tillhörighet och samhörighet har försvagats.

Att ställa krav handlar därför om att skapa tydliga ramar och stöd som gör det möjligt för människor att komma in i gemenskapen och i samhället och helt enkelt känna sig hemma. Högre krav i kombination med stöd är ett sätt att visa att vi tror på individens förmåga och vill ge alla en reell chans att etablera sig och bidra till samhället.

Regeringens förslag i betänkandet om sfi är ett viktigt steg i rätt riktning. Det blir tydligare regler, en tidsbegränsning och ökad flexibilitet. Det skapas bättre möjligheter för fler att nå sina mål.

En typisk person som skulle gynnas av detta kan vara någon som tidigare hoppat av sfi på grund av familjesituation eller arbete. Med en tidsram sänds en tydlig signal om att vi vill att man lär sig svenska direkt när man anländer och ska in i det svenska samhället. Det sänder också tydliga signaler om att vi vill ge ett bättre stöd och bättre möjligheter att komma in i samhället. Det är helt enkelt ett sätt att visa att vi bryr oss om människors möjligheter att försörja sig, delta i samhällslivet och känna sig hemma i Sverige.

Språket är nyckeln till gemenskap, tillit och delaktighet. När fler klarar sfi kan de fullt ut delta i arbetsliv, utbildning och samhällsliv, och därför är det viktigt att stärka sfi. Jag yrkar därför bifall till utskottets förslag i betänkandet, herr talman.
(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 16.)

§ 8 Utvidgade möjligheter att meddela näringsförbud på grund av brott

Civilutskottets betänkande 2025/26:CU4
Utvidgade möjligheter att meddela näringsförbud på grund av brott (prop. 2024/25:201)
föredrogs.

Anf. 27 MARKUS KALLIFATIDES (S):

Herr talman! Vi socialdemokrater ställer oss positiva till att näringsförbud ska kunna utfärdas för den som har gjort sig skyldig till organiserad eller systematisk brottslighet, oavsett om personen bedrev eller hade anknytning till näringsverksamhet vid brottstillfället, om näringsförbud är påkallat från allmän synpunkt. Näringsförbud ska vid organiserad eller systematisk brottslighet, om förslagen i propositionen går igenom, anses påkallat från allmän synpunkt om det lägsta föreskrivna straffet för brottet är fängelse i sex månader, om inte särskilda skäl talar emot det.

Herr talman! Att ytterligare växla upp bekämpandet av ekonomisk brottslighet, penningtvätt och skatteflykt är angeläget. Den typen av brottslighet undergräver välfärdsstaten, fräter på tilliten och hotar seriösa aktörer på marknaderna. Dessa brott är även nära knutna till annan kriminalitet inom den organiserade eller systematiska brottsligheten, såsom så kallad arbetslivskriminalitet eller näringslivskriminalitet.

Vi socialdemokrater menar i likhet med Landsorganisationen i Sverige, LO, att en översyn av hur fler brott i praktiken ska kunna leda till näringsförbud också är angelägen. Det gäller inte minst organiserad arbetslivskriminalitet, inklusive arbetsmiljöbrott. Vi driver den frågan i annat sammanhang.

Anf. 28 RASHID FARIVAR (SD):

Herr talman! I dag debatterar vi regeringens proposition 2024/25:201 *Utvidgade möjligheter att meddela näringsförbud på grund av brott*. Förslaget innebär ett viktigt och nödvändigt steg för att stärka regelverket kring näringsförbud, i synnerhet när det gäller personer som ingår i organiserad eller systematisk brottslighet. Den centrala förändringen är att sådana personer ska meddelas näringsförbud även om de inte bedrev eller hade anknytning till näringsverksamhet vid brottstillfället. Propositionen är helt i linje med Sverigedemokraternas syn på kriminalpolitiken. Därför ställer vi oss bakom regeringens proposition och utskottets förslag till beslut.

Herr talman! Den organiserade och systematiska brottsligheten är inte bara ett hot mot människors trygghet. Den är också en ekonomisk katastrof för vårt land. Myndigheter uppskattar att den kriminella ekonomin omsätter 100–150 miljarder kronor per år i Sverige. Detta är pengar som annars hade kunnat användas till välfärd, företagande och samhällsutveckling.

För näringslivet innebär brottsligheten enorma kostnader. Enligt beräkningar belastas svenska företag årligen med över 50 miljarder kronor i direkta kostnader i form av stölder, bedrägerier och andra brott. Nästan hälften av alla företag rapporterar att de utsatts för brott det senaste året, och många tvingas investera stora summor i säkerhetsreformer.

Civilsamhället drabbas också, bland annat genom välfärdsbrottslighet, otillåten påverkan, rekrytering av unga och infiltration av ideella organisationer. För Sveriges invånare innebär detta både ekonomiska förluster och en minskad känsla av trygghet.

Sammantaget skapar detta en parallell ekonomi som underminerar skattegrunden, försvårar konkurrens på lika villkor och riskerar att tränga undan hederliga företag.

Herr talman! Det är mot denna bakgrund som propositionens förslag måste ses.

I dag kräver lagen att det finns en faktisk koppling mellan brottet och den näringsverksamhet den dömd bedrev för att ett näringsförbud ska kunna meddelas. Men organiserad brottslighet fungerar inte så. De aktörerna rör sig mellan olika sfärer: kriminalitet, falska bolag, målvakter, penningtvätt, arbetslivskriminalitet och rena bedrägeriverksamheter. Ett krav på direkt näringsanknytning gör att många av de mest skadliga aktörerna undgår sanktioner.

Regeringen föreslår därför att personer som gjort sig skyldiga till organiserad eller systematisk brottslighet ska kunna meddelas näringsförbud även utan sådan anknytning om det är påkallat från allmän synpunkt. Vid brott vars lägsta föreskrivna straff är sex månaders fängelse ska näringsförbud normalt anses motiverat. Därtill föreslås att maximitiden för näringsförbud förlängs från 10 till 15 år, medan minimitiden ligger kvar på 3 år. Kronofogdemyndigheten ges även möjlighet att hålla samtal via videolänk, vilket effektiviserar tillsynen. Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 januari 2026.

Remissinstanserna har inte haft några avgörande invändningar, konsekvensbedömningarna är positiva och Lagrådets synpunkter har beaktats av regeringen.

Herr talman! Denna proposition är ett viktigt och proportionerligt verktyg för att minska den organiserade brottslighetens möjligheter att utnyttja företag och näringsstrukturer för kriminell verksamhet. Det stärker rättsstaten, skyddar seriösa företag och bidrar till att återta kontrollen över samhällsområden där brottsligheten länge har haft ett övertag.

Sverigedemokraterna ställer sig bakom propositionen, och jag yrkar bifall till utskottets förslag till beslut.

Anf. 29 LUDVIG CEIMERTZ (M):

Herr talman! Propositionen vi nu debatterar är ytterligare ett steg i kampen mot den organiserade brottsligheten. Att beslagta de kriminellas vapen och döma de kriminella för grova våldsbrott räcker inte, utan vi måste också slå mot det som gör brottsligheten lukrativ, mot ekonomin bakom, mot pengarna. Det är genom dem makten byggs upp. De kriminella gängen har egna system, men de använder våra bolagsformer och våra spelregler för att tvätta, förflytta och återinvestera sina vinster.

Organiserad brottslighet i Sverige omsätter enligt beräkningar 100–150 miljarder kronor per år. För att sätta det i ett perspektiv motsvarar det ungefär vad samtliga Icabutiker i hela landet omsätter per år. Pengarna genereras inte bara genom narkotikahandel och utpressning utan genom att företag används som brottsverktyg för att dölja svartarbete, fuska till sig bidrag eller tvätta pengar från bedrägerier. Bolag

används som skal, inte för att skapa jobb och tillväxt utan för att dölja brott.

Om vi ska kunna bekämpa den organiserade brottsligheten måste vi strypa den kriminella ekonomin, för den utgör drivkraften och attraktionskraften. En del i detta är att stoppa kriminellas tillgång till företagsformen. Regeringens proposition utvidgar möjligheten att i fler fall och under längre tid meddela näringsförbud för kriminella.

I propositionen föreslås fem centrala förändringar.

För det första slopas kravet på att ett brott måste ha koppling till en näringsverksamhet. Det innebär att en person kan förbjudas att driva företag även om brottet inte skedde inom ramen för ett bolag.

För det andra ska den som har gjort sig skyldig till organiserad eller systematisk brottslighet, typiskt sett en gängkriminell, kunna meddelas näringsförbud. Med andra ord ska personer som på ett strukturerat eller upprepat sätt deltar i grov kriminalitet inte kunna driva bolag i Sverige.

För det tredje förlängs tiden ett näringsförbud kan gälla – detta så att näringsförbudet inte upphör samtidigt som man släpps ut från en anstaltsvistelse. Man ska inte kunna kliva ut från en anstalt och gå rakt tillbaka in i näringslivet.

För det fjärde införs en presumptionsregel. I normalfallet ska det meddelas näringsförbud, om inte uppenbara skäl talar emot.

För det femte stärks Kronofogdemyndighetens möjlighet att bedriva tillsyn på detta område.

Jag inledde med varför detta är viktigt. Organiserad brottslighet handlar om så mycket mer än det våld vi ser. Mycket handlar det om pengar och hur kriminella systematiskt utnyttjar företagsformen för att tvätta pengar, fuska till sig bidrag, ägna sig åt olika bedrägerier, lura äldre och dölja svartarbete. Med detta förslag gör vi det svårare för gängkriminella att driva bolag. Detta blir ett verktyg för att strypa den kriminella ekonomin genom lagändringar som kan ge konkret effekt.

Herr talman! Bolag ska bygga samhället, inte bryta ned det.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

I detta anförande instämde David Josefsson (M).

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 16.)

§ 9 En förbättrad modell för presumtionshyra

Civilutskottets betänkande 2025/26:CU5
En förbättrad modell för presumtionshyra (prop.
2024/25:192)
föredrogs.

Anf. 30 MARKUS KALLIFATIDES (S):

Herr talman! I Sverige finns enligt Statistiska centralbyrån ungefär 1 ½ miljon hyresrätter. Hyresrätten är en viktig boendeform som många föredrar, men

hyresrätten innebär också att man ibland är utelämnad till hyresvärden och har mindre kontroll över det egna boendet. Det viktigaste verktyget för hyresgäster för att stärka sin ställning och utöva ett större mått av egenmakt är organisering, hyresförhandlingssystemet och organiseringen av hyresgäster. Genom organiseringen formas kunskap, verktyg och balansering mellan legitima intressen på hyresmarknaden.

Bruksvärdessystemet syftar till att efterlikna ett marknadstillstånd där hyresmarknaden är i balans. Bruksvärdet ska bedömas utifrån lägenhetens storlek, modernitetsgrad, planlösning, läge inom huset, reparationsstandard och ljudisolering. Förmåner som påverkar bruksvärdet kan vara tillgång till hiss, sopnedkast, tvättstuga, särskilda förvaringsutrymmen, god fastighetsservice, garage och biluppsamlingsplats. Även faktorer som husets allmänna läge, boendemiljön i stort och närhet till kommunikationer påverkar bruksvärdet. Dessutom kan det beaktas om underhållet är särskilt eftersatt.

Herr talman! År 2006 infördes reglerna om så kallad presumtionshyra i syfte att förbättra förutsättningarna för att bygga nya hyreslägenheter. Detta skedde i ljuset av då påtagligt stigande kostnader för nyproduktion av bostäder.

Avsikten med presumtionshyressystemet är att säkerställa att fastighetsägaren vid nyproduktion har möjlighet att ta ut en hyra som täcker produktionskostnaderna och ger en rimlig avkastning. Reglerna innebär numera att en fastighetsägare och en hyresgästorganisation vid nyproduktion kan komma överens om en hyra som ska anses som skälig under 15 år och alltså inte underställas bruksvärdesprincipen under presumtionstiden.

Det finns en möjlighet att få hyran ändrad i den utsträckning det är skäligt med hänsyn till den allmänna hyresutvecklingen på orten. Länge har det dock inte funnits tydliga riktlinjer för hur en sådan justering får gå till. I två avgöranden från juni 2022 har Svea hovrätt, som är sista instans i denna typ av mål, tagit ställning i frågan.

Hovrätten kom fram till att presumtionshyror får höjas i takt med förändringen av de kollektivt förhandlade bruksvärdeshyror på orten, men – som huvudregel – inte fullt ut. Om den allmänna hyresutvecklingen på orten är högst 3 procent får presumtionshyran höjas med hälften av hyresutvecklingen. Om den är högre än så får presumtionshyran därutöver höjas med tre fjärdedelar av den del som överstiger 3 procent. Dessa två beslut innebar en i många fall påtaglig ändring av de villkor som ingående parter har utgått från i samband med nyproduktion och fastställande av presumtionshyra.

Herr talman! Föreliggande proposition från Tidöregeringen innebär att en princip fastställs om att presumtionshyror som utgångspunkt får ändras i takt med den allmänna hyresutvecklingen i kollektiva årliga hyresförhandlingar. För nyproduktion framöver innebär detta att inledande presumtionshyror kan fastställas på

en något lägre nivå än om årliga hyresförändringar skulle begränsas i enlighet med nu gällande rättspraxis.

Denna förändring är något som bör bidra till ökad nyproduktion av hyresrätter då fler hushåll kan efterfråga även nya lägenheter. Till detta kommer en ordning för justering av hyra med hänsyn till tillval som hyresgästen önskar och en ordning för tvistlösning genom skiljeman likt den som gäller för bruksvärdeshyror.

Propositionen innebär också att principen även blir tillämplig på förhandlingsöverenskommelser som ingåtts före ikraftträdande. Vår grundläggande inställning är att lagstiftning inte bör vara retroaktiv. Det kan dock finnas undantag, och i detta fall handlar det om att undvika ännu fler parallella system för hyressättning. Efter noga övervägande har vi kommit fram till att vi anser att en retroaktiv tillämpning är befogad i detta fall, och vi har därför valt att inte väcka någon följdmotion med anledning av propositionen.

Herr talman! Vi socialdemokrater värnar den svenska modellen på hyresmarknaden, och vi avvisar alla reformer som rundar förhandlingsmodellen eller på annat sätt undergräver partsmodellen, oavsett om det kallas marknadshyror, fri hyressättning eller trygghetshyror.

Det är också av stor vikt att alla parter på hyresmarknaden förvaltar en god ordning, på demokratins grund och med samförstånd som mål så att hyresrätten som boendeform kan värnas och frodas.

Anf. 31 MALCOLM MOMODOU JALLOW (V):

Herr talman! I över tio år har presumtionshyrorna varit ett verktyg som, i bästa fall, gett ett litet lyft åt byggandet av hyresrätter. Men låt oss vara ärliga: Ingen seriös aktör påstår att detta system någonsin burit hela bostadsmarknaden på sina axlar.

När vi lyssnar på dagens debatt kommer det att låta som att det är just hyrorna och bara hyrorna som är roten till den låga bostadsproduktionen och den bostadskris som vi ser i dag – som om byggkrisen magiskt skulle lösas med en skruvmejsel i hyressättningssystemet. Det är en myt, herr talman, en politiskt bekväm myt. Problemet är inte hyresgästerna, utan det är politiken.

Den verkliga orsaken till att byggkranarna står stilla i Sverige är höga produktionskostnader, skyhöga räntor och, framför allt, regeringens ideologiskt motiverade slakt av investeringsstödet för hyresrätter med rimliga hyror. Det är alltså inte hyresgästerna som har stoppat byggandet, utan det är regeringen. Den drog undan mattan och skyller nu på de människor som står kvar barfota.

Vänsterpartiets hållning är därför kristallklar: Om nyproduktionen verkligen ska öka behövs mer än teknikaliteter. Det behövs politiskt mod, ekonomiska investeringar och en bostadspolitik som sätter människors behov före marknadens krav – ett Sverige som bygger för alla, inte bara för dem som har råd.

Herr talman! Vi välkomnar varje reform som kan bidra till fler bostäder. Och ja, innan räntorna exploderade och regeringen tog bort investeringsstödet bidrog även presumtionshyrorna till ett visst byggande. Det måste man erkänna. Därför kan vi ställa oss bakom delar av de förslag som stärker systemet.

Men låt oss inte glömma mönstret. Den här regeringens bostadspolitik består av två grundregler: att försämrade hyresgäster och att öka fastighetsägarnas vinster, alltid på hyresgästernas bekostnad. Det är en ideologisk grund som styr varje proposition som regeringen lägger på riksdagens bord.

Men här börjar allvaret, herr talman. Det svenska rättssamhället bygger på en grundprincip: Avtal ska gälla. Punkt. Staten ska inte ändra spelreglerna i efterhand. Ändå är det exakt vad regeringen föreslår: att lagändringen ska gälla retroaktivt för redan ingångna avtal. Detta är inget annat än ett rättssäkerhetsmässigt haveri och ett direkt angrepp mot människors privatekonomi.

Regeringen motiverar retroaktiviteten med att det skulle vara svårt att hantera två parallella regelverk, men om det är för svårt för regeringen att hålla reda på två regelverk, herr talman, hur ska den då klara av att styra ett helt land?

De förhandlande parterna kan hantera detta. Hyresgästföreningen kan. Fastighetsägarna kan. Juristerna kan. De enda som inte klarar det är regeringen och dess politiska vilja. Retroaktivitet ökar inte produktionen; det ökar bara lidandet. Inga fakta, inga remissvar och inga beräkningar visar att retroaktivitet skulle öka byggandet. Det finns inte ett enda bevis.

Det enda som sker är detta: Hyresgäster som redan bor dyrt riskerar att tvingas från sina hem. Människor som har gjort allt rätt, skrivit avtal och planerat sin ekonomi straffas av staten själv. Det är så man skapar hemlöshet, inte bostäder.

Herr talman! Konsumentverket säger nej till detta, Hyresgästföreningen säger nej och flera tunga remissinstanser säger nej. Men regeringen säger: ”Vi kör på ändå.” Det är inte ledarskap. Det är inte ansvar. Det är hyresgästförakt.

Den bostadssociala krisen förvärras av regeringens egen hand. Vi befinner oss redan i en av de värsta bostadskriserna på decennier. Det här förslaget riskerar att trycka tusentals hushåll över kanten. Små lägenheter med redan orimligt höga hyror kan nu bli ännu dyrare retroaktivt. Människor kan tvingas flytta utan att det finns något billigare alternativ.

Hur mycket ska vanligt folk betala för regeringens politiska experiment? Hur många barn ska bryta upp från sina skolor och sina vänner? Hur många ska tvingas sova på soffor i vardagsrum eller i tillfälliga andrahandslösningar? Detta, herr talman, är inte värdigt ett välfärdsland. Därför säger Vänsterpartiet högt och tydligt: Stoppa retroaktiviteten! Skydda hyresgästerna!

Därför yrkar jag bifall till reservation 1. Vi kräver att äldre regler gäller för de avtal som tecknats före lagändringen. Det handlar inte bara om juridiska

principer. Det handlar om människors hem. Det handlar om deras trygghet. Det handlar om deras mänskliga rättigheter. Boende är en grundläggande rättighet, herr talman. Ska Sverige ha en verkligt rättvis bostadspolitik krävs det statliga investeringar, klimatsmarta renoveringar, en stark allmännytta, långsiktighet och framför allt en moralisk kompass hos den här regeringen.

Herr talman! Den här propositionen har potential att förbättra en hel del. Det är därför vi stöder en del av förslaget. Men retroaktiviteten riskerar att förstöra allt. Vi kan bättre. Sverige förtjänar bättre, och hyresgästerna kräver att vi gör bättre.

Anf. 32 ROGER HEDLUND (SD):

Herr talman! Jag vill börja med att yrka bifall till förslaget i betänkandet.

Vi debatterar i dag en förbättrad modell för presumtionshyra. Presumtionshyrorna infördes 2006 och är en bra modell för att möjliggöra nyproduktion i bostadsbeståndet, som är viktig då den möjliggör för fastighetsägare att våga pröva marknaden.

Presumtionshyrorna möjliggör detta genom att fastighetsägarna får förutsägbarhet under 15 års tid, då man kan säkerställa inkomsterna på ett sådant sätt att man vågar bygga i nyproduktion. Detta är en bra modell som har funnits under en längre tid och som vi från Sverigedemokraternas sida stöder med fasthet.

Det här skapar också trygghet för fastighetsägarna gentemot att man i ett annat läge skulle kunna pröva dessa nyproduktionshyror mot det äldre beståndet. Det skulle inte skapa trygghet för de fastighetsägare som väljer att satsa på nyproduktion. Det här tryggar samtidigt hyresgästerna som bor i ett hyresbestånd som är äldre. Det tryggar dem genom att man inte prövar hyrorna och att man tar in nyproduktionshyrorna i det befintliga beståndet. Det här är alltså en trygghetsåtgärd för alla parter på bostadsmarknaden.

År 2022 skapades det oreda inom detta system när Svea hovrätt gjorde en annan tolkning av hyressystemet med presumtionshyror än vad som var tänkt från lagstiftarnas sida. Det handlade om ett hyresglapp mellan nyproduktionshyror och presumtionshyressystemet. Svea hovrätt menade att man skulle minska det glappet gentemot den ordinarie hyresmarknaden med bruksvärdessystemet och att glappet skulle minskas över tid.

Detta skapar oförutsägbarhet för dem som har byggt i nyproduktion om de kan säkerställa sina inkomster under 15 års tid. Den tolkning som Svea hovrätt gjorde skapade en oreda som vi nu lägger fram nya förslag mot, och vi ser ut att få brett stöd för regeringens förslag med Sverigedemokraternas stöd – alltså Tidöförslaget – som ligger på bordet i dag.

Den nya lagstiftningen med presumtionshyror innebär att man generellt kan höja hyrorna utifrån den grundförhandlade presumtionshyran. Detta möjliggör alltså att man fortsatt kan se till att ha högre hyra för nyproduktion inom presumtionshyressystemet så att presumtionshyressystemet fortsatt kan verka och möjliggöra för fastighetsägare att känna sig trygga under

15 års tid innan systemet provas i bruksvärdessystemet.

Samtidigt innebär det nya förslag som ligger på bordet i dag att inflyttningshyrorna kan läggas lägre även i presumtionshyressystemet. Detta gör det möjligt att ha andra hyror i presumtionshyressystemet än bara den grundläggande hyresförhandlade presumtionshyran. Det är alltså en bra förändring för alla parter i sammanhanget.

Den nya lagstiftningen innebär goda förutsättningar för bostadsmarknaden. Efter 15 års tid övergår presumtionshyran till det ordinarie hyressättningssystemet, där man kan närma sig övriga hyresnivåer. Detta förslag träder i kraft den 1 januari 2026.

Med dessa tillfälligt högre hyror skapar vi förutsättningar för nyproduktion, som 15 år senare övergår till ordinarie hyressättningssystem. Det säkerställer en förutsättning för nyproduktion, men det säkerställer också att de nya hyrorna i presumtionssystemet efter 15 års tid övergår till det normala hyresnivåsystemet. Det skapar trygghet för alla som bor i hyresrätt genom att de också ingår i bruksvärdessystemet, alltså det normala hyressättningssystemet, där man också säkerställer att hyrorna ligger på en viss nivå. Det är viktigt, då bostaden är en grundläggande förutsättning i samhället, att man därmed kan förutse hyresutvecklingen.

Utan nuvarande hyressystem, utöver presumtionshyrorna, hade invånarna i Sverige påverkats påtagligt av den hyresförändring som hade kunnat ske ifall vi hade haft ett marknadshyressystem.

Till detta kan läggas de senaste årens migrationsnivåer till Sverige med en topp 2016 som skapade enorm bostadsbrist under lång tid. Den migrationspolitiken hade varit förödande för hyresgästernas privatekonomi ifall vi hade haft ett marknadshyressystem i Sverige i dag.

Det är också så med en hypotetisk rödgrön regering. Vi vet ju att de rödgröna tidigare har vurnat för hög migration. Vi vet också att de i en tidigare sådan konstellation har förhandlat och accepterat marknadshyror. Marknadshyror i kombination med hög migration är en väldigt dålig ekvation. Det skulle påverka svenska hyresgästernas privatekonomi påtagligt negativt.

Med detta system möjliggör vi nyproduktion samtidigt som vi bevakar möjligheterna för våra hyresgäster att ha rimliga nivåer på hyresmarknaden.

Anf. 33 DAVID JOSEFSSON (M):

Herr talman! I Sverige är hyresrätten styvmoderligt behandlad. Systemet gröps ur, och klyftorna ökar rakt framför våra ögon. I dag präglas svensk bostadsmarknad och hyresrättsmarknaden i synnerhet av höga trösklar, låg rörlighet och dåliga incitament för hyresvärdar att utveckla eller ens förvalta sina fastigheter. Resultatet är bostadsbrist och årslånga bostadsköer men tyvärr också hus som inte kan underhållas.

På Boplat Väst, som förmedlar hyresbostäder i min hemstad Göteborg med omnejd, var den genomsnittliga kötiden förra året drygt sex och ett halvt år. I statistiken återfinns lägenheter där den sökande har

stått i kö i upp till 20 år. Svårast att ta sig in på bostadsmarknaden har ungdomar och de som saknar resurser – människor som hänvisas till osäkra och dyra andrahandsboenden. Man kan lugnt påstå, herr talman, att reformbehovet på svensk hyresmarknad är enormt.

Att kunna hyra sin bostad är en viktig förutsättning för en fungerande bostadsmarknad. Detta gäller oavsett om man hyr sin bostad för att man endast planerar att bo där en kortare tid, för att man inte har ekonomiska möjligheter att köpa sin bostad eller för att man helt enkelt tycker att det är mer bekvämt att hyra och betala hyresvärden för att ta ansvar för allt från underhåll till renoveringar.

Herr talman! Mellan 2021 och 2023 halverades nybyggnationen av hyresrätter i Sverige från drygt 33 000 lägenheter till strax under 16 000 lägenheter. Det finns flera skäl till att antalet nybyggda lägenheter minskade: Konjunkturen bromsade in, inflationen tog fart och räntorna höjdes.

En bidragande orsak var också två hovrättsdomar från 2022, som i praktiken slog undan benen för det som kallas presumtionshyressystemet. Presumtionshyra infördes 2006, och till skillnad från bruksvärdessystemet kan man förenklat säga att hyrorna sätts utifrån byggkostnad och rimlig avkastning.

I de uppmärksammade domarna från 2022 bestämde dock Svea Hovrätt att hyrorna i presumtionshyressystemet inte skulle höjas motsvarande hyreshöjningen på orten – i enlighet med intentionen i lagstiftningen. I stället skulle hyrorna höjas med motsvarande hälften vid hyresutveckling upp till 3 procent och därefter med tre fjärdedelar. Detta försämrade drastiskt kalkylen för nyproducerade hyresrätter. I många fall omöjliggjordes byggandet helt, då osäkerheten om huruvida projektet alls bar sig blev för stor.

Herr talman! När hovrättsdomarna kom konstaterade regeringen att presumtionshyran var i fara och agerade därför resolut för att rädda reformen. Rubriken på den proposition vi nu diskuterar är *En förbättrad modell för presumtionshyra*. Rubriken hade lika gärna kunnat vara ”en återställd modell för presumtionshyra”. Nu blir huvudregeln åter, så som det var tänkt från början, att presumtionshyror höjs motsvarande bruksvärdeshyrorna.

Systemet förbättras också på så sätt att hyresgästens makt förstärks med utökade möjligheter att påverka hyran. Hyresvärd och hyresgäst får nu inom ramen för presumtionshyra lov att avtala om tillägg eller avdrag på hyran baserat på hyresgästens önskemål. Vill man ha diskmaskin och egen tvättmaskin, eller klarar man sig utan och vill spara pengar? Nu får hyresgästen makt att bestämma.

Tryggheten ökar också för såväl hyresgäst som hyresvärd. Vid tvist om hyressättning ska en skiljeman utses som ska lämna en skriftlig rekommendation inom sex veckor. Det är en snabb och tydlig process som ger trygghet för båda parter.

Tillsammans med regeringens offensiva bostadspolitik där vi förenklar regelverk, kortar ledtider och ökar den byggbara marken skapas nu förutsättningar

för att fler hyresrätter ska kunna byggas när konjunkturen långsamt vänder uppåt.

Herr talman! Hyresrätten har inte värnats i Sverige. Vi ser konsekvenserna i långa bostadsköer, bostadsbrist och att framför allt unga människor står utanför. De som inte har kommit in på bostadsmarknaden hänvisas till osäkra och dyra andrahandskontrakt, trots att de har arbete och inkomst.

En viktig del av samhällskontraktet är att människor ges en rimlig chans att få ett eget boende. En bostad är inte bara ett tak över huvudet. Den ger trygghet och sammanhang. Det är relationer som skapas och drömmar som går i uppfyllelse.

Nuvarande bruksvärdesystem är djupt orättvist och gör att många människor inte känner att samhällskontraktet uppfylls. Det vill vi moderater ändra på. Dagens beslut är ett litet steg på vägen mot en bättre fungerande bostadsmarknad.

Med det yrkar jag bifall till utskottets förslag till beslut.

Anf. 34 MALCOLM MOMODOU
JALLOW (V) replik:

Herr talman! Jag kan inte hjälpa det, men jag blir förvånad varje gång jag hör en moderat eller en av medlemmarna i Tidöregeringen säga att de har en offensiv bostadspolitik. En offensiv bostadspolitik – när tusentals byggföretag går i konkurs och vi aldrig har haft så mycket hemlöshet i det här landet som vi har i dag. Vi har aldrig haft så många barn som vräks från sina hem som i dag. Ändå säger David Josefsson att regeringen har en offensiv bostadspolitik. Jag vet inte om det är skrottretande eller om man ska gråta. Det var dock inte det jag skulle fråga om.

Jag vill först säga att jag tycker att det är många delar i det här som är väldigt bra. Det jag vill fråga handlar om att det svenska rättssamhället bygger på en grundprincip om att avtal ska gälla. När man ingår avtal är det avtalet som ska gälla – punkt. Staten ska inte ändra spelreglerna i efterhand, som man försöker göra nu. Ändå är det exakt vad regeringen föreslår: att lagändringen ska gälla retroaktivt för redan ingångna avtal.

Det är ingenting annat än ett haveri när det gäller rättssäkerheten och ett direkt angrepp på människors privatekonomi. När man ingår avtal planerar man sin ekonomi utifrån detta. Nu kommer plötsligt nya regler. Det här kommer att få fruktansvärda konsekvenser för väldigt många människor, och retroaktiviteten kommer inte att öka produktionen. Den ökar bara lidandet för väldigt många människor.

Det finns inga fakta, inga remissvar och inga beräkningar som visar att retroaktiviteten skulle öka byggandet. Det enda som kommer att hända är att många människor kommer att behöva lämna sina hem. De kommer inte att ha möjlighet att bo kvar, trots att de hade ett avtal före de här nya reglerna.

Jag vill fråga hur David Josefsson tänker när det gäller just retroaktiviteten och dess konsekvenser för hyresgäster som redan har ingått avtal.

Anf. 35 DAVID JOSEFSSON (M) replik:

Herr talman! Jag tackar Malcolm Momodou Jallow för frågan! Jag konstaterar att det inte bara är jag, David Josefsson, som tycker detta. Vi kan konstatera att det finns en bred politisk enighet i den här kammaren om att vi faktiskt ska rädda presumtionshyressystemet.

Man kan diskutera vad det egentligen är som ändras eller vad som är retroaktivt. Presumtionshyressystemet har funnits i Sverige sedan 2006. Det har fungerat enligt principen att hyrorna ska öka motsvarande bruksvärdesprincipen. Sedan kom en ny lagtolkning från Svea hovrätt 2022 som ställde allt det här på ända och gjorde att det som det fanns en bred politisk enighet om inte längre gällde.

Jag tycker att vi faktiskt ska ändra tillbaka systemet till hur vi som lagstiftare tycker att det ska fungera – och det finns som sagt en bred politisk enighet om detta. Då är det också viktigt att det finns en förutsägbarhet och en jämförbarhet i systemet.

Jag håller med Malcolm Momodou Jallow om att det här retroaktivt inte kommer att leda till att nya bostäder byggs, men det kommer ju att leda till att nya bostäder byggs så att vi återställer systemet – därför att byggandet gick ned. Det kommer dock att garantera att fastigheter faktiskt kan underhållas, och det tycker jag är viktigt. Det är ju därför hyran ska räknas upp motsvarande kostnadsökning, eller motsvarande bruksvärdesystem. Det är för att människor ska ha rätt att bo i en fastighet i en lägenhet som kan underhållas och där man kan betala vatten, avlopp, el och alla de kostnader som följer med en bostad.

Jag är inte beredd att säga att hyran inte ska kunna höjas motsvarande så att vi får sämre bostäder i Sverige. Att Vänsterpartiet kan ställa sig bakom en sådan idé är väl talande – det är Vänsterpartiet som står bakom den. Det finns en bred majoritet för att faktiskt ändra systemet.

Anf. 36 MALCOLM MOMODOU
JALLOW (V) replik:

Herr talman! Jag tackar David Josefsson, men jag konstaterar att Josefsson inte har svarat på min fråga om retroaktivitet.

Jag konstaterar väldigt tydligt att detta förslag till lagstiftning har väldigt bra delar, som vi stöder. Men den del jag vill ha svar om gäller just retroaktiviteten.

Avtal ska gälla. Varför ska människor som redan har sina hyror avtalade, bestämda och beslutade, och som har förberett sin ekonomi utifrån de avtalen, nu plötsligt behöva ändra? För mig är detta djupt problematiskt.

Som jag tidigare sagt och som också framgår av reservationen som vi har anser vi att de äldre bestämmelserna ska gälla för alla hyresavtal och förhandlingsöverenskommelser om presumtionshyra som ingås före ikraftträdandet av de lagändringar som diskuteras i dag. Vi kan inte ändra avtalet mitt i. Vi kan inte ändra spelreglerna mitt i spelet. Men det är det som det här innebär.

Tillsammans med flera remissinstanser menar Vänsterpartiet att regeringens förslag om retroaktiv tillämpning riskerar att få extra negativa konsekvenser för de hyresgäster som ingått hyresavtal mot bakgrund av Svea hovrätts avgöranden. Det är fakta. De flesta remissinstanser har faktiskt lyft detta.

David Josefsson nämner att man är överens om detta inom majoriteten. Men remissinstanserna och hyresgästerna är inte överens om detta, för det kommer att påverka dem. I dessa dagar, när människor lånar pengar för att kunna betala sina hyror och räkningar, ska vi inte ändra reglerna mitt i spelet på så sätt att de ska behöva betala ännu mer.

Svara på frågan!

Anf. 37 DAVID JOSEFSSON (M) replik:

Herr talman! Jag tycker att jag var tydlig och svarade på frågan. Jag, regeringen och en bred majoritet i den här kammaren tycker som sagt att det är viktigt att presumtionshyressystemet fortsätter att fungera. Det är därför vi återställer det. Därför tycker jag att det är felaktigt att prata om en retroaktiv lagändring. Det vi egentligen gör är att vi återställer lagstiftningen till hur den har sett ut sedan 2006. Hade Malcolm Momodou Jallow lyssnat på vad jag sa i mitt förra svar hade han hört att jag utvecklade detta tydligt. Jag tycker också att det är viktigt att man som hyresgäst ska veta att hyran betalar de kostnadsökningar som ligger bakom.

Nu har inte ledamoten möjlighet att svara mig, eftersom han inte har rätt till fler repliker. Men här finns något som jag kan bli lite upprörd över. Malcolm Momodou Jallow inledde replikskiftet med att säga att vi har en situation i det här landet där hyresmarknaden inte fungerar, där människor vräks, där vi har en strukturell hemlöshet och där människor inte kommer in på bostadsmarknaden. Här är vi överens. Man kunde tycka att Vänsterpartiets representant då skulle stå tillsammans med mig och säga: Ja, men nu ska vi reformera det här. Systemet fungerar inte. Vi måste ändra hur hyrorna sätts.

Men det gör man ju inte. Man är inte beredd att ändra i systemet. Man kan uppenbarligen inte titta de människor som blir vräkt i ögonen och säga: Jag vill ändra systemet. I stället säger man: Nej, jag vill inte ändra det. Det system som gör att ni blir hemlösa, att barn vräks och att bostäder inte byggs står jag bakom. Det vill jag inte ändra.

Det som är det mest fascinerande i svensk bostadsdebatt just nu är att det inte finns en större politisk enighet kring att ändra de grundläggande problem på den svenska hyresmarknaden som gör att hyresmarknaden inte fungerar och att människor hamnar i hemlöshet. Vi här inne borde ta det politiska ansvaret att förändra detta.

Anf. 38 AMANDA PALMSTIERNA (MP):

Herr talman! Ledamöter och åhörare! I dag debatterar vi presumtionshyror. Det är ett ganska krångligt ord, men vad det betyder är hyror som man sätter för nyproducerade bostäder för en begränsad tid: 15 år.

Syftet med de här hyrorna är att ge incitament för att bygga fler hyresbostäder. Vi behöver verkligen fler hyresbostäder. Det råder brist på sådana i Sverige i dag.

För att ge en bakgrund till det förslag som ligger på bordet i dag tänker jag kosta på mig att göra ett snabbt svep över historien för hyressättningen. Historiskt har vi pendlat mellan helt fri hyressättning, där marknadskrafterna styr, till skarp hyresreglering. Till sist har vi landat i den modell som vi har i dag: en förhandlingsmodell, den svenska modellen.

Vi backar bandet riktigt långt. När Sverige industrialiserades vällde folk in i städerna för att få arbeten. De erbjöds boende i slumområden. Det var stor nöd och stor misär, och det var också riktigt höga hyror. Bostadskrisen undersöktes. Den kände författaren af Geijerstam beskrev den stank som låg över områdena. Så stor var nöden.

I början av 1900-talet fattade riksdagen beslut om den första hyreslagen, men man trodde fortfarande på fri hyressättning och lade all makt i hyresvärdarnas händer. Misären fortsatte, liksom bostadsbristen. Sedan försökte staten ta kontrollen. Myndigheter skulle godkänna hyran. Man försökte också få igenom ett förslag i riksdagen om en starkare statlig styrning, men det föll faktiskt med bara en röst – det var dramatisk politik även på den tiden. Det blev alltså återigen fri hyressättning.

Trångboddheten bredde ut sig, och barnafödandet minskade. Makarna Myrdal skrev den välkända boken *Kris i befolkningsfrågan*, och det ledde till något de kallade för barnrikehus. Det var den tidens form av social housing. Men på marknaden i övrigt var det fortfarande kaos. Det var tufft, och det skedde många vräkningar.

Sedan kommer vi till andra världskriget. Då går staten plötsligt in och försöker lösa den akuta krisen med en skarp hyresreglering. Det kommer också lagar om att kommunerna har ansvar för att människor ska ha tak över huvudet och om att hyresgäster har rätt att bo kvar om de sköter sig. Hyresgästerna börjar organisera sig och förhandla kollektivt.

Men den skarpa statliga hyresregleringen var inte tänkt att vara permanent utan infördes för att lösa den akuta krisen. Den avvecklades därför efter kriget. Nu sökte man mycket – hur ska vi hantera bostadspolitiken egentligen? Man hade inte riktigt hittat en modell som fungerade.

På 60- och 70-talen kom det system som vi har i dag, med bruksvärdessystemet och förhandlingslagen. Det har tre hörnpelare. Den första är avtalsfrihet – hyresvärd och hyresgäst kan fritt komma överens om vad hyran ska vara. Den andra är att hyresgästen har rätt att när som helst vända sig till hyresnämnden för att pröva om hyran är skälig. Den tredje är att vad som är skäligt avgörs genom en jämförelse med andra lägenheter på orten som har samma bruksvärde, det vill säga samma yta, antal rum, läge och så vidare. Hyran är skälig om den på ett ungefär överensstämmer med de lägenheternas hyror. Den ska inte vara påtagligt högre. Det här är

en modell för att balansera marknadskrafter och incitament för att bygga nytt mot hyresgästernas trygghet.

I början av 2000-talet kom det här med presumtionshyra för att öka incitamenten för att bygga nytt. Fastighetsägarna och Hyresgästföreningen var överens om systemet, och den förhandlingsmodellen ligger fortfarande kvar.

Det som ligger på bordet i dag är en utveckling av det här förslaget. Anledningen är att det blev ett förändrat rättsläge som krånglade till det ganska mycket. Det handlar om de domar som vi har hört om.

Någonting som vi från Miljöpartiet tycker är väldigt märkligt är dock det här med retroaktiviteten. När man har ingått ett avtal ska det gälla, tycker vi. Man måste helt enkelt veta vilken hyra som ska gälla. Ingångna avtal ska ligga fast. Det är också någonting som Hyresgästföreningen och Konsumentverket tycker är viktigt. De tycker inte att det är rimligt att man använder sig av retroaktivitet och river upp ingångna avtal. Det finns inte heller något stöd för att det skulle öka nyproduktionen, utan det blir bara sämre för hyresgästerna.

Vi tycker att det är viktigt att på många olika sätt hålla nere hyran. Förutom presumtionshyran satsar vi på statliga byggkrediter. Vi har också statliga investeringsstöd som regeringen har tagit bort men som vi vill ha kvar och utveckla. Syftet med dem är att hålla nere byggkostnaderna för att se till att det blir rimliga hyror och att hyran vid nyproduktion inte blir alltför hög. Man kan också ställa krav på att det ska vara minskade klimatutsläpp och klimatsmarta bostäder.

Vi får alltså se hela paketet. Det är viktigt att staten går in och tar ett tydligt ansvar och inte lämnar kommunerna i sticket. Hyran ska kunna hållas nere även genom byggkrediter och investeringsstöd.

Vad gäller presumtionshyran ställer vi oss bakom förslaget i stort. Hyresgästföreningen och Fastighetsägarna tycker också att det är ett bra förslag. Det finns en balans i det hela, och man värnar den svenska modellen. Det tycker vi är väldigt bra. Men just vad gäller retroaktiviteten är vi mycket oroade. Med det yrkar jag bifall till Miljöpartiets reservation nummer 1.

Anf. 39 PATRIK KARLSON (L):

Herr talman! Jag passar på att börja med att yrka bifall till utskottets förslag till beslut.

Reglerna för presumtionshyror, som vi står här och debatterar i dag, infördes 2006 för att underlätta nybyggnation. Fastighetsägare och hyresgästorganisationer kunde enas om en hyresnivå som antogs vara skälig under 15 år utan att jämföras med bruksvärdehyror. Tanken var att ge förutsägbarhet. Den hyra som behövdes för att täcka kostnaderna och ge rimlig avkastning skulle ligga fast, så att byggprojekt verkligen blev av. Samtidigt tilläts årliga justeringar i den utsträckning det var skäligt, med hänsyn till den allmänna hyresutvecklingen på orten, för att hyran skulle kunna anpassas om kostnadsläget ändrades.

Uppriktigt sagt var det väl ingen som väntade sig att detta skulle bli särskilt kontroversiellt. Problemet

var att lagen blev otydlig gällande hur dessa årliga justeringar fick göras.

I juni 2022 klargjorde Svea hovrätt till sist saken, och resultatet blev nedslående. Hovrätten tolkade reglerna som att presumtionshyror som mest fick höjas med hälften av den allmänna hyreshöjningen upp till 3 procent. Om hyreshöjningen var högre än 3 procent fick endast 75 procent av den överskjutande delen läggas på hyran. Bara halva hyresökningen i samhället fick alltså slå igenom för nyproduktionshyror under normala omständigheter.

Om de årliga förhandlingarna i en kommun resulterade i till exempel 4 procents generell hyreshöjning fick en presumtionshyra, enligt den modell som hovrätten tog fram, bara höjas med cirka 2 ½ procent. Om hyreshöjningen var 3 procent eller lägre fick man bara ut hälften. Endast i undantagsfall kunde man motivera en ytterligare höjning. Huvudregeln var nu tydlig.

Dessa domar blev inte bra för branschen. I klartext innebar hovrättens utslag att hyresutvecklingen för nya hyreshus begränsades till ungefär hälften av den nivå som gällde för andra lägenheter.

Jag ska måla upp ett scenario för hur den tidigare ordningen kunde slå helt fel i praktiken. Tänk er att en byggherre år 2021 planerade för ett hyreshus med presumtionshyra. Kalkylen gick ihop om hyran initialt fick ligga på 10 000 kronor för en lägenhet, under antagandet att hyran sedan skulle kunna justeras upp i takt med övriga hyror under 15 år framåt.

Efter Svea hovrätts utslag 2022 förstod man plötsligt att hyran inte fick följa med fullt ut – kanske kunde man bara göra omkring hälften av den normala höjningen. Vad hände då? Jo, man tvingades att antingen höja inflyttningshyran ännu mer från start – kanske till omkring 12 000 kronor – för att kompensera för uteblivna framtida justeringar eller lägga projektet på is. Inget av dessa alternativ var bra för vare sig hyresgästerna eller samhället i stort. Just detta fenomen har flera aktörer vittnat om när de sett effekterna av hovrättsdomen.

Herr talman! En viktig poäng i sammanhanget är den breda enighet som råder om att vi behöver genomföra denna reform. Det hör inte till vanligheterna att Hyresgästföreningen, Fastighetsägarna och Sveriges Allmännyttan – parterna på hyresmarknadens båda sidor – står samlade bakom en förändring, men i detta fall gör de det. Samma sak gäller inom politiken. Det ger förslaget en avsevärd tyngd.

Den föreslagna reformen går alltså i korthet ut på att utöka möjligheterna att justera presumtionshyror löpande.

Propositionen innebär även förbättringar som ökar hyresrättens attraktivitet. Nu inför vi en möjlighet för hyresgäster i nyproduktion att göra individuella tillval eller frånval. Man får alltså anpassa sin bostad mot en justering av hyran. Det har man tidigare inte kunnat göra, men nu likställs dessa valmöjligheter med övriga.

Dessutom får hyresvärdar bättre möjligheter att genomföra angelägna moderniseringar av fastigheten

även under presumtionstiden. Det gör att nyproducerade hus kan fortsätta att hålla hög kvalitet och standard över tid, vilket gynnar hyresgästerna.

Inte minst införs en snabbare tvistelösning för de fall där parterna inte kan komma överens om en initial presumtionshyra eller årlig justering. I dag kan utdragna förhandlingar försena byggstartar, men framöver ska en opartisk skiljeman kunna ge en rekommendation inom tio veckor. Det är en effektivisering som gagnar samtliga parter och ser till att projekt inte fastnar i långbank.

Anf. 40 MALCOLM MOMODOU
JALLOW (V) replik:

Herr talman! Jag ställde tidigare en fråga till David Josefsson från Moderaterna, men jag fick inget svar. Jag hoppas att jag får svar från Patrik Karlson. Han brukar kunna ge rimliga svar på frågor, och jag hoppas att det blir så även här i dag.

Som jag nämnde är detta förslag bra i många delar. Jag tycker att det är bra att man gör regelverket, eller systemet, tydligare och mer flexibelt. Däremot förstår jag inte varför det måste vara retroaktivt. I Sverige har vi utifrån rättssamhället som grundprincip att ingångna avtal ska gälla. Staten ska inte ändra spelreglerna i efterhand, alltså efter att avtal har ingåtts.

Frågan är: Tror man på den grundläggande principen att ingångna avtal gäller? Tror Patrik Karlson på denna princip? Tycker han att det här är det som gäller i Sverige och att det är rätt och riktigt? Varför vill han i så fall ha en lagstiftning som retroaktivt kommer att påverka många hyresgäster? Dessa hyresgäster har utgått från det hyresavtal de haft, men på grund av den lag som regeringen vill få igenom i den här kammaren kommer de inte längre att kunna veta vilken hyra som gäller. Är det rätt och riktigt? Ska vi nu strunta i rättssamhällets grundläggande princip att ingångna avtal gäller?

Anf. 41 PATRIK KARLSON (L) replik:

Herr talman! Jag tackar Malcolm Momodou Jallow för frågan.

Jag vill först säga att jag är väldigt glad över att vi har en bred enighet kring att de här förbättringarna av presumtionshyrorna behöver genomföras.

Principer är viktiga i lagstiftning, och normalt ska inte nya regler rubba redan ingångna avtal. Vi står dock inför ett annorlunda läge på bostadsmarknaden som kräver kraftfulla och tydliga åtgärder.

Det här är en fråga som regeringen har övervägt noga. Det är klart att vi har lyssnat på remissinstanserna, men vi har funnit att nyttan för helheten i detta fall väger tyngre än nyss nämnda princip. Syftet med denna proposition är att skapa bättre förutsättningar att bygga nya hyresrätter och säkra rimliga hyror. Det är det som är hela poängen. För att lyckas med detta måste man ibland fatta lite ovanliga beslut, skulle jag vilja hävda.

Ett av de tyngsta skälen i det här fallet – och detta har vi också hört anföras från delar av oppositionen;

just när det gäller frågan om retroaktivitet råder bred enighet i kammaren – är att undvika ett splittrat hyresystem under en längre tid. Om äldre avtal skulle undantas skulle vi få två parallella regelverk för hyresjusteringar under cirka 15 års tid framöver – ett för gamla och ett för nya. Hyressättningssystemet är redan nu komplext nog, skulle jag vilja påstå. Om man behövde navigera genom dubbla system i upp till 15 år framåt skulle det bli ännu mer svåröverskådligt.

För samtliga förhandlande parter – hyresvärdarna och hyresgästernas organisationer – skulle det bli oerhört komplicerat att hantera två olika regeluppsättningar under så lång tid. Genom att låta lagändringarna gälla samtliga presumtionshyror skapar vi ett enhetligt och tydligt system från dag ett.

Anf. 42 MALCOLM MOMODOU
JALLOW (V) replik:

Herr talman! Tack så mycket, Patrik Karlson, för att du i alla fall försökte svara på frågan!

När det gäller de dubbla lagstiftningarna tänker jag att det inte borde vara så svårt för en regering, som ska styra ett helt land, att ha koll på två regler. Precis som jag nämnde i mitt anförande har parterna inga problem att ha det. Hyresgästföreningen kan ha koll, och fastighetsägarna kan ha koll. Vi har massor med jurister som kan ha koll på detta. Den enda som inte klarar det är alltså regeringen, och där handlar det om politisk vilja och inget annat.

Det är inte heller bara Vänsterpartiet som tycker så här, utan det är flera remissinstanser som tillsammans med Vänsterpartiet tycker att förslaget om retroaktiv tillämpning riskerar att få extra negativa konsekvenser för den hyresgäst som ingått ett hyresavtal mot bakgrund av Svea hovrätts avgörande. Det här kommer att påverka en hel del människor.

Precis som Patrik Karlson vet har vi i dag en bostadskris. Sverige har i modern tid aldrig haft en så stor kris som i dag. Det är många människor som är fattiga; det är över 200 000 fler fattiga människor som bor i det här landet i dag. Vi ser människor som vräks från sina bostäder, vi ser trångboddhet och vi ser pensionärer som inte har råd att bo.

I det läget vill regeringen införa en lagstiftning som riskerar att öka människors utgifter, det vill säga deras hyror. Människor har ingått avtal där det väldigt tydligt står vilken hyra som gäller, men plötsligt kommer politikerna och säger: Nej, det ni har kommit överens om gäller inte längre, utan nu kommer hyrorna att höjas.

I dessa tider, när människor kämpar för att ha mat att äta, tycker jag inte att detta är rimligt. Snälla Patrik Karlson, förklara för hyresgästerna hur de ska klara det här förslaget från Tidöpartierna! Det kommer att påverka väldigt många av dem som kämpar i dag.

Anf. 43 PATRIK KARLSON (L) replik:

Herr talman! Vi kan väl börja med att konstatera att det nog inte spelar någon roll hur jag svarar; jag kommer nog ändå inte att få godkänt av ledamoten

Malcolm Momodou Jallow för hur jag försöker eller kan svara på en fråga.

Låt mig bara konstatera att vi lyssnar på remissinstanserna. Vi har vägt in deras yttranden noga. Vår grundinställning är som sagt också att retroaktiv lagstiftning normalt ska undvikas, men efter noggrant övervägande har vi gjort bedömningen att nyttan i det här fallet väger tyngre än farhågorna.

Som nyss nämndes står vi mitt i en bostadskris, men det verkar också som att allt som händer i vår omvärld och vad som är den grundläggande orsaken till detta har gått ledamoten helt förbi.

Jag ser ändå fördelar som delar av oppositionen förbiser med att genomföra den här reformen. Genom att utöka möjligheten att justera presumtionshyror över tid skapas en bättre ekonomi i nyproduktionsprojekt, vilket i sin tur kommer att bidra till fler bostäder som efterfrågas av medborgarna. Jag skulle hävda att det är ett konkret sätt som reformen kommer att gynna både hyresgäster, byggherrar och fastighetsägare på.

Det här handlar om en helhet och om framtiden. Ja, en handfull hyresgäster kommer nu att få anpassa sig till de nya reglerna, men de skyddas fortsatt i systemet genom att justeringarna knyts till den allmänna hyresutvecklingen på orten. Det är liksom ingen som kommer att stå inför några orimliga hyreshöjningar; det där är en skräckretorik som inte har någon grund i verkligheten. I stället vinner vi på ett enklare och mer dynamiskt system som kommer att stimulera fram fler hyresrätter.

Vi är övertygade om att detta är rätt väg framåt för att få till en mer fungerande bostadsmarknad.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 16 §.)

§ 10 Stärkt kontroll över tandvårdssektorn

Socialutskottets betänkande 2025/26:SoU7
Stärkt kontroll över tandvårdssektorn (prop.
2025/26:7)
föredrogs.

Förste vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades under § 16.)

§ 11 Skarpare verktyg till Inspektionen för vård och omsorg

Socialutskottets betänkande 2025/26:SoU8
Skarpare verktyg till Inspektionen för vård och omsorg (prop. 2025/26:15)
föredrogs.

Anf. 44 CHRISTIAN CARLSSON (KD):
Herr talman! Människor i Sverige ska kunna lita på välfärden och på att våra skattepengar faktiskt går till

vården och omsorgen – detta så att din mamma eller pappa bemöts med värdighet och respekt inom en äldreomsorg med god kvalitet den dag de behöver det och så att din son eller dotter ges den trygghet och omsorg som varje barn behöver om ni som familj ställts inför särskilda svårigheter och behöver samhällets stöd.

Sanningen är dessvärre att det i dag finns alltför många ohederliga, skamlösa människor i vårt land som genom en systematiskt undermålig verksamhet, rena bedrägerier eller annan brottslighet är beredda att ta av de pengar som vanliga människor har jobbat ihop. De är beredda att roffa åt sig av skattebetalarnas pengar, det vill säga våra gemensamma resurser, som borde gå till sjuka äldre, funktionsnedsatta och samhällets mest utsatta barn men som i stället hamnar i de kriminella och oseriösa aktörernas fickor.

Inspektionen för vård och omsorgs, Ivos, tillsyn och tillståndsprövning visar tyvärr på återkommande problem med oseriösa och kriminella aktörer. Det finns gott om företrädare för bolag som ansöker om att få bedriva verksamhet som är tillståndspliktig enligt socialtjänstlagen eller lagen om särskilt stöd och service, LSS, men som saknar förmåga eller avsikt att bedriva en seriös verksamhet som uppfyller kraven på god och säker omsorg. Det innebär att barn, unga och äldre inte alltid får det stöd eller den vård och omsorg som de förtjänar.

Det finns bolagsföreträdare som på grund av brottslighet eller ekonomisk misskötsamhet är direkt olämpliga att verka inom välfärdsområdet, och det finns aktörer som lämnar felaktiga och vilseledande uppgifter och bedriver tillståndspliktig verksamhet helt utan tillstånd.

Att brottsligheten i Sverige har blivit så här utbredd och att de oseriösa aktörerna har blivit så många har förstås först och främst att göra med ett moraliskt förfall. Det är ett uttryck för en värderingskris som vi behöver gå till botten med för att motverka brotten och på allvar göra Sverige tryggare. Vi behöver gå tillbaka till rötterna – till våra värderingar. Fler skulle behöva sätta en ära i att göra vad som är rätt och riktigt, det vill säga att ta moraliskt ansvar för sig själv och sina handlingar men också för sina medmänniskor och det samhälle vi alla är en del av. Fler skulle behöva respektera vad som är andras.

En sak är dock säker, och det är att det inte kan få fortsätta så här. Vi kristdemokrater kommer aldrig att acceptera att kriminella och oseriösa aktörer kan roffa åt sig av människors skattepengar på bekostnad av tryggheten och omsorgen för dem som behöver samhällets stöd som mest. Därför är vi fast beslutna att sätta stopp för välfärdsbrottsligheten och de oseriösa aktörer som finns i välfärden och som annars riskerar att rasera tilliten.

Regeringens och socialutskottets bedömning är att det nu behövs skarpare verktyg till Inspektionen för vård och omsorg för att Ivo ska kunna skärpa tillsynen och trygga rätten till bra vård och omsorg. Därför föreslås nu att det ska tydliggöras att den juridiska

person, inklusive dennes företrädare, som ansöker om tillstånd eller innehar ett tillstånd att bedriva verksamhet som är tillståndspliktig enligt socialtjänstlagen, SoL, eller LSS ska genomgå en lämplighetsprövning.

Det föreslås också att verksamheter som har ett tillstånd som inte använts på sex månader ska kunna få sitt tillstånd återkallat. Verksamheter som bedrivs olovligen, det vill säga utan tillstånd, ska omedelbart kunna förbjudas, och den som bedriver verksamhet trots förbud ska kunna dömas till böter.

Vi föreslår också sanktionsavgifter för den som bryter mot villkor som anges i tillståndet för verksamheten, liksom avgifter för den som inte gör en registerkontroll av personal som arbetar i verksamhet som regleras i SoL eller LSS för barn.

Avslutningsvis utökar vi nu också kommunernas anmälningsskyldighet. Kommunerna ska till Ivo anmäla sådan verksamhet som kräver tillstånd om det finns misstankar om allvarliga brister i en SoL- eller LSS-verksamhet, om det finns anledning att anta att tillståndspliktig verksamhet som regleras i SoL eller LSS bedrivs utan tillstånd eller om man kan ifrågasätta lämpligheten hos tillståndshavaren.

Herr talman! De föreslagna lagändringarna föreslås börja gälla den 1 januari 2026, men de borde ha varit på plats för väldigt länge sedan. Redan i november 2020 gjorde nämligen Ivo en hemställan om flera av de här förslagen till den dåvarande rödgröna regeringen.

Redan i november 2020 gjorde Ivo en hemställan till den dåvarande rödgröna regeringen om flera av förslagen. Ett enda av förslagen i Ivos hemställan valde den tidigare regeringen att gå vidare med. Nu blir många fler av förslagen verklighet.

Det är viktiga förändringar med respekt för de barn, unga och äldre som i dag är i behov av samhällets vård och omsorg. Det är viktiga förändringar med respekt för skattebetalarna, för att undvika det slöseri med skattebetalarnas pengar som det innebär att de går till oseriös och kriminell verksamhet. Det är viktigt för att vi i framtiden fortsatt ska kunna ge det stöd och den vård som behövs till dem som i framtiden kommer att befinna sig i olika typer av svåra situationer och behöva samhällets stöd.

Vi kristdemokrater har varit drivande för att stoppa välfärds kriminaliteten inom vården och omsorgen. Nu tar vi ytterligare ett steg. Vi har för avsikt att fortsätta göra vad som krävs för att säkerställa en trygg vård och omsorg för dem som behöver det.

Anf. 45 GUSTAF LANTZ (S):

Herr talman! Polisen vet, regeringen vet och vi alla vet att många hvb-hem drivs av kriminella för att rekrytera barn till brottslighet, komma över skattepengar, tvätta knarkinkomster och så vidare.

Sverige intar en extrem position vad gäller oreglerad ungdomsvård. Jag var nyligen i Tyskland, och jag talade med människor från olika sidor av politiken. Det var röda, och det var blå. Alla var lika förvånade över att vi i Sverige har ett system där

tvångsomhändertagna ungdomar kan hamna på hem som drivs av privata företag.

De blev nästintill chockade när jag berättade att många av de företagen ägs och drivs av kriminella. Den mycket enkla och befogade frågan som de ställde till mig var: Varför tillåter ni detta?

Herr talman! Sverige har genomgående väldigt svårt att dra röda linjer mot den organiserade brottsligheten i välfärden. Den 29 januari 2024 avslöjade Dagens Nyheter att tingsrättsbyggnaden i Södertälje ägs av personer kopplade till den organiserade brottsligheten.

Det låter som en fars, något som hände för länge sedan, något som ligger långt bort, men ingenting har hänt. Det är samma situation i dag. Det är samma ägare och samma system. Det är ingenting annat än en skandal.

Till och med den byggnad där vi ska ge brottsoffer upprättelse och ställa kriminella till svars ägs av den organiserade brottsligheten själv. Det sker samtidigt som kriminella kan köpa och sälja hvb-hem på Blocket. När barn skjuter och spränger, när barn dör och dödar, måste vi ta kontrollen över allt detta. Allt det vi ska ta ställning till i dag är välkommet.

Herr talman! Det handlar om:

- sanktionsavgifter
- att förbjuda verksamheter utan tillstånd
- att tydliggöra att juridiska personer ska lämplighetsprövas
- att kommuner ska vara skyldiga att anmäla brister
- höjda straffavgifter.

Men vi socialdemokrater hade önskat så mycket mer. Nu hade vi chansen att få till något som på allvar utmanar den organiserade brottslighetens infiltration.

Vi hade velat ge polisen befogenheter att stänga hvb-hem som de anser vara infiltrerade och övertagna av den organiserade brottsligheten.

Varför ska det vara staten som ska bevisa att ett hvb-hem är i händerna på den organiserade brottsligheten? Varför är det inte tvärtom? Vänd på kuttingen. Vänd på bevisbördan. Låt de privata hvb-hemmen visa att polisens misstankar inte stämmer. Men detta föreslår inte regeringen.

Herr talman! Alla förslag i dag handlar om hur vi ska vässa kontrollen utifrån. Vi socialdemokrater vill inte att det offentliga ska stå på utsidan och behöva knacka på för att kontrollera ungdomshemmen.

Vi har hört berättelserna från dem som gjort detta och har haft i uppdrag att kontrollera. De möts av fiendtlighet, förhållningar och förfalskningar. De hotas och skräms. Det är inga nallebjörnar därute i svensk ungdomsvård. Det är personer som är djupt involverade i organiserad brottslighet.

Vi socialdemokrater vill i stället att det är de offentliga som finns på insidan, och att det är de som öppnar dörren och ser till att ta emot våra ungdomar.

Vi vill ha full insyn, full kontroll, över det mest värdefulla vi har.

Herr talman! Man kan tycka att det är radikalt att ta tillbaka ägandet av hvb-hem som har hand om unga kriminella. Jag skulle vilja påstå att det är minst lika radikalt att stanna kvar i ett exempellöst system, som egentligen inte finns någon annanstans i världen, och låta saker pågå som vanligt med vissa justeringar. Det är en radikal ståndpunkt.

Jag tror på politikens möjligheter. Jag tror att om regeringen verkligen ville skulle man kunna ta tag i problemen på riktigt. Vi såg under pandemin hur snabbt Sverige kunde ställa om och göra saker anorlunda därför att vi var tvungna. Jag menar att vi nu är tvungna att göra radikala saker för att ta tillbaka kontrollen över svensk ungdomsvård. Marknadsexperimentet har nått vägs ände.

Kunde Kennedy bestämma att vi skulle ta oss till månen, och det sedan hände, måste vi rimligtvis kunna ha en regering som med beslutsamhet kan se till att vi driver bort de kriminella från svensk ungdomsvård och svensk rättskedja.

Herr talman! Om nu ägandet är så omöjligt för regeringen att ta tag i av ideologiska skäl måste vi väl ändå kunna göra det bättre än i dag genom de kontrollåtgärder som vi har talat om tidigare. Det gäller till exempel att polisen ska kunna stänga hvb-hem och omvänd bevisbörda.

Herr talman! För mig väger barnrätten tyngre än äganderätten när det kommer till barn och välfärd. En barndom går inte i repris. Barn ska vara glada, trygga och i en position där de kan drömma stort. De ska få en chans, en chans till och en chans till. Det är så vi ska behandla våra barn.

Jag kan knappt tänka mig något mer destruktivt för ett barn än att hamna i gängkriminellas vård. Jag kan heller inte tänka mig något mer destruktivt för ett samhälle än att låta de mest utsatta barnen kastas i famnen på den grova organiserade brottsligheten.

Där är Sverige i dag. Det är vad Sverige måste ta sig ifrån för att vi ska få en rimlig framtid där vi på allvar motar tillbaka den organiserade brottsligheten.

Det är dags att se verkligheten som den är och göra det som krävs. Det är dags att släppa sargen, ideologin och prestige, kavla upp ärmarna och börja jobba för våra barns skull och hela samhällets bästa. Jag yrkar bifall till reservation 4.

Anf. 46 CHRISTIAN LINDEFJÄRD (SD):

Herr talman! I dag behandlar vi en proposition som i grunden handlar om något mycket enkelt: att stärka tryggheten för dem som är allra mest beroende av att socialtjänst och LSS-verksamheter fungerar som de ska. Det är barn, unga, personer med funktionsnedsättning och äldre människor som har rätt att mötas av seriösa utförare, rättssäkert stöd och en verksamhet som följer lagen.

Regeringen lägger därför fram en rad skarpa och, enligt min uppfattning, väl avvägda verktyg. Syftet är tydligt: att stoppa oseriösa aktörer, säkerställa att

tillståndsplikt tas på allvar och ge kommuner och Ivo bättre möjligheter att agera snabbt när något går fel.

Jag ska nu tala om sanktionsavgifter – äntligen ett tydligt ekonomiskt ansvar! Ett av problemen i dagens system är att det faktiskt inte finns någon regelrätt sanktionsavgift riktad mot utförare inom SoL eller LSS när de bryter mot tillståndsvillkor eller slarvar med registerkontroller. I dag är verktygen antingen milda – uppmaningar, dialoger, förelägganden – eller extremt ingripande, som återkallande av tillstånd.

Förslaget att införa sanktionsavgifter är mycket välkommet. Med de nya reglerna får Ivo möjlighet att besluta om sanktionsavgift när en verksamhet bryter mot sina tillståndsvillkor eller när den anställer personal utan att göra den lagstadgade registerkontrollen. Det här är inte detaljfrågor; det handlar om barns och brukares trygghet. Det kan till exempel gälla en nyanställd på ett HVB-hem som börjar utan att registerkontrollen är klar. Det är bråttom, säger arbetsgivaren. Vi tar det här senare!

I dag kan den här typen av övertramp gå förbi utan konsekvenser. Med en sanktionsavgift blir det tydligt att slarv inte är acceptabelt. Detta skapar ordning och reda, och det gynnar de verksamheter som redan gör rätt.

Det handlar vidare om snabbare stopp för oseriösa utförare. Det kan låta märkligt, men med dagens lagstiftning kan Ivo inte omedelbart stänga en verksamhet som saknar tillstånd – trots att det är olagligt att driva den.

Skälet är att SoL och LSS hittills har saknat en bestämelse om omedelbart verkställbara förbudsbeslut. Det betyder att även om Ivo upptäcker en olovlig verksamhet måste myndigheten först fatta beslut, sedan underrätta och sedan ge möjlighet att yttra sig. Under tiden fortsätter verksamheten. Det har funnits fall där olovliga HVB-hem och LSS-boenden har kunnat fortsätta i veckor eller månader innan processen är klar.

Det är denna otillräcklighet som nu rättas till när Ivo får möjlighet att stoppa verksamheten omedelbart. Det är en av propositionens starkaste och mest konkreta förstärkningar av tillsynen. Det är precis så här tillsyn ska fungera: snabbt, tydligt och med de utsattas trygghet i centrum.

Utnyttjas inte tillståndet kan det återkallas. Regeringen föreslår att tillstånd ska kunna återkallas om de inte används på sex månader. Det här är ett smart grepp. Det motverkar att aktörer samlar på sig tillstånd i väntan på framtida affärsmöjligheter utan att faktiskt bedriva seriös verksamhet.

Vi har sett exempel där företag har haft en hel portfölj av tillstånd, inte sällan för att kunna sälja dem eller snabbt växla upp. Det är inte syftet med socialtjänstens regelverk. Tillstånd ska användas för att hjälpa människor, inte för att spekuleras med. Vi har till och med sett annonser på Blocket om tillstånd.

Herr talman! Lämplighetsprövning tydliggör ansvar för juridiska personer. Att förtydliga att även juridiska personer och inte bara deras företrädare ska bedömas i lämplighetsprövningen är en mycket bra

skärpning. Det innebär att hela organisationens trovärdighet blir föremål för bedömning och inte bara den person som råkar skriva på ansökan. Detta är särskilt viktigt i en bransch där bolag snabbt kan byta ägare, styrelse eller namn. Förslaget stärker Ivos verktyg och höjer ribban för seriöst företagande.

Kommunernas anmälningsskyldighet utökas. En annan central del är alltså den utökade anmälningsplikten till Ivo. Kommunerna kommer nu att behöva anmäla alla typer av verksamheter inom SoL och LSS som de misstänker saknar tillstånd eller där det finns allvarliga brister.

Det kan till exempel vara en biståndshandläggare som gör ett uppföljningsbesök i en hemtjänstverksamhet och upptäcker att brukare lämnas utan tillsyn, att dokumentation saknas och att personal inte talar svenska. I dag kan kommunens skyldighet att anmäla vara otydlig, men med den nya anmälningsplikten ska detta direkt rapporteras till Ivo. Det är en logisk och viktig förändring. Kommunerna är ofta först på plats när något inte fungerar. Det här är en förstärkning av hela tillsynssystemet.

Det blir en höjd särskild avgift när kommuner inte verkställer beslut. Förslaget att höja den särskilda avgiften när kommuner inte verkställer beslut inom skälig tid är nödvändigt. Den som fått ett gynnande beslut om en insats, en plats eller ett stöd har rätt att få detta i praktiken. Det här handlar inte om en administrativ fördröjning utan om ett brott mot en rättighet. När avgiften höjs blir konsekvensen tydligare om kommunen låter ett beslut bli liggande. Den höjda avgiften gör det tydligt att beslut ska omsättas i handling, och det stärker rättssäkerheten för både barn, äldre och personer med funktionsnedsättning.

Herr talman! Det kan handla om en person som beviljas en LSS-insats men får vänta ett helt år innan kommunen hittar en lösning. Det innebär att personen står helt utan det stöd som man i den beslutade insatsen har bestämt att han eller hon har rätt till. Höjda avgifter gör att det här inte längre kan betraktas som väntetid. Det blir i stället ett brott mot rättigheten och kostar därefter.

Sammanfattningsvis fyller propositionen flera viktiga luckor i dagens regelverk. Den ger Ivo skarpare verktyg, ökar ansvaret för utförare, tydliggör kommunernas roll och stärker tryggheten för dem som behöver stödet mest.

Med detta yrkar jag bifall till propositionen och till utskottets förslag i betänkandet.

Anf. 47 GUSTAF LANTZ (S) replik:

Herr talman! Tack så mycket, Christian Lindefjärd, för anförandet!

Min enkla fråga är egentligen: Är Sverigedemokraterna nöjda med de förslag som nu ligger på bordet, eller hade man önskat sig mer? Hade man velat vara lite tuffare och ta i lite mer för att komma till rätta med problemen? Hade man önskat en ordning där polisen kan stänga HVB-hem som man misstänker är kapade av den organiserade brottsligheten? Är

Sverigedemokraterna öppna för att ta tillbaka kontrollen av de privata HVB-hem som har hand om unga kriminella till det offentliga?

Anf. 48 CHRISTIAN LINDEFJÄRD (SD)

replik:

Herr talman! Tack, Gustaf Lantz, för dina frågor!

Jag kan säga att jag helt klart alltid är för hårdare tag. Jag tycker att vi behöver vara tuffare. Vi ska komma ihåg att de kriminella kan lagen. De kommer att anpassa sig och kunna se kryphålen, så vi måste hela tiden ligga steget före. Vi måste hålla efter dem, skärpa kontrollerna och hitta deras kryphål. Det är jätteviktigt, för de kriminella tar in jurister som visar dem kryphålen i lagen, och så hoppar de in där. Det ska vi komma ihåg.

Jag och mitt parti vill att det ska bli hårdare. Vi måste hitta kryphålen, och vi måste hela tiden bli tuffare mot de kriminella. De kommer inte bara att sluta med att bedriva HVB-hem, utan de kommer att hitta nya boendeformer och nya anställningsformer. Här måste vi hitta nya och hårdare tag hela tiden.

Det kan låta jättebra att en kommun ska driva ett HVB-hem. Men jag har hört den här frågan förut, även i kommunerna: Hur tänker Socialdemokraterna – ska kommunen driva HVB-hem i den egna kommunen eller i någon annan kommun? Det är min motfråga.

Anf. 49 GUSTAF LANTZ (S) replik:

Herr talman! Tack så mycket för frågan! Kommuner kommer självklart att kunna gå ihop och lösa detta tillsammans.

Jag tycker att det märks lite grann att moderater och sverigedemokrater umgås väldigt mycket i Riksdagshuset men också på andra sidan vattnet, i Regeringskansliet. De ser ut att trivas väldigt bra tillsammans, och de ser ut att ha det väldigt mysigt.

Man kan ändå bli förvånad när Moderaterna öppnar munnen och kommer med de mest häpnadsväckande förslag, som äventyrar rättssäkerheten. Man kan också bli förvånad över att Sverigedemokraterna är så mjuka. Vi har ofta blivit anklagade för att driva en saft-och-bulle-politik, men det här är ju mjukt om något! Ni låter situationen fortgå med HVB-hem som är infiltrerade av den organiserade brottsligheten, och det enda ni kommer med är sanktionsavgifter och lite kontroller på marginalen åt Ivo. Det gör ni i stället för att dundra på, ta över och säga: Här går gränsen! Vi drar en röd linje. Ni har ingenting med våra barn att göra, utan ni ska bort från den här marknaden. Vi ska ta tillbaka kontrollen!

Så hade nog Sverigedemokraterna låtit för tio år sedan, men det här är kanske något slags champagne-och-kanapé-politik, där man inte tar tag i marknaden. Det är väl där skon klämmer; när det handlar om individer är det lätt att vara hård och brutal, men när man ser företag som är infiltrerade av organiserad brottslighet blir det betydligt svårare.

Anf. 50 CHRISTIAN LINDEFJÄRD (SD)
replik:

Herr talman! Tack, Gustaf, för dina utläggningar!

Jag kan vända på detta. Socialdemokraterna har styrt det här landet under alla år. Varför har ni själva inte gjort någonting tidigare? Ni pratar nu om tuffa tag, men ni har haft flera år på er utan att göra någonting. Ni pratar jättemycket om hårdare tag. Nu när vi tar tag i detta är det tydligen för lite, men ni har ju haft så många år på er att göra detta och har ändå inte gjort någonting. Det är min stora undran till dig.

Anf. 51 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C):

Herr talman! Först vill jag yrka bifall till reservation 1 under punkt 2 i betänkandet.

Jag tror att alla vi som sitter i den här kammaren har fått nog vad gäller missförhållanden inom viktig välfärdsverksamhet, vare sig det handlar om vården av barn och unga, stödet till funktionsnedsatta eller äldreomsorgen. Vi är många som tycker att det räcker nu.

Den senaste i raden av många skandaler handlade om den kommunala hemtjänsten i Uddevalla, där samtlig nattpersonal i början av september blev avstängd efter att en rad missförhållanden uppdagats. En kartläggning som Dagens Nyheter gjorde visade att det under de senaste fem åren kommit in hundratals avvikelserapporter och 16 lex Sarah-anmälningar. Det har handlat om en person som inte fått sin digitala tillsyn på 21 nätter i rad, en som återkommande inte fått byte av inkontinensskydd och en som legat i intorkad avföring.

Även på ett kommunalt äldreboende i Uppsala framkom det under sommaren att det fanns stora brister både inom omsorgen och hos personalen. En tystnadskultur hade utvecklats hos personalen, kombinerat med brister i omhändertagandet av de boende. Det har handlat om boende som inte fått hjälp i tid, som blivit kvarglömda på toaletten eller som blivit socialt isolerade. Detta är naturligtvis oacceptabelt.

Vi har även kunnat följa flera exempel på hur HVB-hem drivits av gängkriminella, med risk för att hemmen används som bas för rekrytering av ungdomar till de kriminella nätverken. Att detta är en absurd situation förstår alla. När ett barn eller en ungdom placeras på ett HVB-hem tar man också över föräldrarnas ansvar för personen och har till uppgift att ge den trygghet och den stabilitet som personen behöver i en miljö som är fri från våld, droger och kriminalitet. Detta borde naturligtvis vara en självklarhet.

Efter de allvarliga incidenter som förekommit på det statliga ungdomshemmet Vemyra i Sollefteå beslutade Ivo i fredags att verksamheten inte längre får drivas vidare. I dag, herr talman, ska hemmet stängas och samtliga pojkar vara utrymda och placerade på andra boenden. Den kritik som lyfts fram har bland annat handlat om rymningar, bristande kompetens hos personalen och att ungdomarna till viss del tagit över ungdomshemmet. Ivo menar att Sis, Statens institutionsstyrelse, helt enkelt inte kan garantera barnens liv och

hälsa under rådande förhållanden. Det är helt oacceptabelt.

Herr talman! Gemensamt för de här skandalerna är inte vem som driver verksamheten – vi ser att brister förekommer inom privat, kommunal och statlig verksamhet. Det gemensamma är i stället bristen på uppföljning och kontroll. Till stor del är det kommuner, regioner och stat som själva behöver kontrollera och garantera kvaliteten inom verksamheterna, vare sig de bedrivs i egen regi eller i privat regi. Det är dock ingen tvekan om, och detta har Centerpartiet lyft fram under lång tid, att Ivo behöver skarpare verktyg, en mer nyanserad palett av verktyg, för att kunna komma åt brister i vår välfärd – därav den proposition som vi debatterar i dag och som berör både LSS och socialtjänstlagen.

Genom de föreslagna förändringarna kommer Ivo att få utökade möjligheter att ingripa mot verksamheter som inte uppfyller lagstiftningens krav.

Ett av de instrument som nu lyfts in är möjligheten för Ivo att utkräva en sanktionsavgift av den som bryter mot de villkor som anges i verksamhetstillståndet eller inte gör den registerkontroll som krävs. Från Centerpartiets sida har vi länge efterfrågat en åtgärds-trappa, och denna möjlighet blir ett steg på den trappan. Däremot är vi kritiska till att sanktionsavgiften endast riktar sig mot tillståndspliktig verksamhet, vilket innebär att kommuner, regioner och stat helt undkommer möjligheten att få sanktionsavgifter. Vi menar därför att sanktionsavgifter även ska kunna dömas ut mot anmälningspliktiga verksamheter i offentlig regi.

Det är självklart att vården och omsorgen ska hålla en hög kvalitet oavsett vem som bedriver den. Att det finns kvalitetsbrister hos både de privata och de offentliga aktörerna är det ingen tvekan om, utifrån de exempel jag nyss lyfte.

Sanktionsavgift kommer också att kunna dömas ut när det slarvats med den registerkontroll som ska göras av personal inom verksamheterna. Det är naturligtvis alldeles utmärkt, men jag vill samtidigt lyfta fram att det finns brister i de nuvarande registerkontrollagarna. I dag ska registerkontroll göras mot både belastningsregistret och misstankeregistret för personal vid boenden som tar emot barn, men vid registerkontroll av personal som utför vissa insatser åt barn med funktionsnedsättningar får man inte göra utdrag ur misstankeregistret. Det är naturligtvis inte acceptabelt att barn med funktionsnedsättning har mindre skydd än barn i övrigt. Detta måste regeringen gå vidare med.

Vidare lyfter vi att det inte räcker med registerkontroll i samband med anställning utan att det även behöver göras kontinuerliga och återkommande uppföljningar av dem som är anställda eller har uppdrag i verksamheterna.

Förutom sanktionsavgifter ges Ivo nu möjlighet att omedelbart förbjuda en verksamhet som står i strid med krav på tillståndsplikt. Det är naturligtvis helt självklart att en verksamhet som är tillståndspliktig men saknar tillstånd ska kunna stängas ned omedelbart.

Nu ges även kommunerna skyldighet att till Ivo anmäla verksamheter som man misstänker bedrivs utan tillstånd eller där tillståndshavaren anses vara olämplig. Detta är inte bara bra, utan det är också helt självklart att det ska göras.

Herr talman! Sammanfattningsvis måste man som förälder till ett barn placerat på en institution kunna vara försäkrad om att den miljö barnet befinner sig i är trygg och säker. Som äldre ska man kunna vara förvisad om att man faktiskt kommer att få den hjälp och det stöd man behöver via hemtjänsten eller på ett äldreboende. Som funktionsnedsatt ska man inte behöva tvivla på att insatserna inom LSS görs av seriösa aktörer på bästa möjliga sätt.

Därför är det väldigt bra att vi nu stärker Ivos verktyg, men dessa verktyg måste också kunna användas mot både privata och offentliga aktörer i välfärden. Den enskilde ska veta att oavsett vem som bedriver verksamheten görs det på ett seriöst och kvalitativt bra sätt. Vi ger nu Ivo bättre verktyg för att följa upp detta.

Anf. 52 MALIN HÖGLUND (M):

Herr talman! Vi debatterar i dag propositionen *Skarpare verktyg till Inspektionen för vård och omsorg*. Det är en proposition som rör själva fundamentet i svensk välfärd: vår förmåga att skydda enskilda människor när de befinner sig i livssituationer där de är helt beroende av att samhället fungerar. Förslagen syftar till att förbättra förutsättningarna för en effektiv tillsyn som värnar rättssäkerheten, kvaliteten och tryggheten inom vård och omsorg.

Jag vill börja med att yrka bifall till utskottets förslag.

Herr talman! När vi diskuterar tillsyn av vård och omsorg talar vi inte om administrativa detaljer och teknikaliteter. Vi talar om barns trygghet i familjehem, om äldre som behöver omsorg dygnet runt och om personer med funktionsnedsättning som behöver stöd för att kunna leva sina liv. Vi talar om människor som inte själva kan välja bort en bristfällig verksamhet och som därför måste kunna lita på att staten ser, reagerar och agerar när kvaliteten sviktar. Dessa människor har rätt till en välfärd som fungerar i praktiken, inte bara i teorin. Därför måste också samhällets tillsyn vara både kraftfull, snabb och effektiv.

Herr talman! Vi har alltför länge sett exempel på brister som får pågå utan att någon har haft möjlighet att ingripa tillräckligt tydligt. Ivo har gjort ett viktigt arbete, men myndigheten har också saknat verktyg för att stoppa verksamheter som gång på gång har visat sig ha stora brister. Det har funnits aktörer som trots varningar och förelägganden kunnat fortsätta bedriva verksamhet och ibland till och med fortsatt att arbeta trots förbud. Det är inte acceptabelt, och det är inte heller värdigt en rättsstat. Och det är definitivt inte värdigt ett välfärdssamhälle som ska fungera för alla.

Vi har också sett otydligheter och bristande rapportering från vissa kommuner rörande icke-verkställda beslut, som har gjort att människor, ofta de mest utsatta, blivit stående utan stöd. Det kan handla om barn,

om personer med utvecklingsstörning eller om personer med stora omsorgsbehov. När insatser inte verkställs i tid är det inte siffror på papper som påverkas utan det är deras liv.

Herr talman! Den moderatledda regeringen har därför valt att agera kraftfullt. Vi ger nu Ivo de verktyg som myndigheterna har efterfrågat under en lång tid. Vi inför sanktionsavgifter för verksamheter som inte följer lagen därför att konsekvenser behövs. Det ska aldrig löna sig att tumma på kvaliteten för att spara pengar. Det ska aldrig löna sig att riskera människors trygghet. Vi gör det också möjligt för Ivo att omedelbart stoppa verksamheter som bedrivs utan tillstånd. Det här är en av de viktigaste delarna i reformen. Ingen människa ska behöva leva, vårdas eller bo i en verksamhet där säkerheten inte är garanterad. De ska inte behöva vänta i veckor eller månader innan en åtgärd kan vidtas.

Vi inför dessutom straffansvar för dem som trots förbud fortsätter att driva verksamhet. Det skickar en tydlig signal, nämligen att vård och omsorg inte är en bransch för oseriösa aktörer. Det är en bransch där lagbrott inte ska ses som en kalkylerad risk, utan här ska de högsta moraliska och professionella kraven gälla.

Vi säkerställer också att tillstånd som har varit vilande under lång tid kan återkallas. Vi ser till att lämplighetsprövning vid tillståndsgivning omfattar både personer och den juridiska personen som driver verksamheten. Hela organisationen ska stå upp för kvaliteten.

Herr talman! Vi ger även kommunerna ett utökat ansvar att rapportera när beslut inte verkställs. Den särskilda avgiften höjs. Varje utebliven insats innebär en enskild människas förlorade tid och en förlorad möjlighet. Vi kan inte ha ett system där beslut fattas formellt men i praktiken inte genomförs.

Det här är politik som sätter människan, kvaliteten och tryggheten först. Det här är politik som också tar ansvar.

Naturligtvis ska det finnas en mångfald inom vård- och omsorg. Både offentliga och privata aktörer gör i dag fantastiska insatser. Sverige har många förebilder; företag, idéburna verksamheter och kommunala utförare. Varje dag gör de livet bättre för dem som behöver stöd. Men mångfalden måste förenas med ordning och reda samt höga kvalitetskrav, och det kräver en stark tillsyn.

Herr talman! Det är så här man bygger en välfärd som är hållbar på riktigt, en välfärd där människor kan lita på att hjälpen kommer, att omsorgen håller hög kvalitet, att verksamheter granskas och att brister får konsekvenser. Det är så här Moderaterna ser välfärdspolitiken, det vill säga ordning och reda samt ansvar och kvalitet.

Med den lagändring som nu genomförs stärker vi rättssäkerheten, kvaliteten och tillsynen i hela landet. Vi ser att brister inte bara upptäcks utan även åtgärdas. Vi skyddar de som inte själva kan skydda sig, och vi visar att svensk välfärd inte ska vara ett lotteri där kvalitet avgörs av slumpen. Det här är ett steg i rätt

riktning mot tryggare, starkare och mer rättvis vård och omsorg, och det här är ett steg som den moderat-ledda regeringen tagit med full kraft och fullt ansvar.

Anf. 53 GUSTAF LANTZ (S) replik:

Herr talman! Jag tackar Malin Höglund för ett i många stycken mycket bra anförande. Vi delar mycket av problembeskrivningen, och det finns en insikt hos ledamoten om den allvarliga situation vi befinner oss i.

Vi skiljer oss åt i slutsatsen om vad vi ska göra åt saken. Vi socialdemokrater har lagt fram ett förslag om att de privata HVB-hem som bedriver vård mot unga kriminella ska komma i offentlig regi. Detta är något som inte har fallit statsministern i smaken; partikamraten till Malin Höglund. Han svarade på förslaget genom att säga att det vore som att förbjuda privata fastighetsbolag, och det vore meningslöst.

Jag tänkte ställa en fråga till Malin Höglund: Delar hon sin partiledares ståndpunkt i denna del? Går det att jämföra att ta tillbaka kontrollen över HVB-hem som har hand om kriminella ungdomar till det offentliga med fastighetsbolag? Finns en öppning hos andra moderater här i riksdagen?

Anf. 54 MALIN HÖGLUND (M) replik:

Herr talman! Jag tackar ledamoten Lantz för frågan.

Naturligtvis håller jag med min egen statsminister. Allt annat vore väl konstigt.

Jag tror att vi behöver fler aktörer, inte färre. Man brukar säga att det krävs en hel by för att fostra ett barn. Jag tror inte på att ha bara vissa aktörer, utan det behövs många fler aktörer för att vi ska få bukt med det som försiggår i vårt samhälle.

Anf. 55 GUSTAF LANTZ (S) replik:

Herr talman! Det beror väl på vilken by det är; om det är en by som befolkas av kriminella är det inte en bra miljö för ungdomar. Tyvärr är det många ungdomar som på HVB-hem möter andra gängkriminella och verksamhetsledare som är kopplade till grov organiserad brottslighet.

Jag tycker att Moderaterna är som bäst när de är pragmatiska, som egentligen bara socialdemokrater och moderater kan vara ibland när vi är som bäst. Då kan de faktiskt se att marknadsexperimentet har kommit till vägs ände.

Här måste vi också titta på ägandet. Ägandet är ingen oviktig sak. De ständiga kontrollerna har inte lett någonstans. Visst kan vi skruva lite på dem, men det går inte att komma ifrån att det går vinst från verksamheten till den som äger och att det är den som äger som har nyckeln till verksamheten, till lokalerna. Allt detta måste den som kontrollerar ta sig igenom. Jag menar att de enorma problem som finns inom svensk ungdomsvård kräver helt nya insikter och en pragmatism som gör att vi lägger ideologin åt sidan. Då kan vi se att vissa verksamheter inte är lämpade att bedrivas privat, och det beror på att marknaden har blivit så

nedlusas av kriminella aktörer att det är för farligt för ungdomarna. Jag kan bara ödmjukt be Moderaterna att tänka om.

Under mina återstående 20 sekunder av talartiden tänker jag på följande fråga, som jag tror kommer att komma: Varför gjorde inte Socialdemokraterna någonting? Eftersom jag inte har rätt till ytterligare replik säger jag redan nu att valrörelsen ska handla om framtiden. Sverige har utvecklats i fel riktning, vilket många har ansvar för, men nu har det gått tre år på mandatperioden och vi hoppas på en förändring. Jag struntar i vem som genomför den bara den blir av.

Anf. 56 MALIN HÖGLUND (M) replik:

Herr talman! Jag tackar ledamoten Lantz för frågan.

Regeringen arbetar otroligt aktivt med frågor om kriminalitet. Boenden har stängts. Nu har inte ledamoten Lantz rätt till ytterligare replik, men jag vill påminna om att ni styrde i åtta år – och det hände inte särskilt mycket. Den här regeringen har ändå tagit dessa frågor på riktigt stort allvar, och som ledamoten vet har boenden stängts.

Jag tycker alltså att vi gör det vi ska göra just nu. Men vi behöver fortsätta jobba på det här spåret och kan inte lägga av nu. Jag tror också fortfarande på att det ska finnas både kommunala, privata och idéburna boenden. Jag tror på mångfalden.

Anf. 57 NILS SEYE LARSEN (MP):

Herr talman! Miljöpartiet stöder propositionen och de förändringar som föreslås för att ge Inspektionen för vård och omsorg skarpare verktyg för att kunna stärka tillsynen inom socialtjänsten och LSS. Men jag vill även yrka bifall till reservation 4.

Propositionen innebär viktiga förbättringar. Inspektionen för vård och omsorg får tydligare möjligheter att ingripa när verksamheter brister. Myndigheten kan återkalla vilande tillstånd, stoppa verksamheter som fortsätter trots förbud och ställa högre krav på lämplighet på både företrädaren, den juridiska personen bakom verksamheten och personalen som anställs.

Vi ser också positivt på att kommunens anmälningsskyldighet stärks. Det ger Ivo bättre möjligheter att fånga upp verksamheter som bedrivs utan tillstånd eller där kvaliteten är otillräcklig. Sammantaget bidrar propositionen till ett skarpare och mer rättssäkert system.

I detta sammanhang vill jag också lyfta reservation 4, som riktar fokus mot den privata HVB-hemsmarknaden, där oseriösa och i vissa fall kriminella aktörer i dag kan driva verksamhet där barn och unga placeras. Det är en utveckling som måste mötas med skärpta krav, bättre kontroll och en mer konsekvent tillsyn. Det är bra att Socialdemokraterna lyft detta i sin följdmotion.

Vi i Miljöpartiet är kritiska till att denna HVB-hemsmarknad, med oseriösa och kriminella aktörer som kan köpa och sälja vidare verksamheter och

tillstånd, tillåts fortgå. Vi menar att staten måste agera kraftfullt för att stänga dörren för aktörer som utsätter barn och unga för risker och undergräver tilliten till välfärden.

HVB-hem har en avgörande roll för de barn och unga som placeras där. I dag har vi dock en dysfunktionell marknad med varierande kvalitet och stora brister. Detta riskerar att få förödande konsekvenser för de barn och unga som är placerade i hemmen. Vi behöver göra ett rejält omtag när det gäller HVB-hem, och vi i Miljöpartiet kommer att återkomma med skarpa förslag för en välfungerande struktur med HVB-hem i offentlig regi, som finns där och ger det stöd som barn och unga som placeras är i behov av och förtjänar.

HVB-hem är en kostsam insats. Men det är en otroligt lönsam investering när det hjälper ett barn på rätt kurs. Det kan dock få förödande konsekvenser när ett HVB-hem drivs med bristfällig kvalitet eller rent av är i händerna på oseriösa och kriminella aktörer. Det får förödande konsekvenser för barn och unga, som riskerar att skjutas in i en destruktiv spiral fylld av droger och kriminalitet.

För mig är det ofattbart att debatten i dag är så fokuserad på hårdare straff samtidigt som denna dysfunktionella HVB-hemsmarknad tillåts fortgå i det dolda. Vi måste återta kontrollen och se till att satsa på välfungerande HVB-hem i offentlig regi, som drivs med kvalitet och med omsorg. Våra barn och unga som placeras där förtjänar det.

En central fråga gäller också Ivos förutsättningar. Propositionen stärker myndighetens befogenheter, men för att verktygen ska kunna användas behövs resurser, kompetens och kapacitet. Riksrevisionens granskning från november visar att handläggningstiderna fortfarande är orimligt långa och att myndigheten har svårt att hinna med sitt uppdrag. Det gäller särskilt tillsynen av verksamheter där brister kan innebära allvarliga risker för barn och unga och personer med funktionsnedsättning. Ska tillsynen bli mer effektiv krävs att regeringen säkerställer att myndigheten har resurser som motsvarar uppdraget.

Herr talman! Propositionen är ett steg i rätt riktning. Den skärper tillsynen, höjer kraven på utförare och stärker skyddet för personer som är beroende av stöd från socialtjänsten och från LSS. Men det fortsatta arbetet blir centralt både för att säkerställa en mer jämlik kvalitet mellan kommuner och för att ge Inspektionen för vård och omsorg de förutsättningar man behöver för att utföra sitt uppdrag.
(Applåder)

Anf. 58 JAKOB OLOFSGÅRD (L):

Herr talman! Jag vill inleda mitt anförande med själva utgångspunkten för vår debatt och vårt samtal – det allra viktigaste. Det handlar om de människor som på ett eller annat sätt är i behov av att någon annan människa hjälper och stöder för att livet ska bli fullvärdigt. Med handen på hjärtat vill vi alla det – att andra människor ska hjälpa och stötta även oss i våra liv. Men dem vi pratar om här och som debatten fokuserar

på är kanske en äldre person som öppnar sin dörr för att få hjälp med hemtjänst, en tonåring som har haft en väldigt tuff start i livet och har placerats i samhällets vård eller en person som har funktionsvariationer och endast begär sin lagstadgade rätt att leva ett fullvärdigt liv. Dessa människor överlämnar sin del av friheten till någon annan, till samhället, i tillit till att de ska få hjälp och stöd av hög kvalitet.

Det är alltid människan som är utgångspunkten. Varje människa har rätt till trygghet, frihet och självbestämmande. Och staten, alltså vi, politiken, har ett ansvar att säkra dessa rättigheter, särskilt när en människa befinner sig i en väldigt utsatt situation.

Därför är detta förslag om skarpare verktyg till Inspektionen för vård och omsorg så oerhört viktigt. Det handlar inte främst om byråkrati eller kontroll för kontrollens skull. Det handlar om att vår stat, vårt offentliga, vårt allmänna, ska vara starkt där det behövs som mest, nämligen i mötet med människan, individen, i välfärden och omsorgen.

Kriminella och oseriösa aktörer har inte i välfärden att göra. Det här förslaget är ett tydligt besked från regeringen: Omsorgen om människor ska i stället präglas av valfrihet och trygghet.

Vi måste påminna oss om att de flesta, överallt i vårt samhälle, sköter sig. De flesta är seriösa, och de flesta vill väl. Tron på att människan kan vårda och ha omsorg om någon annan får vi inte överge. Därför ska vi aldrig kapitulera för kriminella som vill komma in och förstöra den omsorgen. Vi ska inte offra människors valfrihet.

Herr talman! Tillit är en demokratisk grundbult. Tillit kräver ansvar, och ansvar kräver dessa verktyg. I dag har Ivo för svaga möjligheter att agera när verksamheter inte lever upp till lagen eller till medborgarnas rättigheter. Ett samhälle som bygger på frihet och valmöjligheter måste också ha starka, robusta system som garanterar att kvalitet inte är beroende av var i Sverige man bor eller vilken utförare man möter.

Jag vill lyfta tre avgörande förstärkningar i detta förslag.

För det första: tydligare och effektivare sanktionsavgifter när regelverket inte följs. Om du bryter mot villkoren och om du inte gör registerkontroller av personal blir det sanktionsavgifter. Det är detta som är så viktigt: att värna ett samhälle med företagande och personligt engagemang men aldrig på bekostnad av människors säkerhet. När det sker lagbrott måste det finnas konsekvenser som känns. Det skapar lika villkor och förhindrar att de oseriösa aktörerna undergräver förtroendet för en hel sektor.

För det andra: Kommuner ska få en utökad anmälningsskyldighet till myndigheter. Nu kan risker fångas upp tidigare, vilket kan underlätta för Ivo när allvarliga missförhållanden upptäcks.

Det är viktigt att komma ihåg att när omsorg om en kommuninvånare lämnas över till en annan utförare upphör inte personen att vara just kommuninvånare. Kommunen bär alltid det yttersta ansvaret, och därför

är det viktigt att kommunerna får utökad anmälnings-skyldighet.

Transparens är centralt för att det ska fungera. En verksamhet som vet att inspektion kan ske har starkare incitament att hålla god kvalitet varje dag.

För det tredje: Vi inför en möjlighet att snabbare stänga verksamheter som brister och att dra in vilande tillstånd som inte har använts på sex månader. Ingen individ ska behöva vara utlämnad till en vårdgivare som gång på gång har visat att den inte klarar sitt uppdrag. Ett vilande tillstånd ska inte kunna användas för att lura systemet.

Herr talman! Jag vill vara tydlig: Ett skarpare verktyg för Ivo handlar inte främst om utökad detaljstyrning – det handlar om att staten ska vara stark där den måste vara stark och ta ett kliv framåt. Det handlar också om att staten ska kunna ta ett steg tillbaka när den inte behövs. När en verksamhet fungerar bra ska den ha frihet att utvecklas, förbättras och hitta lösningar. Men när oseriösa eller rent kriminella aktörer försöker sko sig på äldre, barn eller personer i utsatta situationer måste staten kunna agera snabbt och kraftfullt.

Nu sätter vi stopp för dem som försöker utnyttja välfärdens resurser, så att resurserna i stället kan gå till trygg omsorg och vård av hög kvalitet.

Samtidigt får vi inte glömma att tillsyn är en del av någonting större, en helhet. För att välfärden ska hålla en hög kvalitet och vara långsiktig krävs det investeringar i personalen, i ledarskapet och i arbetsmiljön. Det krävs att vi lyssnar på professionerna, låter kunskap och forskning styra och ger medarbetare förutsättningar att göra sitt allra bästa. Skarpare tillsyn ska inte ses som ett hot mot dem som arbetar i välfärden. Tvärtom är det ett skydd.

Herr talman! Jag tror på ett samhälle där människor får växa, leva fritt och känna trygghet. För att detta ska vara möjligt måste välfärden fungera, inte bara ibland utan alltid. Skarpare verktyg till Ivo innebär att vi tar vår del av ansvaret för individens rättigheter, för kvaliteter i vården och omsorgen och för en välfärdsmodell som bygger på frihet och ansvar och valmöjligheter, med garantier och mänsklig värdighet som grund.

Anf. 59 GUSTAF LANTZ (S) replik:

Herr talman! Tack, Jakob Olofsgård, för ett i många stycken väldigt bra anförande! Jag undrar dock om Liberalerna kanske hade velat gå längre givet den situation vi har.

Socialdemokraterna har lagt fram förslag om att ge polisen befogenhet att omedelbart stänga HVB-hem som är infiltrerade av kriminella. Vi har också lagt förslag om att ta tillbaka ägandet till det offentliga när det gäller de HVB-hem som har hand om ungdomar i kriminalitet.

Jag har en förhoppning att Liberalerna ändå skulle kunna nappa på detta. De har ju hårdheten i sig. Det har man ju sett på senare tid. Det har gällt att till exempel straffa barn i skolan, ofta barn med NPF-diagnoser.

Där är det lätt att vara hård, men hur lätt är det att vara hård mot marknadskrafter när man sitter i en regering ledd av statsminister Ulf Kristersson? Är man beredd att göra det som krävs och ta tillbaka ägandet på en havererad och korrupt marknad där de allra mest utsatta barnen finns?

Anf. 60 JAKOB OLOFSGÅRD (L) replik:

Herr talman! Tack, Gustaf Lantz, för dina frågor! Jag blir dock förbryllad när Gustaf Lantz påstår att Liberalerna vill straffa dem med NPF-diagnoser.

När det gäller att gå längre vill jag säga att vi genomför dessa förslag för att kunna stänga vissa verksamheter och komma till rätta med kriminaliteten. Vi gör någonting, herr talman. Under de åtta år som föregick den här mandatperioden gjordes ytterst lite för att komma till rätta med detta. Gustaf Lantz får gärna berätta vad Socialdemokraterna gjorde för att komma till rätta med det hela.

Jag välkomnar såklart Socialdemokraternas uppvaknande. Vi behöver komma till rätta med detta.

Vill vi då gå längre? Vi fortsätter att jobba på det här området. Vi tittar på fler möjligheter att få välfärdsmarknaden att fungera på ett bättre och klokare sätt. Vi tror på att privata initiativ kan förbättra för människor.

De allra flesta som jobbar i den här sektorn sköter sig. Ledamoten talar om en helt havererad marknad. Det finns tydliga problem, ja, men det är inte rimligt att säga att de som sköter sig, gör gott och har hjärtat på rätta stället ska tvingas att stänga sin verksamhet. Det gör ont i mig när jag hör Gustaf Lantz säga detta.

Jag talar om de människor som sköter sig och på riktigt hjälper ungdomar med kriminell bakgrund på HVB-hem. Det gör mig förbryllad att man vill stänga sådant som fungerar väl.

Anf. 61 GUSTAF LANTZ (S) replik:

Herr talman! Många av de ungdomar som bråkar och stökar i skolan och många av dem som hamnar på HVB-hem har upplevt våld i hemmet. Många har också NPF-diagnoser. Det handlar om att förstå hur de här barnen fungerar och var de kommer ifrån. Då är det ibland väldigt enkla lösningar. Det är klart att det blir barn med NPF-diagnoser som drabbas av den typ av åtgärder i skolan som Liberalerna har föreslagit. Men nu är detta ingen skolpolitisk debatt. Det var bara ett exempel på att liberaler kan vara hårda.

Det är uppenbart att det är svårare att vara hård mot de företag som bedriver HVB-hem i Sverige. Det finns många exempel, och det gör ont i mig att se hur ungdomar har hamnat i klorna på gängkriminella och att samhället har haft så lite motvärn och inte har kunnat göra något åt detta. Det är klart att kontroll underlättas om det offentliga bedriver verksamheten själv.

Jag tror att det i grund och botten handlar om hur man värderar situationen: Hur allvarligt tycker man att detta är? Där står vi nog på olika sidor.

Återigen kommer vi tillbaka till frågan: Men Socialdemokraterna då? Jag tror att väljarna är intresserade av en framåtriktad valrörelse. Och är det så att man

som politiker drömmer om andra valrörelser, där man kontrafaktiskt ska gå tillbaka och ha åsikter om sådant som har varit och jämföra nu och då, tror jag att väljarna är ointresserade.

Jag vill lösa problem, och jag behöver inte ha någon som helst kredd för det. Jag skulle vara jätteglad om regeringen tog tag i den här frågan på allvar. Regeringen behöver inte tacka mig för att vi socialdemokrater kom med förslagen.

Anf. 62 JAKOB OLOFSGÅRD (L) replik:

Herr talman! Tack, Gustaf Lantz, för repliken! Vi står nog ändå inte riktigt på olika sidor, för vi är ju överens om åtgärderna i dag och står bakom det som regeringen vill genomföra. Helt olika sidor står vi ändå inte på. Sedan kan det finnas nyanser av det hela.

Jag vill återkomma till att vi i regeringen fortsätter att jobba med de här frågorna och komma framåt.

Jag är själv uppväxt i ett familjehem. Mina föräldrar tog sig an kriminella ungdomar som kom hem till oss. Vi fyra bröder fick möta ungdomar med kriminell bakgrund och ta hand om dem. Jag har ibland mött dem senare i livet och fått se hur det har gått för dem.

Herr talman! Jag vill säga att det har gått bra för dem alla. De fick komma till ett privat hem. De fick komma till någon som brydde sig om dem.

Socialdemokraterna tror inte på valfrihet. De har inte tron på att människan är kapabel att ta hand om kriminella. Men folk med hjärtat på rätta stället hittar man såklart både i kommunal regi och i privat regi.

Om Socialdemokraterna inte tror på privata initiativ beklagar jag det. Jag har själv bevittnat att de kan fungera, och de fungerar i dag. Dem ska vi väl inte stänga? Dem ska vi uppmuntra, och de ska bli fler.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut fattades under § 16.)

§ 12 Redovisning av fördelning av medel från Allmänna arvsfonden under budgetåret 2024

Socialutskottets betänkande 2025/26:SoU4
Redovisning av fördelning av medel från Allmänna arvsfonden under budgetåret 2024 (skr. 2024/25:191)
föredrogs.

Andre vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.

(Beslut fattades under § 16.)

§ 13 Stärkta förutsättningar för stöd ur Allmänna arvsfonden till förmån för äldre personer

Socialutskottets betänkande 2025/26:SoU9
Stärkta förutsättningar för stöd ur Allmänna arvsfonden till förmån för äldre personer (prop. 2025/26:17)

föredrogs.

Andre vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.

(Beslut fattades under § 16.)

§ 14 Ett effektivt straffrättsligt skydd för statliga stöd till företag

Finansutskottets betänkande 2025/26:FiU12

Ett effektivt straffrättsligt skydd för statliga stöd till företag (prop. 2024/25:187)
föredrogs.

Anf. 63 JAN ERICSON (M):

Fru talman! Skattetrycket har nu under moderat ledning minskat till den lägsta nivån sedan början av 1970-talet, alltså på över 50 år. En del av dessa skattesänkningar genomfördes under de åtta år som Moderaterna ledde den tidigare alliansregeringen. Andra har genomförts de senaste tre åren med en ny moderatledd regering. Moderat politik gör skillnad.

Samtidigt kan man konstatera att vi fortfarande har ett högt skattetryck i Sverige jämfört med de flesta andra länder, och svenska folket upplever inte alltid att man får valuta för skattepengarna. Det är på ett sätt ett underbetyg till politiken. Med dagens fortfarande höga skattetryck borde vi kunna ha både världens bästa välfärd och världens tryggaste och bäst fungerande land.

Det är lätt att glömma att mycket i Sverige faktiskt fungerar riktigt bra. Men det är också viktigt att inte blunda för att vi fortfarande har allvarliga brister på många områden. Dessa brister löser man inte genom att bara höja skatterna och ösa in mer pengar i verksamheter som inte fungerar.

Dagens regering har målmedvetet börjat renoveringen av Sverige – polisen, kriminalvården, försvaret, energiförsörjningen och infrastrukturen är några exempel. Samtidigt reformerar vi skolan, sjukvården och socialtjänsten och stramar upp både migrationspolitiken och biståndet. En del reformer sparar pengar, och andra reformer kräver stora tillskott. Det är då viktigt att se till att pengarna används till rätt saker.

Parallellt med allt detta sänker vi skatterna – dels för att det är moraliskt rätt att människor får behålla mer av sina egna pengar, dels för att få bättre fart på den svenska ekonomin i den djupa globala lågkonjunkturen.

Ett grundläggande mål för dagens moderatledda regering är att värna om skattepengarna och att därmed kunna sänka och hålla nere skattetrycket samtidigt som det blir mer pengar som kan gå till det som är viktigt. Det handlar om att prioritera rätt saker och stoppa slöseri och onödiga utgifter och att samtidigt förebygga fusk och överutnyttjande av våra bidragssystem.

Just detta att värna om skattepengarna är väl en av de viktigaste saker som jag har arbetat för under mina snart 20 år som ledamot av Sveriges riksdag.

Fru talman! Att förebygga fusk och överutnyttjande av våra bidragssystem och subventionssystem är en central uppgift för dagens moderatledda regering. Det är därför som vi har vidtagit en lång rad åtgärder när det gäller detta inom olika politikområden.

Den i dag gällande bidragsbrottslagen infördes redan 2007 av den dåvarande moderatledda regeringen. Men denna lag gäller endast fysiska personer. Nu går vi vidare med åtgärder mot olika brott kopplade till företagsstöd och statliga subventioner.

Regeringen bedömer att statliga stöd, bidrag och andra ersättningar till företag och andra juridiska personer behöver ett straffrättsligt skydd. Dessa stöd är enligt regeringen utsatta för brottsliga angrepp, och det bedöms finnas en risk för felaktiga utbetalningar med stora belopp.

Det finns också indikationer på att många felaktiga utbetalningar inte upptäcks eller anmäls och att det finns ett stort mörkertal. Regeringen föreslår därför att en subventionsbrottslag ska införas och därmed ett samlat regelverk för att motverka felaktig hantering av statliga företagsstöd.

Det ärende vi i dag ska ta beslut om omfattar flera nya lagregleringar. Bland annat innebär förslaget att ett nytt brott införs som kallas för subventionsbrott. Det innebär att den som lämnar felaktiga uppgifter eller som inte anmäler ändrade förhållanden kan straffas. Samtidigt utvidgas straffbestämmelsen om subventionsmissbruk – det är från början en lag som gäller EU-stöd. Den utvidgas nu till att även omfatta statliga företagsstöd. Det innebär att det blir straffbart att använda stödmedel till andra ändamål än det som stödet har beviljats för.

En myndighet som beslutar om stöd får nu också en skyldighet att informera den aktör som betalar ut stödet om felaktigheter upptäcks eller befaras. Den underrättelseskyldigheten ska också gälla regioner när det handlar om felaktiga utbetalningar från välfärdssystemet till företag. Att en sådan skyldighet inte har funnits tidigare kan man tycka är ganska märkligt.

Ekobrottsmyndigheten är den myndighet som ska handlägga mål om brott mot subventionsbrottslagen, och lagförslagen föreslås börja gälla redan vid årsskiftet, den 1 januari 2026.

Fru talman! Som politiker har vi, oavsett vilken nivå vi ansvarar för, alltid ett ansvar för att värna om de skattemedel som vi kräver in från svenska folket. På alla samhällsområden måste vi värna om effektivitet och kloka prioriteringar och bekämpa fusk, överutnyttjande och missbruk av skattemedel.

Med de enorma summor vi tar in i skatt kommer det nog alltid att förekomma fel och brister – det är nog ofrånkomligt. Men vårt absoluta ansvar är att minimera detta så mycket det bara går. Om inte det lyckas undermineras hela förtroendet för vårt svenska skattesystem.

Den nya subventionsbrottslagen blir ytterligare ett verktyg för att värna om varje skattekrona som vi driver in från det hårt arbetande svenska folket. Jag är

väldigt nöjd med detta lagförslag och yrkar därför bifall till propositionen.
(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 16.)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 13.06 på förslag av andre vice talmannen att ajournera sammanträdet till kl. 16.00, då votering skulle äga rum.

Återupptaget sammanträde

Sammanträdet återupptogs kl. 16.00.

§ 15 Beslut om ärende som slutdebatterats den 13 november

SoU6 Hälso- och sjukvårdens beredskap

Punkt 1

Kammaren biföll utskottets förslag.

Punkt 2 (Nationella beredskapssjukhus)

1. utskottet

2. res. (SD)

Votering:

237 för utskottet

61 för res.

51 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 93 S, 60 M, 19 C, 18 V, 16 KD, 15 MP, 13 L, 3 -

För res.: 61 SD

Frånvarande: 13 S, 11 SD, 8 M, 5 C, 4 V, 3 KD, 3 MP, 3 L, 1 -

§ 16 Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde

KU9 Förbättrade förutsättningar för Sverige i Nato – en kompletterande sekretessbestämmelse för Natoinformation

Kammaren biföll utskottets förslag.

KU13 Kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om politisk reklam

Punkt 1 (Regeringens lagförslag)

1. utskottet

2. res. 1 (SD)

Votering:

237 för utskottet

61 för res. 1

51 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 93 S, 60 M, 19 C, 18 V, 16 KD,
15 MP, 13 L, 3 -

För res. 1: 61 SD

Frånvarande: 13 S, 11 SD, 8 M, 5 C, 4 V, 3 KD,
3 MP, 3 L, 1 -

Punkt 2

Kammaren biföll utskottets förslag.

SkU8 Anpassningar av ränteavdragsreglerna till EU-rätten

Punkt 1

Kammaren biföll utskottets förslag.

Punkt 2 (Administrativ börda för företagen)

1. utskottet

2. res. (C)

Votering:

277 för utskottet

19 för res.

2 avstod

51 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 93 S, 61 SD, 60 M, 18 V, 16 KD,
15 MP, 13 L, 1 -

För res.: 19 C

Avstod: 2 -

Frånvarande: 13 S, 11 SD, 8 M, 5 C, 4 V, 3 KD,
3 MP, 3 L, 1 -

UbU3 Riksrevisionens rapport om lärosätenas arbete mot avhopp på bristyrkesutbildningar

Kammaren biföll utskottets förslag.

UbU4 Skärpta krav i kommunal vuxenutbildning i svenska för invandrare (sfi)

Punkt 2 (Rätten till sfi)

1. utskottet

2. res. 1 (S, V, MP)

Votering:

170 för utskottet

128 för res. 1

51 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 61 SD, 60 M, 19 C, 1 V, 16 KD, 13 L
För res. 1: 93 S, 17 V, 15 MP, 3 -

Frånvarande: 13 S, 11 SD, 8 M, 5 C, 4 V, 3 KD,
3 MP, 3 L, 1 -

Ilona Szatmári Waldau (V) anmälde att hon avsett att rösta nej men markerats ha röstat ja.

Punkt 3 (Sfi och yrkesutbildning)

1. utskottet

2. res. 2 (S, V, MP)

Votering:

169 för utskottet

129 för res. 2

51 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 61 SD, 60 M, 19 C, 16 KD, 13 L

För res. 2: 93 S, 18 V, 15 MP, 3 -

Frånvarande: 13 S, 11 SD, 8 M, 5 C, 4 V, 3 KD,
3 MP, 3 L, 1 -

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

CU4 Utvidgade möjligheter att meddela näringsförbud på grund av brott

Kammaren biföll utskottets förslag.

CU5 En förbättrad modell för presumtionshyra

Punkt 1 (Regeringens lagförslag)

1. utskottet

2. res. 1 (V, MP)

Votering:

263 för utskottet

35 för res. 1

51 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 93 S, 61 SD, 60 M, 19 C, 16 KD,
13 L, 1 -

För res. 1: 18 V, 15 MP, 2 -

Frånvarande: 13 S, 11 SD, 8 M, 5 C, 4 V, 3 KD,
3 MP, 3 L, 1 -

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

SoU7 Stärkt kontroll över tandvårdssektorn

Kammaren biföll utskottets förslag.

SoU8 Skarpare verktyg till Inspektionen för vård och omsorg

Punkt 2 (Sanktionsavgift för anmälningspliktig verksamhet)

1. utskottet

2. res. 1 (C)

Votering:

279 för utskottet

19 för res. 1

51 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 93 S, 61 SD, 60 M, 18 V, 16 KD,
15 MP, 13 L, 3 -

För res. 1: 19 C

Frånvarande: 13 S, 11 SD, 8 M, 5 C, 4 V, 3 KD,
3 MP, 3 L, 1 -

Punkt 5 (Tillstånd)

1. utskottet

2. res. 4 (S, V, MP)

Votering:

169 för utskottet
129 för res. 4
51 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partis fördelning av rösterna:
För utskottet: 61 SD, 60 M, 19 C, 16 KD, 13 L
För res. 4: 93 S, 18 V, 15 MP, 3 -
Frånvarande: 13 S, 11 SD, 8 M, 5 C, 4 V, 3 KD,
3 MP, 3 L, 1 -

Övriga punkter
Kammaren biföll utskottets förslag.

SoU4 Redovisning av fördelning av medel från Allmänna arvsfonden under budgetåret 2024

Kammaren biföll utskottets förslag.

SoU9 Stärkta förutsättningar för stöd ur Allmänna arvsfonden till förmån för äldre personer

Kammaren biföll utskottets förslag.

FiU12 Ett effektivt straffrättsligt skydd för statliga stöd till företag

Kammaren biföll utskottets förslag.

§ 17 Bordläggning

Följande dokument anmäldes och bordlades:
Motion
2025/26:3843 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V) Stopp för vapenexport till Förenade Arabemiraten och Saudiarabien

Motionen väcktes med återopande av 9 kap. 15 § riksdagsordningen med anledning av händelse av större vikt.

Motionen hade följande lydelse:

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att svensk vapenexport till Förenade Arabemiraten och Saudiarabien omedelbart bör stoppas och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige inom FN bör verka för ett vapenembargo mot hela Sudan och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige inom EU och FN bör verka för att stärka verktygen för att upprätthålla befintliga vapenembargon och övervaka att de följs och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Det mänskliga lidandet i Sudan är ofattbart. Efter två och ett halvt år av inbördeskrig mellan den paramilitära milisen Rapid Support Forces (RSF) och Sudans

militär är den humanitära situationen katastrofal. Över 14 miljoner människor har tvingats på flykt och lever nu under mycket svåra förhållanden. En stor del av flyktingarna är barn.

Sjukvården har brutit samman och bristen på mat och vatten är akut. Civila har utsatts för direkta och riktade attacker. Internationella brottmålsdomstolen utreder krigsbrott begångna av alla parter i konflikten med fokus på anklagelser om folkmord, krigsförbrytelser och brott mot mänskligheten. I slutet av oktober 2025 tog RSF-milisen kontroll över staden el-Fashir. Vittnen berättar om massakrer och ett omfattande och hänsynslöst våld.

Konflikten underblåses av flödet av vapen in i landet. Ett av de länder som förser Sudan och RSF med vapen är Förenade Arabemiraten – den största mottagaren av svensk vapenexport under 2024. Enbart under 2024 uppgick exporten av krigsmateriel till Förenade Arabemiraten till över sex miljarder kronor. Även Saudiarabien deltar genom sitt inflytande över den sudanesiska armén. Saudiarabien var också mottagare av svenska vapen så sent som 2024.

Att Sverige, med regeringens goda minne, exporterar vapen till diktaturer som stödjer stridande som begår massakrer på civila är en skam. Genom vapenhandel med länder som aktivt deltar i konflikten legitimeras grova folkrättsbrott. Dessutom bidrar den svenska exporten till att Förenade Arabemiraten har större möjlighet att stödja RSF med vapen.

Att Förenade Arabemiraten och Saudiarabien deltar i krig i andra länder är i sig ingen nyhet. Den svenska regeringen har länge haft all anledning att stoppa exporten av svensk krigsmateriel till dessa länder, läs mer i vår motion med anledning av skr. 2024/25:114 Strategisk exportkontroll 2024 – krigsmateriel och produkter med dubbla användningsområden (mot. 2024/25:3405). Den senaste tiden har dock våldet eskalerat till nya nivåer. Med anledning av de brutala massakrer som ägde rum i el-Fashir i oktober 2025 menar Vänsterpartiet att det finns anledning att väcka frågan om att stoppa svensk vapenexport till inblandade länder. Detta enligt 9 kap. 15 § riksdagsordningen – motion med anledning av en händelse av större vikt. Det pågående våldet och den överhängande risken för ytterligare massakrer gör frågan brådskande.

När Turkiet i strid med folkrätten invaderade norra Syrien 2019 fördömdes detta av en enig riksdag och Inspektionen för strategiska produkter (ISP) beslutade att stoppa all svensk vapenexport till landet. Vänsterpartiet menar att riksdagen inför regeringen bör ta ett tydligt ställningstagande om att stoppa vapenexporten till de länder som är inblandade i konflikten i Sudan.

Det finns ett vapenembargo i EU mot Sudan, men på FN-nivå omfattar embargot endast Darfur. Det måste utvidgas till att omfatta hela landet. Dessutom måste verktygen för att övervaka att detta följs stärkas. Mottagare av svensk krigsmateriel ska inte kunna exportera det vidare i strid med svenska regelverk och rådande vapenembargon.

Vad som sker nu i Sudan är en katastrof och ett misslyckande för hela världen.

Sverige kan inte förlita sig på löften från diktaturer som Förenade Arabemiraten och Saudiarabien om att regelverken följs. Sverige ska vara ett land som står upp för fred, demokrati och mänskliga rättigheter. Den svenska vapenexporten till Förenade Arabemiraten och Saudiarabien måste därför omedelbart stoppas. Den svenska rösten för fred och frihet behöver återupprättas.

Svensk vapenexport till Förenade Arabemiraten och Saudiarabien bör omedelbart stoppas. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Sverige bör inom FN verka för ett vapenembargo mot hela Sudan. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Sverige bör inom EU och FN verka för att stärka verktygen för att upprätthålla befintliga vapenembargon och övervaka att de följs. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Nooshi Dadgostar (V)

Andrea Andersson Tay (V)

Hanna Gunnarsson (V)

Lotta Johnsson Fornarve (V)

Isabell Mixter (V)

Håkan Svenneling (V)

Samuel Gonzalez Westling (V)

Tony Haddou (V)

Andreas Lennkvist Manriquez (V)

Vasiliki Tsouplaki (V)

§ 18 Anmälan om interpellationer

Följande interpellationer hade framställts:

den 18 november

2025/26:163 Fredsprocessen i Turkiet

av *Håkan Svenneling (V)*

till utrikesminister Maria Malmer Stenergard (M)

2025/26:164 Stöd till svenska företag i den gröna omställningen

av *Jytte Guteland (S)*

till klimat- och miljöminister Romina Pourmokhtari (L)

2025/26:165 Avskaffande av karensavdraget

av *Åsa Eriksson (S)*

till äldre- och socialförsäkringsminister Anna Tenje (M)

2025/26:166 Värnande av den svenska modellen

av *Ciczie Weidby (V)*

till arbetsmarknadsminister Johan Britz (L)

§ 19 Anmälan om frågor för skriftliga svar

Följande frågor för skriftliga svar hade framställts:

den 18 november

2025/26:207 Reformeringen av Arbetsförmedlingen

av *Ciczie Weidby (V)*

till arbetsmarknadsminister Johan Britz (L)

2025/26:208 Sjukskrivnas rätt att studera

av *Åsa Eriksson (S)*

till äldre- och socialförsäkringsminister Anna Tenje (M)

2025/26:209 AI-bedrägerier inom sjukvården

av *Karin Rågsjö (V)*

till sjukvårdsminister Elisabet Lann (KD)

2025/26:210 Folkbiblioteksfilialer i skolmiljö

av *Monica Haider (S)*

till utbildnings- och integrationsminister Simona Mohamsson (L)

2025/26:211 Etablering av svensk ambassad i Uzbekistan

av *Björn Söder (SD)*

till utrikesminister Maria Malmer Stenergard (M)

2025/26:212 Luciafirande för barn

av *Markus Wiechel (SD)*

till utbildnings- och integrationsminister Simona Mohamsson (L)

§ 20 Anmälan om skriftliga svar på frågor

Skriftliga svar på följande frågor hade kommit in:

den 18 november

2025/26:168 Civil underrättelsetjänst

av *Peter Hultqvist (S)*

till försvarsminister Pål Jonson (M)

2025/26:171 Utfärdande av diplomatiska id-kort

av *Markus Wiechel (SD)*

till utrikesminister Maria Malmer Stenergard (M)

2025/26:181 Nedläggningen av Kulturarv utan gränser

av *Louise Thunström (S)*

till kulturminister Parisa Liljestrand (M)

§ 21 Kammaren åtskildes kl. 16.08.

Sammanträdet leddes

av talmannen från dess början till och med § 9 anf. 30 (delvis),

av förste vice talmannen därefter till och med § 11 anf. 62 (delvis),

av andre vice talmannen därefter till ajourneringen kl. 13.06 och

av talmannen därefter till dess slut.

Innehållsförteckning

§ 1 Anmälan om fördröjda svar på interpellationer	1
§ 2 Ärenden för hänvisning till utskott.....	2
§ 3 Förbättrade förutsättningar för Sverige i Nato – en kompletterande sekretessbestämmelse för Natoinformation	2
Konstitutionsutskottets betänkande 2025/26:KU9.....	2
(Beslut fattades under § 16.)	2
§ 4 Kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om politisk reklam.....	2
Konstitutionsutskottets betänkande 2025/26:KU13.....	2
Anf. 1 SUSANNE NORDSTRÖM (M).....	2
Anf. 2 MARTIN WESTMONT (SD)	3
Anf. 3 FREDRIK LINDSTÅL (C)	3
(Beslut fattades under § 16.)	4
§ 5 Anpassningar av ränteavdragsreglerna till EU-rätten	4
Skatteutskottets betänkande 2025/26:SkU8.....	4
Anf. 4 MATHIAS TEGNÉR (S)	4
Anf. 5 ANDERS ÅDAHL (C).....	5
Anf. 6 ERIK HELLSBORN (SD).....	6
Anf. 7 CRISTER CARLSSON (M).....	7
(Beslut fattades under § 16.)	7
§ 6 Riksrevisionens rapport om lärosätenas arbete mot avhopp på bristyrkesutbildningar	7
Utbildningsutskottets betänkande 2025/26:UbU3	7
(Beslut fattades under § 16.)	7
§ 7 Skärpta krav i kommunal vuxenutbildning i svenska för invandrare (sfi)	7
Utbildningsutskottets betänkande 2025/26:UbU4	7
Anf. 8 FREDRIK MALM (L).....	7
Anf. 9 CAROLINE HELMERSSON OLSSON (S)	8
Anf. 10 OLIVER ROSENGREN (M) replik	9
Anf. 11 CAROLINE HELMERSSON OLSSON (S) replik	9
Anf. 12 OLIVER ROSENGREN (M) replik	10
Anf. 13 CAROLINE HELMERSSON OLSSON (S) replik	10
Anf. 14 PATRICK RESLOW (SD) replik.....	10
Anf. 15 CAROLINE HELMERSSON OLSSON (S) replik	10
Anf. 16 PATRICK RESLOW (SD) replik.....	11
Anf. 17 CAROLINE HELMERSSON OLSSON (S) replik	11
Anf. 18 PATRICK RESLOW (SD)	11
Anf. 19 TONY HADDOU (V)	12
Anf. 20 OLIVER ROSENGREN (M) replik	13
Anf. 21 TONY HADDOU (V) replik	13
Anf. 22 OLIVER ROSENGREN (M) replik	13
Anf. 23 TONY HADDOU (V) replik	13
Anf. 24 OLIVER ROSENGREN (M).....	13
Anf. 25 CAMILLA HANSÉN (MP).....	14
Anf. 26 MATHIAS BENGTSSON (KD)	15
(Beslut fattades under § 16.)	16
§ 8 Utvidgade möjligheter att meddela näringsförbud på grund av brott.....	16
Civilutskottets betänkande 2025/26:CU4	16
Anf. 27 MARKUS KALLIFATIDES (S).....	16
Anf. 28 RASHID FARIVAR (SD)	16
Anf. 29 LUDVIG CEIMERTZ (M).....	17
(Beslut fattades under § 16.)	17
§ 9 En förbättrad modell för presumtionshyra	17
Civilutskottets betänkande 2025/26:CU5	17

Anf. 30	MARKUS KALLIFATIDES (S)	17
Anf. 31	MALCOLM MOMODOU JALLOW (V)	18
Anf. 32	ROGER HEDLUND (SD)	19
Anf. 33	DAVID JOSEFSSON (M)	20
Anf. 34	MALCOLM MOMODOU JALLOW (V) replik	21
Anf. 35	DAVID JOSEFSSON (M) replik	21
Anf. 36	MALCOLM MOMODOU JALLOW (V) replik	21
Anf. 37	DAVID JOSEFSSON (M) replik	22
Anf. 38	AMANDA PALMSTIERNA (MP)	22
Anf. 39	PATRIK KARLSON (L)	23
Anf. 40	MALCOLM MOMODOU JALLOW (V) replik	24
Anf. 41	PATRIK KARLSON (L) replik	24
Anf. 42	MALCOLM MOMODOU JALLOW (V) replik	24
Anf. 43	PATRIK KARLSON (L) replik	24
	(Beslut fattades under 16 §.)	25
§ 10	Stärkt kontroll över tandvårdssektorn	25
	Socialutskottets betänkande 2025/26:SoU7	25
	(Beslut fattades under § 16.)	25
§ 11	Skarpare verktyg till Inspektionen för vård och omsorg	25
	Socialutskottets betänkande 2025/26:SoU8	25
Anf. 44	CHRISTIAN CARLSSON (KD)	25
Anf. 45	GUSTAF LANTZ (S)	26
Anf. 46	CHRISTIAN LINDEFJÄRD (SD)	27
Anf. 47	GUSTAF LANTZ (S) replik	28
Anf. 48	CHRISTIAN LINDEFJÄRD (SD) replik	28
Anf. 49	GUSTAF LANTZ (S) replik	28
Anf. 50	CHRISTIAN LINDEFJÄRD (SD) replik	29
Anf. 51	CHRISTOFER BERGENBLOCK (C)	29
Anf. 52	MALIN HÖGLUND (M)	30
Anf. 53	GUSTAF LANTZ (S) replik	31
Anf. 54	MALIN HÖGLUND (M) replik	31
Anf. 55	GUSTAF LANTZ (S) replik	31
Anf. 56	MALIN HÖGLUND (M) replik	31
Anf. 57	NILS SEYE LARSEN (MP)	31
Anf. 58	JAKOB OLOFSGÅRD (L)	32
Anf. 59	GUSTAF LANTZ (S) replik	33
Anf. 60	JAKOB OLOFSGÅRD (L) replik	33
Anf. 61	GUSTAF LANTZ (S) replik	33
Anf. 62	JAKOB OLOFSGÅRD (L) replik	34
	(Beslut fattades under § 16.)	34
§ 12	Redovisning av fördelning av medel från Allmänna arvsfonden under budgetåret 2024	34
	Socialutskottets betänkande 2025/26:SoU4	34
	(Beslut fattades under § 16.)	34
§ 13	Stärkta förutsättningar för stöd ur Allmänna arvsfonden till förmån för äldre personer	34
	Socialutskottets betänkande 2025/26:SoU9	34
	(Beslut fattades under § 16.)	34
§ 14	Ett effektivt straffrättsligt skydd för statliga stöd till företag	34
	Finansutskottets betänkande 2025/26:FiU12	34
Anf. 63	JAN ERICSON (M)	34
	(Beslut fattades under § 16.)	35
Ajournering		35
Återupptaget sammanträde		35
§ 15	Beslut om ärende som slutdebatterats den 13 november	35
	SoU6 Hälso- och sjukvårdens beredskap	35
§ 16	Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde	35
	KU9 Förbättrade förutsättningar för Sverige i Nato – en kompletterande sekretessbestämmelse för Natoinformation	35

KU13 Kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om politisk reklam	35
SkU8 Anpassningar av ränteavdragsreglerna till EU-rätten	36
UbU3 Riksrevisionens rapport om lärosätenas arbete mot avhopp på bristyrkesutbildningar.....	36
UbU4 Skärpta krav i kommunal vuxenutbildning i svenska för invandrare (sfi).....	36
CU4 Utvidgade möjligheter att meddela näringsförbud på grund av brott.....	36
CU5 En förbättrad modell för presumtionshyra.....	36
SoU7 Stärkt kontroll över tandvårdssektorn	36
SoU8 Skarpare verktyg till Inspektionen för vård och omsorg....	36
SoU4 Redovisning av fördelning av medel från Allmänna arvsfonden under budgetåret 2024.....	37
SoU9 Stärkta förutsättningar för stöd ur Allmänna arvsfonden till förmån för äldre personer	37
FiU12 Ett effektivt straffrättsligt skydd för statliga stöd till företag.....	37
§ 17 Bordläggning	37
§ 18 Anmälan om interpellationer	38
§ 19 Anmälan om frågor för skriftliga svar	38
§ 20 Anmälan om skriftliga svar på frågor.....	38
§ 21 Kammaren åtskildes kl. 16.08.	38